

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना

(आ.व. २०८०/०८१-२०८४/०८५)

सिम्ता गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
कर्णाली प्रदेश, सुर्खेत

दस्तावेज: सिम्ता गाउँपालिकाको स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना

सर्वाधिकार: सिम्ता गाउँपालिका, सुर्खेत

योजनाको अवधि: ५ वर्ष (२०८०/०८१ देखि २०८४/८५), जलवायु परिवर्तनको प्रतिकूल असरलाई लाई मध्यनजर गर्दै, यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना पालिकाले आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गर्दै जानेछ, यद्यपी यो पाँच वर्षको लागि तयार गरिएको छ ।

तयार गर्ने: सिम्ता गाउँपालिकाको कार्यालय, सुर्खेत

सेवाप्रदायक संस्था: संस्कार इन्भेष्टमेन्ट एण्ड क्रेडिट हाउस, प्रा.लि. वीरेन्द्रनगर, सुर्खेत

विशेष आभार: स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीका क्रममा सहभागी भएका सबै सहभागीहरू

आवरण चित्र: सिम्ता गाउँपालिकाको कार्यालय, सुर्खेत

आर्थिक सहयोग: सिम्ता गाउँपालिका □ नेपाल जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रम (NCCSP 2) (बेलायत सरकारको आर्थिक र मोट म्याकडोनाल्ड लिमिटेडको प्राविधिक सहयोगमा संचालित कार्यक्रम)

Disclaimer: यो प्रकाशन NCCSP 2 कार्यक्रमको आर्थिक सहयोगमा सिम्ता गाउँपालिकाले सेवाप्रदायक संस्था छनौट गरी सो मार्फत तयार पारेको हो । यस प्रकाशनमा संलग्न बिषयवस्तु र सामग्रीहरूमा NCCSP 2 कार्यक्रम वा यसलाई आर्थिक सहयोग प्रदान गर्ने बेलायत सरकार तथा प्राविधिक सहयोग प्रदान गर्ने मोट म्याकडोनाल्डका विचारहरू प्रतिबिम्बित गर्दैन । यसमा सिम्ता गाउँपालिका र सेवाप्रदायक संस्था संस्कार इन्भेष्टमेन्ट एण्ड क्रेडिट हाउस, प्रा.लि. वीरेन्द्रनगर, सुर्खेतको पूर्ण जिम्मेवारी रहेको छ ।

सिम्ता गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

कर्णाली प्रदेश, नेपाल

च.नं. :

मिति :

प.नं. :

शुभकामना

सिम्ता गाउँपालिका सुर्खेत जिल्लाको उत्तर पूर्वी भूभागमा अवस्थित एक सुन्दर गाउँपालिका हो । प्राकृतिक सम्पदाले भरिपूर्ण, विभिन्न जातजातिको बसोबास भएको, सामाजिक तथा सांस्कृतिक रूपमा धनी यस गाउँपालिकामा विकासका पूर्वाधारहरू पनि क्रमशः बढ्दै गएको परिदृश्यले वर्तमान विकासको क्रमसँग नजिकिएको महसुस गराउँदछ । पशुपालन, कृषि कार्य, रोजगारी साथै अन्य आर्थिकोपार्जनका स्रोतहरूबाट यहाँका बासिन्दाहरू जीविकोपार्जन गरिरहेका छन् ।

अर्को तर्फ जलवायु परिवर्तनसँग यहाँको भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक तथा मानवीय आयामहरू गाँसिएको हुँदा जीविकोपार्जनको लागि चाहिने स्रोत तथा पूर्वाधारहरूमा नकारात्मक प्रभावहरू देखिन थालिसकेका छन् । जलवायु परिवर्तनका दृष्टिकोणले उच्च सङ्घटासन्न सुर्खेत जिल्लामा पर्ने यस गाउँपालिकामा तापक्रम र वर्षाको प्रकृति तथा प्रवृत्ति (अतिवृष्टि, अनावृष्टि, खण्डवृष्टि) मा परिवर्तन भई विभिन्न कोणबाट यहाँका मानिसको दैनिकीमा प्रभाव परेको हामीले अनुभव गरिरहेका छौं । समयमा पानी नपर्ने, गर्मी बढ्ने, जाडोका दिनहरू घट्ने, पानीका मूलहरू सुक्ने, बाढी/पहिरोका घटनाहरू बढ्ने, वनजङ्गल तथा खेतबारीमा मिचाहा प्रजातिहरू बढ्ने जस्ता प्रकोपहरू यस गाउँपालिकामा पनि हरेक वर्ष बढ्दै गइरहेका छन् । जलवायुसँग प्रत्यक्ष जोडिएको कृषि तथा पशुपालन यहाँको मुख्य पेशा भएकोले यहाँका सम्पूर्ण घरधुरीहरू विपद् जोखिम तथा जलवायु परिवर्तनको असरबाट दिन प्रतिदिन प्रभावित भइरहेको तथ्यलाई नकार्न सकिन्न ।

उल्लिखित परिदृश्यलाई आत्मसात् गर्दै तथा आवश्यक अनुकूलन र निराकरणका उपायहरू सम्मिलित स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना २०८० यस सिम्ता गाउँपालिकाले तयार गरेको छ । नेपाल जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रम-२ को आर्थिक सहयोगमा संस्कार इन्भेष्टमेन्ट एण्ड क्रेडिट हाउस, प्रा.लि. वीरेन्द्रनगर, सुर्खेतको प्राविधिक सहयोग र सहजीकरणमा यो कार्ययोजना तयार भएको हो । विपद् तथा जलवायु जोखिमहरूलाई पहिचान गरी व्यवस्थापन गर्नका लागि बनाइएको ५ वर्षे विस्तृत कार्ययोजना गाउँपालिकाको नियमित योजना तर्जुमा प्रक्रियामा समायोजन गरी सम्बन्धित सबै सरोकारवालाहरूको सहयोग, समन्वय तथा सहकार्यमा कार्यान्वयन गरिनेछ ।

यस योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन प्रक्रियामा स्थानीय स्रोतसाधन परिचालन गर्न गाउँपालिका सदैव सक्रिय रहने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दै आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित सबै सरोकारवालाहरूको अझ सक्रिय सहयोग तथा सहकार्यको अपेक्षा गर्दछौं । अन्त्यमा यो योजना निर्माण गर्न सहयोग गर्नु हुने सबै प्रति हार्दिक कृतज्ञताका साथ धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

.....
ऐन बहादुर चन्द
(अध्यक्ष)

शब्दावलीहरू:

1. Weather (मौसम):

पृथ्वीको वायुमण्डलमा हरेक दिन परिवर्तन भइरहने तापक्रम, वर्षा, वायुको चाप, आदिको अवस्थालाई मौसम भनिन्छ । यो प्रत्येक दिन, हप्ता र महिनामा परिवर्तन भइरहन्छ ।

2. Climate (जलवायु वा हावापानी):

लामो अवधि (करिब ३० वर्ष) को मौसमको सरदर अवस्थालाई जलवायु भनिन्छ । सामान्यतया जलवायु स्थान, ऋतु अनुसार स्थिर रहन्छ ।

3. Climate Change (जलवायु परिवर्तन):

लामो समयको अन्तराल एवं दीर्घकालीन अवधिमा जलवायुका विभिन्न तत्वहरूमा भएको औसत परिवर्तनलाई जलवायु परिवर्तन भनिन्छ । पृथ्वीको सन्तुलन खल्बलिनै गरी हजारौं वर्षदेखि मानवले महसुस गर्दै, भोग्दै र बुझ्दै आएको जलवायुमा हुने फरक तथा बदलावलाई नै जलवायु परिवर्तन भनिन्छ ।

4. Green House Gases-GHGs (हरितगृह ग्यासहरू):

वायुमण्डलमा विश्वव्यापी रूपमा तापक्रम उष्णीकरण र जलवायु परिवर्तनको लागि जिम्मेवार रहेका ग्यासहरूलाई हरितगृह ग्यास भनिन्छ । क्योटो अभिसन्धि १९९७ को अनुसूची १ अनुसार हरितगृह ग्यास अन्तर्गत कार्बनडाइअक्साइड (CO₂), मिथेन (CH₄), नाइट्रस अक्साइड (N₂O), हाइड्रोफ्लोरो कार्बन (HFC), परफ्लोरो कार्बन (Perfluorocarbons (PFC), सल्फर हेक्जाफ्लोराइड (Sulphur Hexafluoride (SF₆)) गरी ६ किसिमका ग्यासहरू पर्दछन् । कतारको दोहामा सम्पन्न पक्ष राष्ट्रहरूको सम्मेलन (COP) ले नाइट्रोजन ट्राइफ्लोराइड (NF₃) लाई थप गरेकोले हरितगृह ग्यासको सङ्ख्या ७ पुगेको छ ।

5. United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय प्रारूप महासन्धि:

सन् १९९२ मा ब्राजिलको रियो दि जेनेरियोमा भएको पृथ्वी सम्मेलनबाट स्थापना भएको संयन्त्र हो । विश्वका विभिन्न राष्ट्रहरूले विश्वमा जलवायु परिवर्तन भइरहेको महसुस गरेर त्यसलाई सम्बोधन गर्न यो महासन्धि पारित गरिएको हो । यसलाई १९६ देशहरूले अनुमोदन (Ratify) गरेका छन् भने सन् १९९४ देखि यो कार्यान्वयनमा आइरहेको छ । यस महासन्धिको मुख्य उद्देश्य वायुमण्डलमा रहेका हरितगृह ग्यासहरूलाई प्रतिबद्धता अनुसारको मात्रामा निश्चित समयभित्र स्थिर राख्नु रहेको छ ।

6. Conference of the Parties (COP) पक्ष राष्ट्रहरूको सम्मेलन:

पक्ष (सदस्य) राष्ट्रहरूको सम्मेलन भन्नाले UNFCCC का पक्ष देशहरूको सम्मेलनलाई जनाउँछ । यो UNFCCC को सबैभन्दा शक्तिशाली निकाय हो र यो सम्मेलन प्रत्येक वर्षको अन्ततिर नोभेम्बर वा डिसेम्बर महिनाहरूमा हुने गर्दछ । सन् १९९७ मा जापानको क्योटोमा भएको COP-3, सन् २००७ मा इन्डोनेसियाको बालीमा भएको COP-13, सन् २००९ मा डेनमार्कको कोपेन्हेगनमा भएको COP-15 र फ्रान्सको पेरिसमा सन् २०१५ मा भएको COP-21 सम्मेलनहरू विशेष चर्चामा र महत्त्वपूर्ण रहे । सन् २०१८ को डिसेम्बरमा पोल्याण्डमा COP-24 अर्थात् चौबिसौं सम्मेलन सम्पन्न भयो जसमा पेरिस सम्झौता सम्बन्धी महत्त्वपूर्ण निर्णयहरू भएका छन् । COP-26 स्कटल्याण्डको ग्लासगोमा र COP-27 इजिप्टमा सम्पन्न भएको छ भने COP-28 दुवईमा हुँदैछ ।

7. Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) (जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी अन्तरसरकारी समूह):

यो जलवायु परिवर्तनको क्षेत्रमा कार्यरत वैज्ञानिकहरूको अन्तर्राष्ट्रिय संयन्त्र हो । संसारका विभिन्न राष्ट्रहरूबाट प्रतिनिधित्व हुने गरी स्वयंसेवीको रूपमा हजारौं वैज्ञानिकहरू यसमा आवद्ध छन् । यो सन् १९८८ मा स्थापित अन्तरदेशीय समूह अर्थात् अन्तरसरकारी नियोग हो जसले मानव सिर्जित जलवायु परिवर्तनका असरहरूबारे मूल्याङ्कन गर्दछ । यसले सन् २००७ मा नोबेल पुरस्कार समेत पाएको थियो । यस समूहबाट प्रकाशित प्रतिवेदन नै आधिकारिक मानिन्छ ।

8. Adaptation (अनुकूलन):

जलवायु परिवर्तनका विद्यमान र सम्भावित असरहरूसँग जुध्न गरिने उपायहरू नै अनुकूलन हो । जस्तो गर्मी ठाउँहरूमा घरमा बढी र ठूला भ्यालहरू बनाउनु, बाढी आउँछ भनेर घरको जग अग्लो बनाउनु आदि । यो परिवर्तित वातावरणमा आफ्नो अस्तित्वलाई निरन्तरता दिन गरिने प्रक्रिया हो । मानव सन्दर्भमा अनुकूलन अन्तर्गत परिवर्तित वातावरणमा अनुकूलित हुन सकिने क्रियाकलापहरू पर्दछन् ।

9. Mitigation (न्यूनीकरण):

हरितगृह ग्यास उत्सर्जनमा कटौती गरी वा वायुमण्डलमा भएको अधिक कार्बनलाई अवशोषण सञ्चित क्षमतामा अभिवृद्धि गराई वायुमण्डलमा थप हरितगृह ग्यास थुप्रन रोक्ने कार्यहरूलाई नै उत्सर्जन न्यूनीकरण भन्ने गरिन्छ ।

10. National Adaptation Programme of Action (NAPA) राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम:

राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम, सन् २००१ मा मोरोक्कोको माराकेस शहरमा आयोजना गरिएको पक्षधर राष्ट्रहरूको सातौं सम्मेलन (COP-7) मा भएको सम्झौता अनुरूप अनुकूलनको मसौदा आएको हो । कम विकसित मुलुकहरूले जलवायु परिवर्तनका कारणबाट सिर्जित जोखिमहरू आँकलन गरी तत्कालै गर्नुपर्ने अनुकूलनका कार्यक्रमहरू पहिचान गरी प्राथमिकीकरण गरी नापा बनाएको खण्डमा विकसित मुलुकहरूले सहयोग गर्ने प्रतिबद्धता अनुसार नेपालमा पनि तत्कालीन वातावरण मन्त्रालयले सन् २०१० मा नापा तयार गरेको हो ।

11. National Framework of Local Adaptaiton Plan for Action (LAPA), स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय खाका

राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (नापा) ले पहिचान गरेको कार्यक्रमहरूलाई समुदाय तहसम्म पुऱ्याउनका लागि नेपाल सरकारले यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय खाका तयार गरेको छ । यो वि.सं. २०६८ मा अनुमोदन भई कार्यान्वयनमा रहेको यो खाकालाई विद्यमान शासकीय संरचना अनुकूल बनाउन सन् २०१९मा समीक्षा गर्दै परिमार्जन गरिएको छ । स्थानीय स्तरमा विकास निर्माण र स्रोत व्यवस्थापनको समग्र प्रक्रियामा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनलाई मूलप्रवाहीकरण गर्न स्थानीय सरकार तथा अन्य सरोकारवालाहरूलाई दिशानिर्देश गर्नु यो लापा खाकाको मुख्य उद्देश्य रहेको छ । यसै खाका अनुसार तयार गरिएको स्थानीय स्तरको अनुकूलन कार्ययोजनालाई लापा (LAPA) भनिन्छ ।

12. Nationally Determined Contribution-NDC (राष्ट्रिय निर्धारित योगदान):

नेपालले आफ्नो देशको राष्ट्रिय निर्धारित योगदान (NDC) डिसेम्बर, २०२० मा UNFCCC मा पेश गरिसकेको छ । NDC ले पहिलो पटक सन् २०५० सम्म शून्य हरित गृह ग्यास उत्सर्जन हाँसिल गर्ने दूरदृष्टिलाई यकिन गरेको छ । यसले न्यूनीकरण र अनुकूलनका फरकफरक संभागहरू समावेश गर्नुका साथै कार्यान्वयनका माध्यमहरूको शेक्सन पनि समावेश गरेको छ जसमा न्यूनीकरणका संभागहरूको कार्यान्वयनको लागि २५ अरब अमेरिकी डलर खर्च अनुमानित गरिएको छ ।

13. Vulnerability (सङ्कटासन्नता)

कुनै पनि प्रणाली जलवायु परिवर्तनको असरबाट सङ्कटमा पर्न सक्ने र प्रवाह वहन गर्न नसक्ने अवस्थामा पुग्ने स्थितिलाई सङ्कटासन्नता भनिन्छ ।

14. Sensitivity (संवेदनशीलता)

जलवायु परिवर्तनको कारणले कुनै पनि प्रणालीलाई सकारात्मक वा नकारात्मक रूपमा पार्ने प्रभावको परिणाम वा अवस्थालाई संवेदनशीलता भनिन्छ ।

15. Adaptive Capacity (अनुकूलन क्षमता)

जलवायु परिवर्तन वा अन्य वातावरणीय समस्याहरूसँग अनुकूलन हुन सक्ने क्षमतालाई अनुकूलन क्षमता भनिन्छ । अनुकूलन क्षमता समुदायको आर्थिक स्रोतहरू, प्रविधिहरूमा पहुँच, जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी सूचनाहरूमा पहुँच, सूचनाहरूको उपयोग गर्न सक्ने क्षमता, संस्था र स्रोतको न्यायोचित वितरणसँग सम्बन्धित हुन्छ । अनुकूलन क्षमता विकाससँग पनि सम्बन्धित हुन्छ, जस्तै जति राष्ट्र वा समुदाय विकसित हुन्छ, अनुकूलन क्षमता पनि उति नै बढी हुन्छ ।

16. Risk (जोखिम)

जलवायु परिवर्तनका कारण हुन सक्ने हानि, नोक्सानी वा प्रकोपको सम्भावना नै जोखिम हो ।

17. Hazard (प्रकोप)

कुनै समुदायमा पर्ने गम्भीर व्यवधान नै प्रकोप हो । प्रकोपले मानव समुदाय र भौतिक वस्तुहरूमा आर्थिक एवं वातावरणीय क्षति तथा प्रभाव पार्दछ । जुन कुरा समुदाय वा समाजको आफ्नो स्रोत प्रयोग गरी पुनः स्थापित हुने क्षमता भन्दा बढी हुन्छ ।

18. Risk Reduction (जोखिम न्यूनीकरण)

जलवायु परिवर्तन र मौसमसँग सम्बन्धित विषम घटना (Extreme Events) का कारण हुन सक्ने हानीनोक्सानी र जोखिमलाई कम गर्न अपनाइने क्रियाकलापहरूलाई जोखिम न्यूनीकरण भनिन्छ ।

19. Climate Resilience (जलवायु उत्थानशीलता)

जलवायु परिवर्तनले पारेका असरलाई कम गरी जीविकोपार्जन, वातावरण र पारिस्थितिकीय प्रणालीलाई साविक प्राकृतिक अवस्था वा सोभन्दा सबल अवस्थामा लैजान गरिने कार्यलाई उत्थानशीलता भनिन्छ ।

20. Climate Friendly Development (जलवायुमैत्री विकास)

जलवायु परिवर्तन कम गर्न र विकास निर्माण कार्य गर्दा हरितगृह ग्यास उत्सर्जन न्यून गर्दै गरिने विकास कार्यलाई जलवायुमैत्री विकास भनिन्छ ।

सारांश

नेपाल सरकारले जलवायु परिवर्तन र यसका प्रतिकूल प्रभावहरूसँग जुध्न विभिन्न नीतिगत तथा संरचनागत निर्णयहरू गर्दै आइरहेको छ । जलवायु परिवर्तन नीति २०७६, जलवायु परिवर्तन राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (नापा) २०६७, स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना (लापा) २०७६, वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ र वातावरण संरक्षण नियमावली २०७७ आदि यसका केही उदाहरण हुन् । यी र यस्ता प्रयासहरूबाट नेपाल सरकारले स्थानीय तहलाई जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका कार्यहरू गर्न अभिप्रेरित गर्दै प्राथमिकतामा राख्न सहजीकरण गर्दै आइरहेको छ । राष्ट्रिय अनुकूलन योजना र Enhanced Nationally Determined Contribution (eNDC) पनि तयारीको प्रक्रियामा रहेका छन् ।

नेपालको शासकीय संरचना सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तह सहितको सङ्घीय प्रणालीमा पुर्नसंरचित भए पश्चात् विकास निर्माण, स्रोत व्यवस्थापन र जनजीविकासँग सम्बन्धित काम, कर्तव्य र अधिकार धेरै हदसम्म स्थानीय तहमा निहित छ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले गाउँपालिकाहरूलाई आफ्नो क्षेत्राधिकार भित्रको विभिन्न विषयहरूलाई समेटेर पालिकाको आवधिक तथा वार्षिक क्षेत्रगत योजना बनाउन सक्ने अधिकार सुनिश्चित गरेको छ । यसले योजना निर्माणको प्रक्रियामा वातावरण संरक्षण तथा जलवायु परिवर्तन, लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण, विपद् व्यवस्थापन, सुशासन आदि विषयलाई आधार बनाउनु पर्ने तथ्यलाई समेत उल्लेख गरेको छ ।

विद्यमान राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति, २०७६ ले राज्यका सबै तह र विषयगत क्षेत्रका नीति, रणनीति, विकास योजना र कार्यक्रमहरूमा जलवायु परिवर्तनका मुद्दाहरूलाई मूलप्रवाहीकरण गर्दै उत्थानशील समाज निर्माण गर्ने उद्देश्य राखेको छ । साथै यस नीतिले विशेषगरी जलवायु परिवर्तन व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित राष्ट्रिय नीति, रणनीति तथा योजनाहरूको कार्यान्वयन स्थानीय तहबाट गरिनेछ, भनी स्पष्ट किटान गरेको छ । स्थानीय सरकारहरूलाई स्थानीयस्तरमा जलवायु परिवर्तनका असरहरू व्यवस्थापन गर्न र दीर्घकालीन जलवायुमैत्री विकासका योजनाहरू पहिचान तथा कार्यान्वयन गर्न सहयोग पुगोस् भन्ने हेतुले पुरानो शासकीय संरचनामा आधारित स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना (लापा) को संरचना, २०७६ परिमार्जन गरी समय सापेक्ष खाका तयार गरी सहजीकरण गरिएको छ ।

विभिन्न नीतिगत व्यवस्थाहरूलाई आधार मानेर यस पालिकाले स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार पारेको छ । निर्माणका क्रममा यस पालिकाका निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, वडा सचिव, शिक्षकहरू, समाजसेवीहरू, राजनीतिक दलहरूका प्रतिनिधिहरू, पालिका अन्तर्गत विषयगत शाखाका कर्मचारीहरू, गरिब, महिला, दलित, जनजाति तथा पछाडि पारिएका वर्गहरू समेतका स्थानीय समुदाय तथा अन्य बुद्धिजीवीहरूको प्रत्यक्ष एवं सक्रिय सहभागिता रहेको थियो । पाँच वर्षका लागि तयार गरिएको यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनामा गाउँपालिकामा विद्यमान सामाजिक, मानवीय, आर्थिक, प्राकृतिक, भौतिक तथा सामुदायिक स्रोतहरू र जलवायु परिवर्तनबाट सिर्जित प्रतिकूल प्रभावहरू/प्रकोपहरूको पहिचान तथा लेखाजोखा, सहभागितामूलक विधि तथा पद्धतिहरूको प्रयोग गर्दै तयार गरिएको थियो । सोही लेखाजोखा र मूल्याङ्कनको आधारमा अनुकूलनको लागि रणनीतिहरू तर्जुमा गरी अनुकूलन कार्यहरू तथा विकासलाई उत्थानशील बनाउने कार्यहरूको पहिचान, प्राथमिकीकरण तथा छनोट गरी यो कार्ययोजना तयार भएको छ । यस कार्ययोजनाको सारांश तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

विवरण				
चारकिला:	यस गाउँपालिकाको पूर्वमा सल्यान जिल्लाको बनगाड कुपिन्डे नगरपालिका, पश्चिममा सुर्खेतको चिङ्गाड गाउँपालिका, उत्तरमा जाजरकोट जिल्लाको शिवालय गाउँपालिका तथा दक्षिणमा सुर्खेतको गुर्भाकोट गाउँपालिका रहेका छन् ।			
साविकका गाविस	घोरेटा, काफलकोट, आग्रीगाउँ, बजेडीचौर, राकम, काप्रीचौर, डाँडाखाली र खानी खोला			
जम्मा वडा सङ्ख्या	९			
क्षेत्रफल	२४१.६३ वर्ग कि.मी			
जनसङ्ख्या तथा घरधुरीहरूको विवरण	महिलाको जनसङ्ख्या	पुरुषको जनसङ्ख्या	जम्मा जनसङ्ख्या	जम्मा घरधुरी सङ्ख्या
	१३४६३	१०६२०	२४०८३	४०६२
मुख्य पेशा/	यहाँका बासिन्दाको मुख्य पेशा एवं जीविकोपार्जनको आधार भनेको कृषि तथा पशुपालन, व्यापार			

विवरण					
जीविकोपार्जनको आधार	व्यवसाय, निजामती कर्मचारी, फलफूल खेती, खोटो सङ्कलन, सिकर्मी तथा डकर्मी पेशा र मौसमी ज्याला मजदुरी हो ।				
जलवायु परिवर्तनको सम्मुखता तथा विषयगत प्रभाव तथा असर:					
<ul style="list-style-type: none"> मौसमी पात्रोको विश्लेषणानुसार स्थानीय समुदायले गर्मीका दिनहरू लम्बिएका र गर्मीको मात्रा पनि बढेको अनुभव गरेका छन् । जाडोका दिनहरू घटेको अनुभव साटेका छन् । मनसुनी वर्षाको अवधि घटेको, ढिलो शुरु हुने र वर्षाको तौरतरिकामा फरक भएको । औसत तापक्रममा परिवर्तन र वर्षाको समयमा हेरफेर भई बालीचक्रमा फेरबदल भएको साथै बीउबिजनहरूको प्रजातिहरूमा परिवर्तन आएको । यस्ता परिवर्तनबाट स्थानीयहरूको जीविकोपार्जनमा प्रत्यक्ष असर पुगेको । कृषिबाली तथा पशुपक्षी रोग तथा कीराहरूको प्रकोप बढ्नुका साथै वन तथा कृषि क्षेत्रमा मिचाहा प्रजातिहरूको प्रकोप बढेको । यसले वनपेदावार तथा कृषिजन्य बालीहरूको उत्पादनमा ह्रास आएको । रैथाने विरुवा गुराँस फुल्ने समय करिब १.५ महिनाले अगाडि सरेको । बाढी, पहिरो, खडेरी, आगलागी लगायतका प्रकोपहरूको वारम्बारता बढेकोले धनजन तथा कृषि क्षेत्रमा नोक्सानी भएको । 					
मुख्य प्रकोपहरू	पहिरो, बाढी, खडेरी, कृषि तथा पशुपक्षीमा रोग, मानव रोग				
वडागत सङ्कटासन्नता	अति उच्च (V4)	उच्च (V3)	मध्यम (V2)	न्यून (V1)	जम्मा वडा
	२६६७	१५४०	६६७	११८८	४०६२
सङ्कटासन्न विवरण	अति उच्च (V4)	उच्च (V3)	मध्यम (V2)	न्यून (V1)	जम्मा घरधुरी
घरधुरी	(४४%)	(२५.४%)	(११%)	(१९.६%)	१००
जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका रणनीतिहरू					
<ul style="list-style-type: none"> जलवायुजन्य प्रकोपहरूबाट कृषिबाली तथा पशुधनहरूमा हुने क्षति न्यूनीकरण गर्न जलवायुमैत्री बीउबिजन, प्रविधि, क्षमता विकासका तालिम, बीमा र प्राविधिक सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुका साथै उन्नत नश्लको प्रवर्द्धन गरी कृषि उत्पादन तथा पशु व्यवसायमा बृद्धि गर्ने । विपन्न तथा सङ्कटासन्न घरधुरी, समूह तथा लक्षित वर्गहरूको वैकल्पिक आम्दानी र खाद्य सुरक्षाको सुनिश्चित गर्न जलवायु उत्थानशील जीविकोपार्जनका कार्यक्रमहरू (फलफूल खेती, रैथाने बाली खेती, कृषि वन, घरबगैँचा कार्यक्रम, माहुरी पालन) कार्यान्वयन गर्ने । स्थानीयस्तरमा उपलब्ध जलस्रोतको दिगो व्यवस्थापन, बहुउपयोग र पहुँच विस्तार एवं बृद्धि गर्न खानेपानी, सिँचाइ कुलो, सिँचाइ पोखरीका साथै पानी किफायती सिँचाइ प्रविधिहरूको प्रवर्द्धन र विस्तार गर्ने । पहिरो तथा बाढीको जोखिम क्षेत्रहरू पहिचान गरी रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि बायो इन्जिनियरिङ्ग विधि अपनाउने । वन डढेलो न्यूनीकरण गर्न जनचेतनामूलक कार्यक्रमका साथै प्रविधि तथा तालिम दिई क्षमता अभिवृद्धि गर्ने । वृक्षरोपण, वन व्यवस्थापन तथा वन संरक्षणका क्रियाकलापहरूको माध्यमबाट वनको हैसियत (गुणस्तर)मा बृद्धि गर्नुका साथै वन्यजन्तुहरूको संरक्षण गर्ने । स्वच्छ ऊर्जाको पहुँच विस्तारका लागि समुदायस्तरमा लघुजलविद्युत, सुधारिएको पानीघट्ट, मिल लगायतका प्रविधिहरूमा विपन्न वर्गको पहुँचका लागि अनुदानको व्यवस्था गर्ने । जलवायु उत्थानशील भौतिक पूर्वाधारहरूको निर्माण गरी दिगो र भरपर्दो आधारभूत सेवाहरूको पहुँच विस्तार गर्ने । स्थानीय समुदायमा जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी चेतना अभिवृद्धि गरी यसका प्रभावहरूसँग अनुकूलित हुने र क्षति न्यूनीकरण गर्ने क्षमताको विकास गर्ने । 					
योजनाको अवधि:	योजनाको अवधि पाँच वर्षको (आ.व. २०८०/०८१/०८२/०८३/०८४/०८५) हुनेछ ।				
कार्ययोजनाको प्राथमिकता परेका मुख्य अनुकूलनका कार्यहरूः					
<ul style="list-style-type: none"> जलवायुजन्य प्रकोप तथा जोखिमहरूबाट कृषिबाली तथा पशुधनमा हुने क्षति कम गर्ने कार्यक्रम (एकीकृत शत्रु जीव व्यवस्थापन, बाली बीमा कार्यक्रम, पशुपालनसम्बन्धी तालिम) उन्नत पशुपालन तथा रोग नियन्त्रणका लागि डालेघाँस, गोठ तथा भकारो सुधार, नश्ल सुधार तथा पशुपक्षीहरूको स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन सिँचाइ कुलो निर्माण, मर्मत तथा स्तरोन्नति, साना सिँचाइ प्रविधि प्रवर्द्धन (थोपा सिँचाइ, रिचार्ज पोखरी) साथै मुहानहरूको संरक्षण दिगो वन व्यवस्थापन, वृक्षरोपण, सामुदायिक वनहरूमा अग्निरेखाको निर्माण, अग्निनियन्त्रक सामग्रीहरूको वितरण र सचेतना अभिवृद्धि पहिरो तथा बाढी नियन्त्रणका लागि बायो इन्जिनियरिङ्ग प्रविधि अपनाउने, नदी किनारमा वृक्षरोपण, तटबन्धन निर्माण एवं 					

विवरण

ग्याबियन पर्खाल निर्माण

- स्वच्छ ऊर्जाको पहुँच विस्तारका लागि साना तथा लघुजलविद्युत, सुधारिएको चुल्हो, पानीघट्ट र मिल निर्माणमा सहयोग र जस्ता कार्यक्रम
- जलवायु परिवर्तन उत्थानशील पूर्वाधारहरूको निर्माणका लागि क्षमता विकास, नीति तर्जुमा तथा संयन्त्रको स्थापना
- गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरूको संस्थागत तथा जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी सचेतना र क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू

वडा अनुसार पाँच वर्षको लागि अनुमानित वार्षिक बजेट:

वडा नं.	अनुमानित बजेट रु. हजारमा					
	पहिलो वर्ष	दोश्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाचौँ वर्ष	कुल जम्मा
१	१३३५०	१२९५०	७१५०	८०५०	५१५०	४६६५०
२	८३५५	१२४५५	८३२५	९१७९	४७०५	४३०१९
३	२०११०	१२८६०	१३०१०	७७१०	५५१०	५९२००
४	१३५४५	१०९९५	१११९५	५४९५	५२९५	४६५२५
५	१८६१०	१०९८४	७३००	७६७०	४६००	४९१६४
६	१०२००	२१३००	१११००	१३३५०	६१६५	६२११५
७	१०१०५	१२६०५	१७८५५	९२०५	८१३७	५७९०७
८	८८००	१९७७५	१२३५०	४०००	४७५०	४९६७५
९	१२०३०	११५८०	१०१८०	६७३०	६२३०	४६७५०
गाउँपालिकास्तरीय कार्यक्रमको जम्मा	४२१०	७८६०	७७००	६१००	५८००	३१६७०
योजना अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा समीक्षा	२४७०	१५७०	१९७०	६२०	६२०	७२५०
जम्मा	१२१७८५	१३४९३४	१०८१३५	७८१०९	५६९६२	४९९९२५

योजना कार्यान्वयन तथा सहयोग गर्न सक्ने निकायहरू

यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना (लापा) योजनाको कार्यान्वयनको नेतृत्व गाउँपालिका तथा यसका संयन्त्रहरू, वडा कार्यालय तथा विषयगत शाखाहरूले गर्नेछन् । यसका अतिरिक्त जिल्ला समन्वय समिति, प्रदेश सरकार तथा सङ्घीय सरकार अन्तर्गतका विषयगत कार्यालयहरू (डिभिजन वन कार्यालय, कृषि विकास कार्यालय, पशु विकास तथा भेटेनरी अस्पताल, प्रादेशिक मन्त्रालयहरू तथा स्थानीय तहमा कार्यरत गैरसरकारी संस्था, अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्था तथा विकास साभेदार सहयोगी संस्थाहरू तथा दात्री निकायहरूको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग, सहकार्य तथा समन्वयमा कार्यान्वयन गरिनेछ ।

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना समायोजन तथा मूलप्रवाहीकरण

यस अनुकूलन कार्ययोजनालाई गाउँपालिकाको वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा अन्तर्गतका ७ वटा चरणहरू क्रमशः सङ्घ तथा प्रदेशबाट बजेटको सीमा प्राप्त गर्ने, गाउँपालिकाको स्रोत अनुमान तथा बजेट सिमा निर्धारण बैठक सञ्चालन, बस्ती तथा टोल एवं वडास्तरीय योजना तथा कार्यक्रम छनौट बैठक, वडास्तरीय योजना प्राथमिकीकरण बैठक, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा बैठक हुँदै, एकीकृत योजना तर्जुमा प्रणालीबाट गाउँ कार्यपालिकाको बैठक हुँदै गाउँसभाको बैठकबाट अनुमोदन गरिनेछ । त्यसैगरी सङ्घीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरू र ती मातहतका निकायहरू तथा विकास साभेदारहरूको वार्षिक तथा आवधिक कार्यक्रम तथा योजनाहरूमा यस कार्ययोजनालाई कार्यान्वयनको लागि समायोजन गरी मूलप्रवाहीकरण गरिनेछ ।

अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

यो योजना कार्यान्वयनको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गाउँपालिकाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिबाट हुनेछ । यसका साथै आवश्यकता अनुसार कार्यक्रमको मूल्याङ्कन अन्य वाह्य संयन्त्रहरूबाट पनि हुनेछ । समुदाय तहमा क्रियाकलापहरूको अनुगमन वडा पालिकाले गर्नेछ तर कार्यक्रम सञ्चालन समग्र प्रक्रिया, पद्धति, र उपलब्धिहरूको नतिजा गाउँपालिका तहबाट हुनेछ ।

विवरण

गाउँपालिकाको वार्षिक समीक्षा, अर्धवार्षिक समीक्षा र त्रैमासिक समीक्षा सञ्चालन गर्दा स्थलगत अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका साथै प्राप्त सिकाइ र सफलताहरूलाई आधार मानी सञ्चालन गरिनेछ ।

यस कार्ययोजनाको कार्यान्वयनबाट यस गाउँपालिकाका सम्पूर्ण बासिन्दा खासगरी सङ्घटासन्न वर्गहरूको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि र लापाका लक्ष्यहरू पूरा गर्नको लागि जम्मा रु. ४९,९९,२५,०००।- (अक्षरेपी उनन्चास करोड उनान्सय लाख पचिस हजार) बराबरको विस्तृत स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ ।

Table of Contents

चित्रह	१४
तालिका	१५
परिच्छेद १: पृष्ठभूमि	२
१.१. स्थानीय अनूकुलन कार्ययोजनाको परिचय तथा औचित्य	२
१.२. स्थानीय अनूकुलन कार्ययोजनाको औचित्य लक्ष्य, मान्यता एवं आधारह	३
१.३. स्थानीय अनूकुलन कार्ययोजना तयारी पद्धति	४
१.४. जलवायू परिवर्तनसम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि	५
परिच्छेद २: गाउँपालिकाको पृष्ठभूमि	७
२.१. गाउँपालिकाको भौगोलिक स्थिति	७
२.२. आर्थिक, सामाजिक एवं मानवीय अवस्था (शिक्षा, स्वास्थ्य र मानव स्रोत)	७
२.२.१. जनसंख्या, घरधूरी तथा क्षेत्रफल	८
२.२.२. शिक्षा, स्वास्थ्य तथा सञ्चार	९
२.२.३. ऊर्जा	९
२.२.४. कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	९
२.३. भौतिक पूर्वाधारको अवस्था	१०
२.३.१. सडकको अवस्था	१०
२.३.२. सिंचाइको अवस्था	१०
२.३.३. साना तथा मझौला उद्योगको अवस्था	१०
२.३.४. पानीका स्रोतह तथा खानेपानीको अवस्था	११
२.३.५. वनको अवस्था	११
२.३.६. बस्तीको अवस्था	११
२.३.७. पर्यटकीय स्थान, धार्मिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाको अवस्था	११
२.३.८. कार्यरत संघसंस्थाह	१२
परिच्छेद ३: जलवायू परिवर्तन, विपद् जोखिमको अवस्था	१३
३.१. सिम्ता गाउँपालिकामा तापक्रमको परिदृश्य	१३
३.२. सिम्ता गाउँपालिकामा वर्षाको परिदृश्य	१३
३.३. गाउँपालिकाको वडास्तरीय प्रकोपहको संकटासन्नता जोखिम मुल्यांकन	१५

३.४. प्रकोपहको ऐतिहासिक समयरेखा.....	16
क. पहिरोजन्य जोखिमको अवस्था.....	16
ख. बाढीको जोखिम.....	20
ग. खडेरी: वडागतपमा खडेरीका घटनाह साथै यसका असर तथा प्रभावह.....	24
घ. आगलागी: वडागत पमा आगलागीका घटनाह साथै यसका असर तथा प्रभावह.....	26
□. कृषि तथा पशूपक्षीमा रोग: वडागत पमा कृषि तथा पशूपक्षीमा रोगका घटनाह साथै यसका असर तथा प्रभावह.....	28
च. हावाहुरी: वडागत पमा हावाहुरीमा रोगका घटनाह साथै यसका असर तथा प्रभावह.....	30
छ. असिनापानी: वडागत पमा असिनाका घटनाह साथै यसका असर तथा प्रभावह.....	31
ज. मिचाहा प्रजाति: वडागतपमा मिचाहा प्रजातिका घटनाह साथै यसका असर तथा प्रभावह.....	32
झ. मानवमा रोग: वडागत पमा मानवमा रोगका घटनाह साथै यसका असर तथा प्रभावह.....	32
३.५. जोखिमको अवस्था र प्रभाव मुल्यांकन.....	33
३.६. जलवायू परिवर्तनबाट प्रभावित समुह, लिभ तथा समुदायको पहिचान.....	36
३.७. वडास्तरीय जोखिम स्तरीकरण.....	38
३.८. स्रोतहको वितरण तथा जोखिमको अवस्था.....	39
३.८.१. प्रकोप सुचकाङ्क.....	39
३.८.२. सम्मुखता.....	39
३.८.३. संवेदनशीलता.....	40
३.८.४. अनूकुलन क्षमता.....	41
३.८.५. जोखिमका आधारमा वडा स्तरीकरण.....	42
३.९. मौसमी पात्रोबाली पात्रो.....	42
३.१०. जीविकोपार्जनका स्रोतहको विश्लेषण.....	46
३.११. संकटासन्न घरधूरी तथा समुदायको जानकारी.....	48
परिच्छेद ४: जलवायू परिवर्तन अनूकुलन तथा विपद् जोखिम न्युनीकरणका लागि मुलप्रवाहीकरणसम्बन्धी रणनीतिह.....	४९
परिच्छेद ५: अनूकुलन र विपद् जोखिम न्युनीकरणको रणनीति.....	५०
५.१. अनूकुलन तथा विपद् जोखिम न्युनीकरण कार्यहको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण.....	50
५.२. अनूकुलन र विपद् जोखिम न्युनीकरणका योजनाह.....	51
५.३. स्थानीय अनूकुलन कार्ययोजना तर्जुमा.....	51

५.४. अनूकुलन र विपद् जोखिम न्यूनीकरणका योजनाहरू	53
५.४.१. पालिकास्तरीय कार्यक्रम तथा बजेट	53
५.४.२. वडा नं. १ को कार्यक्रम तथा बजेट	56
५.४.३. वडा नं. २ को कार्यक्रम तथा बजेट	59
५.४.४. वडा नं. ३ का कार्यक्रम तथा बजेट	63
५.४.५. वडा नं. ४ को कार्यक्रम तथा बजेट	67
५.४.६. वडा नं. ५ को कार्यक्रम तथा बजेट	72
५.४.७. वडा नं. ६ को कार्यक्रम तथा बजेट	77
५.४.८. वडा नं. ७ को कार्यक्रम तथा बजेट	80
५.४.९. वडा नं. ८ को कार्यक्रम तथा बजेट	84
५.४.१०. वडा नं. ९ को कार्यक्रम तथा बजेट	88
५.४.११. लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरण, अनूगमन तथा मुल्यांकन	91
परिच्छेद ६: अनूकुलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन क्रियाकलापहरूको मुलप्रवाहीकरण	९३
परिच्छेद ७: स्थानीय अनूकुलन कार्ययोजनाको कार्यान्वयन, अनूगमन तथा मुल्यांकन	९४
७.१. अपेक्षित उपलब्धिहरू	94
७.२. वित्तीय संयन्त्र	94
७.३. प्रतिवेदन	94
७.४. योजना कार्यान्वयन रणनीतिहरू	94
७.५. प्रगति समीक्षा, अनूगमन तथा मुल्यांकन	95
अनुसूचीहरू	९७
सन्दर्भ सामाग्रीहरू	९७
अनुसूची: .... लापा खाका २०१९ को अनुसूची २	९८
अनुसूची:... स्थानीय अनूकुलन योजना तर्जुमाका लागि तदर्थ सिद्धान्तहरू (Ad-hoc Principles of Local Adaptation Planning)	१०३

चित्रहरू

चित्र १ . स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा पद्धति	4
चित्र २ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीमा अवलम्बन गरिएका चरणहरू	5
चित्र नं. ३ : सिम्ता गाउँपालिकाको प्रशासनिक नक्सा	7
चित्र नं. ४ वार्षिक अधिकतम तापक्रम	13
चित्र नं. ५ वार्षिक न्यूनतम तापक्रम	13
चित्र नं. ६ वार्षिक वर्षा	14
चित्र नं. ७ वार्षिक मनसुनी वर्षा	14
चित्र नं. ८ वार्षिक हिउँदे वर्षा	15
चित्र नं. ९ पहिरो जोखिम नक्सा	17
चित्र १० सिम्ता गाउँपालिकाको बाढी जोखिम नक्सा	20
चित्र नं. ११ सिम्ता गाउँपालिकाको आगलागी जोखिम नक्सा	28

तालिका

तालिका नं. १: स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीका सहभागीहरू	6
तालिका नं. २ सिम्ता गा.पा.को जातजाति र जनसङ्ख्या	8
तालिका नं. ३ आर्थिक रूपले सक्रिय र आश्रित जनसङ्ख्याको विवरण.....	8
तालिका ४ गाउँपालिकाको वडागत जनसङ्ख्या विवरण.....	9
तालिका नं. ५ प्रकोपहरूको जोडागत स्तरीकरण	16
तालिका नं. ६ सिम्ता गाउँपालिकाको पहिरो र भूक्षयको असर र प्रभाव.....	17
तालिका नं. ७ सिम्ता गाउँपालिकाको बाढीको असर र प्रभाव.....	21
तालिका नं. ८ सिम्ता गाउँपालिकाको खडेरीको असर र प्रभाव	25
तालिका नं. ९ सिम्ता गाउँपालिकाको आगलागीको असर र प्रभाव	26
तालिका नं. १० सिम्ता गाउँपालिकाको कृषि तथा पशुपक्षीको असर र प्रभाव.....	28
तालिका नं. ११ सिम्ता गाउँपालिकाको हावाहुरीका घटना साथै यसका असर र प्रभावहरू	30
तालिका नं. १२ सिम्ता गाउँपालिकाको असिनाका घटना साथै यसका असर र प्रभावहरू	31
तालिका नं. १३ सिम्ता गाउँपालिकाको मिचाहा प्रजातिका घटना साथै यसका असर र प्रभावहरू.....	32
तालिका नं. १४ सिम्ता गाउँपालिकाको मानव रोगका घटना साथै यसका असर र प्रभावहरू.....	32
तालिका नं. १५ प्रकोपको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरूको विश्लेषण.....	33
तालिका नं. १६ प्रकोप बाट प्रभावित सङ्घटासन्नता वर्ग.....	37
तालिका नं. १७ जोखिमको वडागत स्तरीकरण	38
तालिका नं. १८ वडागत सङ्घटासन्नता स्तरीकरणको कारण तथा सूचकहरू	38
तालिका नं. २० सम्मुखताका सूचकहरूको वडागत मान	39
तालिका नं. २२ संवेदनशीलताका सूचकहरूको वडागत मान.....	40
तालिका नं. २४ अनुकूलन क्षमताका सूचकहरूको वडागत मान	41
तालिका नं. २७ मौसमी पात्रो	44
तालिका नं. २८ जीविकोपार्जनका सम्पत्ती तथा स्रोतहरूको विश्लेषण.....	46
तालिका नं. २९ वडास्तरीय संवेदनशील सम्पन्नता स्तर.....	48
तालिका नं. ३० अनुकूलनका उपायहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण.....	50
तालिका नं. ३१ वडा अनुसारको वार्षिक बजेटको संक्षिप्त विवरण	51
तालिका नं. ३२ अनुगमन योजना.....	95

परिच्छेद १: पृष्ठभूमि

१.१. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको परिचय तथा औचित्य

सवारी साधनको बढ्दो प्रयोग, वन विनाश तथा क्षयीकरण, अव्यवस्थित शहरीकरण, औद्योगिकीकरण जस्ता मानवीय क्रियाकलापहरूका कारणले हरितगृह ग्यासहरूको अत्यधिक उत्सर्जन भई जलवायु परिवर्तन भइरहेको तथ्य वैज्ञानिक रूपमा पुष्टि भइसकेको छ । तापक्रममा बृद्धि, वर्षाको प्रकृति तथा प्रवृत्ति (अतिवृष्टि, अनावृष्टि, खण्डवृष्टि) मा परिवर्तन भइरहेको सबैले महसुस गरिरहेकै छौं । समयमा पानी नपर्ने, परे पनि मुसलधारे पानी पर्ने, गर्मी बढ्ने, पानीका मूलहरू सुक्ने, बाढी/पहिरो आउने जस्ता प्रकोपहरू हरेक वर्ष बढ्दै गइरहेका छन् । यसर्थ अहिले जलवायु परिवर्तन संसारकै प्रमुख समस्याको विषय बनेको छ । अझ प्राकृतिक स्रोत माथि निर्भर रहने, भौगोलिक विविधता र संवेदनशील क्षेत्रहरू भएको हाम्रो जस्तो अल्प विकसित गरिव राष्ट्रहरूमा त यो भन् ठूलो समस्याको रूपमा देखा पर्न थालेको छ ।

जलवायु परिवर्तन सिर्जित समस्याहरूलाई सम्बोधन गर्न नेपाल सरकारले राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा पहलकदमी गर्दै आइरहेको छ । जलवायु परिवर्तनका प्रभावहरूको जोखिम न्यूनीकरण गर्दै उत्थानशील समाजको निर्माण गर्ने तर्फ विभिन्न तह र विषयगत क्षेत्रहरूमा नीतिगत मार्गनिर्देश गर्ने उद्देश्यले जलवायु परिवर्तन नीति २०७६ लागू भएको छ । यसरी नै राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम २०६७ तयार भई स्थानीय तहमा कार्यान्वयन गर्न स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना अनुसार स्थानीय अनुकूलन कार्यायोजना तयार गरी कार्यान्वयनमा आइरहेको छ । हाल नेपालमा राष्ट्रिय अनुकूलन योजना (National Adaptation Plan) र Enhanced Nationally Determined Contribution (eNDC) तयारीको प्रक्रियामा छ । यसरी नै वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ मा जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी प्रावधानहरू समावेश हुनुका साथै स्थानीय तह र प्रदेश तहले अनुकूलन योजना तर्जुमा गर्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति, २०७६ ले राज्यका सबै तह र विषयगत क्षेत्रका नीति, रणनीति, विकास योजना र कार्यक्रमहरूमा जलवायु परिवर्तनका मुद्दाहरूलाई मूलप्रवाहीकरण गर्ने उद्देश्य राखेको छ । नीतिले विशेषगरी जलवायु परिवर्तन व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित राष्ट्रिय नीति, रणनीति तथा योजनाहरूको कार्यान्वयन स्थानीय तहबाट गरिनेछ, भनी स्पष्ट किटान गरेको छ । स्थानीय सरकारहरूलाई स्थानीयस्तरमा जलवायु परिवर्तनका असरहरू व्यवस्थापन गर्न र दीर्घकालीन जलवायुमैत्री विकासका योजनाहरू पहिचान तथा कार्यान्वयन गर्न सहयोग पुगोस् भन्ने हेतुले पुरानो शासकीय संरचनामा आधारित स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना (लापा) को संरचना, २०७६ परिमार्जन गरी समय सापेक्ष खाका तयार गरी सहजीकरण भएको छ । परिमार्जित स्थानीय अनुकूलन योजनाको खाका एवं स्थानीय आवश्यकता र परिवेश अनुसार जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापनलाई समग्र स्थानीय योजना प्रक्रियामा समायोजन तथा मूलप्रवाहीकरण गर्न मुख्य रूपमा ७ चरण प्रक्रियाहरू अङ्गिकार गरिएको छ । जस अनुसार पहिलो चरणमा जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी सचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धि गरे पश्चात् समुदायको जलवायु परिवर्तन सङ्गठनता तथा जोखिम विश्लेषण गरी वस्तुगत विवरण तयार गरिन्छ । अर्को महत्त्वपूर्ण प्रक्रिया भनेको जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका रणनीतिको पहिचान गर्नु हो ।

यसरी पहिचान गरिएका रणनीति र कार्यहरूलाई स्थानीय सरकारको नीति तथा योजनाहरूमा समायोजन र वार्षिक कार्यक्रममा समावेश गरी अनुकूलन कार्यहरूलाई स्थानीय समुदाय लक्षित गरी कार्यान्वयन गरिन्छ । यस खाकाले स्थानीयस्तरमा विभिन्न सरोकारवालाहरू बीच नियमित सहकार्य तथा संवाद मार्फत स्थानीय क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयनमा सहमति निर्माण गरी जलवायु परिवर्तन अनुकूलन, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन र दिगो विकाससँग सम्बन्धित अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिबद्धताहरूको कार्यान्वयन गर्न समेत मद्दत गर्नेछ ।

प्रस्तुत योजना तयारीका लागि पहिलो चरणमामा गाउँपालिकास्तरीय गोष्ठी गरिएको थियो । त्यस पश्चात् गाउँपालिकाका ९ वटै वडाहरूमा छलफल बैठक तथा गोष्ठीहरू सञ्चालन गरिएका थिए । अन्त्यमा गाउँपालिकास्तरीय

पृष्ठपोषण गोष्ठीमा वडास्तरीय गोष्ठीबाट आएका तथ्याङ्क तथा योजनाहरूमा व्यापक छलफल गरी आवश्यक पृष्ठपोषण लिइएको थियो । सबै बैठक तथा गोष्ठीमा जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी सचेतना, जलवायु परिवर्तन सङ्घटनता, प्रकोप तथा उत्थानशील क्षमता आदिको बारेमा विभिन्न विधि तथा पद्धतिहरूको प्रयोग, सहभागितामूलक ग्रामीण लेखाजोखा विधिद्वारा अवस्थाको विश्लेषण, अनुकूलनका उपायहरूको पहिचान र प्राथमिकीकरण गरिएको थियो । वि.सं. २०७९ साल फाल्गुण ७ गतेदेखि वि.सं. २०८० जेष्ठ १६ गतेसम्म सञ्चालित विभिन्न तहका गोष्ठी तथा छलफलहरूबाट यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार पारिएको हो ।

१.२. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको औचित्य लक्ष्य, मान्यता एवं आधारहरू

जलवायु परिवर्तन विश्वव्यापी मुद्दा भए तापनि यसको प्रभाव स्थानीयस्तरमा पर्दछ । वर्षाको चक्रमा आएको फेरबदल र तापक्रम बृद्धि हुन गई प्राकृतिक स्रोतहरूमा ह्रास, कृषि उत्पादनमा कमी साथै अति विपन्न समुदायको जीविकोपार्जनमा प्रत्यक्ष असर पुगिरहेको छ । जलवायुजन्य प्रकोपहरू (पहिरो, बाढी, खडेरी, आगलागी, कृषि तथा पशुपक्षीमा रोग आदि) को परिणामस्वरूप विकास निर्माणका क्रियाकलापहरू दिगो हुन सकेका छैनन् । त्यसकारण अनुकूलनका कार्यहरूमा लगानी गर्न र विकासका क्रियाकलापहरूलाई जलवायु उत्थानशील बनाउनका लागि स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको आवश्यकता महसुस गरी गाउँपालिकाको नेतृत्वमा यो कार्ययोजना योजना तयार गरिएको छ । यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको लक्ष्य जलवायु उत्थानशील समाजको निर्माण गर्नु रहेको छ । यसका उद्देश्यहरू निम्नानुसार रहेका छन् ।

- स्थानीयस्तरमा जलवायु परिवर्तनबाट सिर्जित जोखिम र सङ्घटनताको पहिचान, अभिलेखीकरण र प्राथमिकीकरण गर्न सहयोग गर्ने ।
- जोखिममा रहेका तथा सङ्घटन व्यक्ति, घरधुरी, समूह र समुदायको अनुकूलन क्षमतामा बढोत्तरी गर्न र जलवायु उत्थानशील क्रियाकलापहरू पहिचान गरी कार्यान्वयन गर्न सहजीकरण गर्ने ।
- स्थानीय तहको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनको विषयलाई एकीकृत गर्दै जलवायु उत्थानशील योजनाहरूको कार्यान्वयनमा लगानी बृद्धि गर्ने ।
- स्थानीयस्तरमा निर्माण गरिने विकासका पूर्वाधारहरू साथै शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी र स्थानीय प्रविधिलाई जलवायु उत्थानशील बनाउन सहयोग गर्ने ।

वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ तथा नीयमावली २०७७, जलवायु परिवर्तन नीति, २०७६ र स्थानीय अनुकूलन योजना तर्जुमाका राष्ट्रिय संरचना, २०७६, जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण रणनीति तथा कार्ययोजना (२०७७-२०८७) तथा उत्थानशील स्थानीय समुदायका लागि नमुना रणनीति, २०७५ र राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रमलाई आधार मान्दै गाउँपालिकाको समग्र सङ्घटनता तथा अनुकूलन विश्लेषणको आधारमा यो स्थानीय अनुकूलन योजना तर्जुमा गरिएको छ । यस कार्ययोजनामा जलवायु परिवर्तनबाट सिर्जित प्रकोप तथा जोखिमहरूबाट प्रमुख रूपमा प्रभावित हुने सामाजिक समूहहरू विशेषगरी महिला, बालबालिका तथा वृद्धवृद्धाहरूमा पर्ने असर तथा प्रभावहरू विश्लेषण गर्दै उनीहरू मैत्री कार्यक्रमहरू तय गरिएका छन् ।

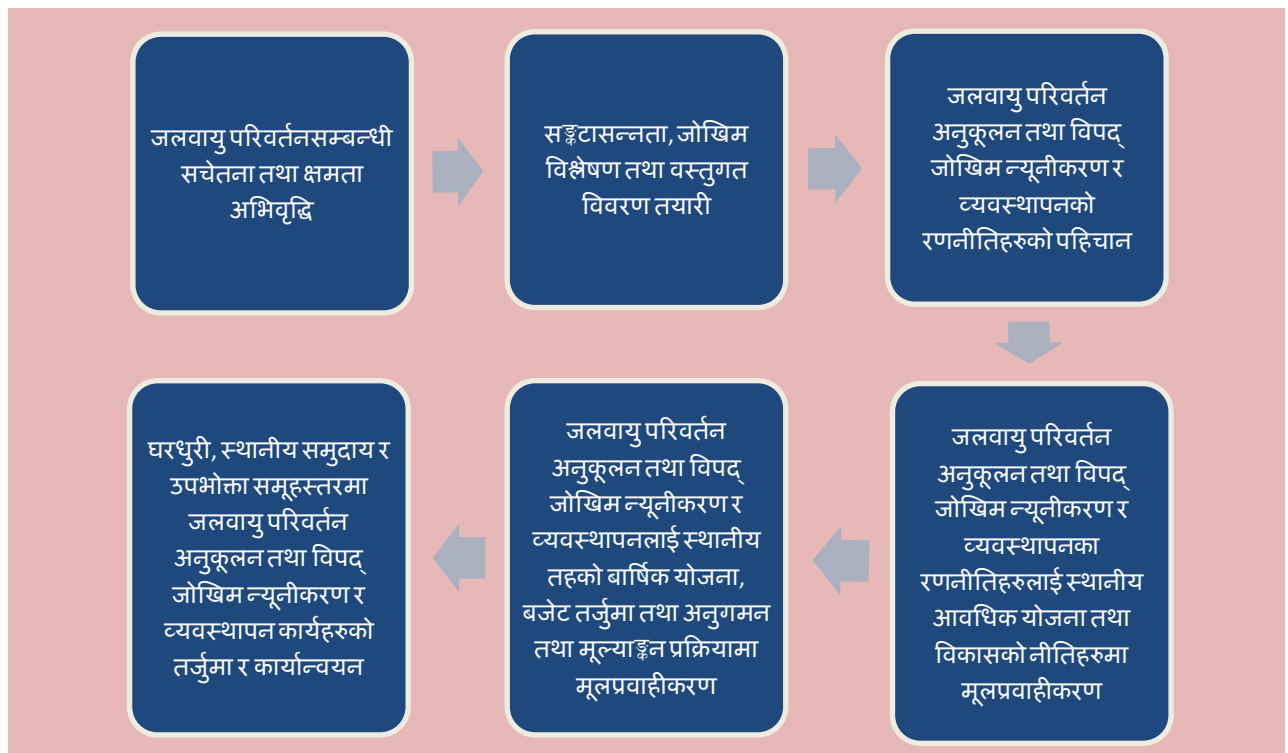
मान्यता:

- स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचनाको निर्देशित सिद्धान्तमा आधारित स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ ।
- स्थानीय जलवायु अनुकूलन कार्ययोजनाहरू स्थान अनुसार फरकफरक हुन्छन् ।
- वडास्तरमा छलफल गरी तयार गरिएको गाउँस्तरीय अनुकूलन योजनाले लक्षित क्षेत्र, वर्ग तथा समुदायलाई समेटेटी जोखिम क्षेत्रको पहिचान गरी कार्यक्रमहरू एकीकृत गरिएको हुँदा यो कार्ययोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ ।

- स्थानीय निकायमा निर्वाचित जनप्रतिनिधि भएको हुँदा कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि अनुकूल वातावरणको सिर्जना हुनेछ ।
- राष्ट्रिय अनुकूलन योजनाले पहिचान गरेका क्षेत्रमा आधारित भई जलवायु परिवर्तनले असर गर्ने सबै विषयगत क्षेत्र तथा विभिन्न सरकोकारवाला निकायहरूको सहभागितामा योजना तयार गरिएकाले योजनालाई प्राथमिकताका साथ कार्य गर्न उपयुक्त वातावरण सिर्जना हुनेछ ।
- प्रभावकारी अनुकूलन उपायहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गरेको हुनाले वातावरण तथा पर्यावरणीय प्रणालीको दिगो विकासमा सुनिश्चितता ल्याउनेछ ।

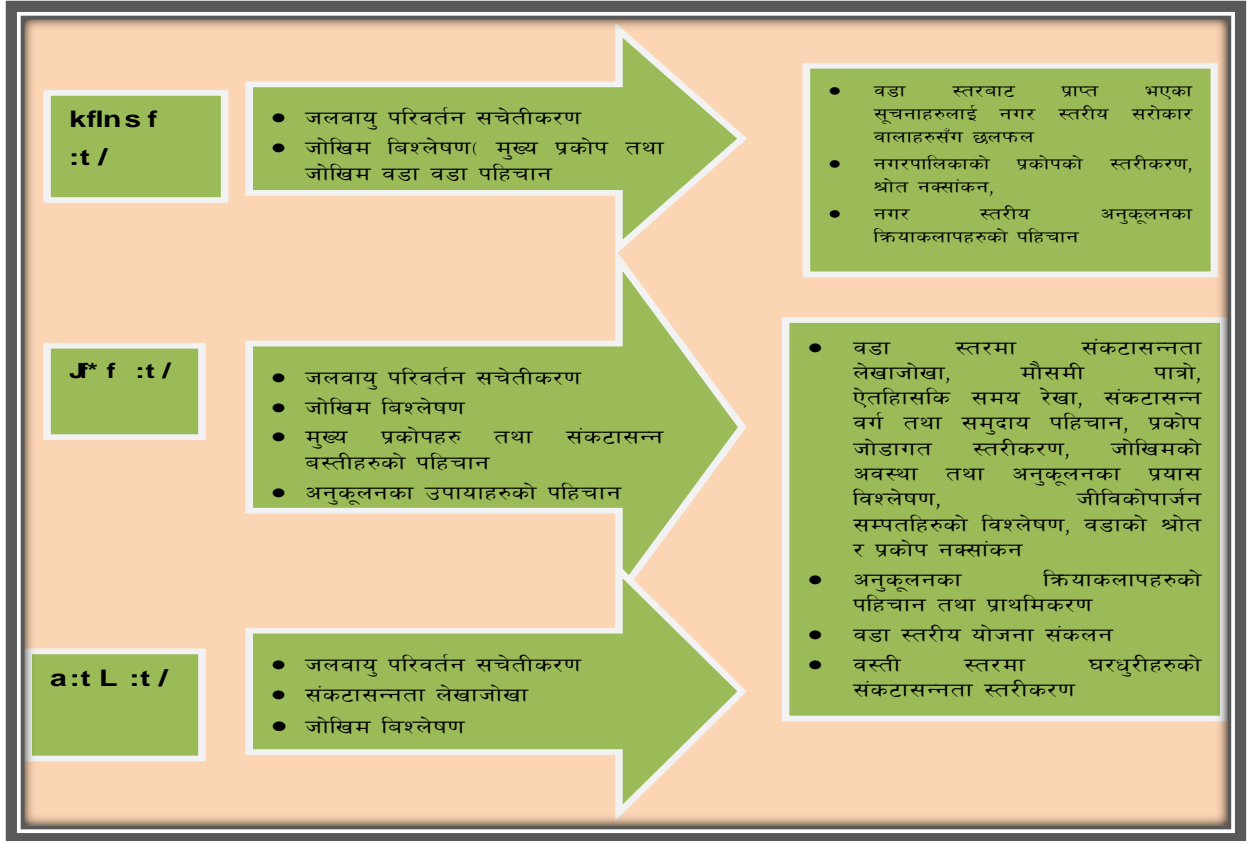
१.३. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी पद्धति

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गर्दा जलवायु परिवर्तन नीति २०७६, राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम २०६७, परिमार्जित स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना २०७६, स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा निर्देशिका २०६८, विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय नीति २०७५, विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०१८-२०३०, वातावरण नीति २०७६ लाई आधार मानिएको छ । स्थानीय जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचनाका निर्देशक सिद्धान्तहरू र छ चरण अन्तर्गत विभिन्न सहभागितामूलक विधिहरूको प्रयोग गरी यो कार्ययोजना तर्जुमा गरिएको छ, जसको समग्र प्रक्रिया चित्र नं. १ मा देखाइएको छ ।

चित्र नं. १. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा पद्धति

स्थानीय अनुकूलन योजना तर्जुमार्थ यस गाउँपालिकामा अपनाइएका प्रक्रियाहरू चित्र नं. २ मा समावेश गरिएको छ ।

चित्र नं. २ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीमा अवलम्बन गरिएका चरणहरू

१.४. जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि

जलवायु परिवर्तनका विभिन्न आयामहरूलाई जनता समक्ष पुऱ्याउन गाउँपालिकास्तरीय एकदिने प्रारम्भिक छलफल कार्यक्रम आयोजना गरिएको थियो । त्यस पश्चात् गाउँपालिका अर्न्तगतका ९ वटै वडाहरूमा जलवायु परिवर्तन सचेतना तथा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीका लागि कार्यशाला गोष्ठीहरू सम्पन्न गरिएको थियो । जलवायु परिवर्तनले पार्न सक्ने असर तथा प्रभाव, अनुकूलनका विद्यमान अवसर वा चुनौती र त्यसको सामना गर्नका लागि आवश्यक स्रोत र साधन जुटाउने तरिका आदि विषयहरू कार्यक्रममा समेटिएका थिए । ती छलफलबाट आएका जानकारीहरू प्रभावकारी स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गर्न सहयोगसिद्ध भएका थिए । उल्लिखित गोष्ठीहरूबाट प्रत्यक्ष रूपमा ३१२ व्यक्ति लाभान्वित भएका छन् ।

सचेतना कार्यक्रममा गाउँ कार्यपालिका तथा गाउँ परिषद्का सदस्यहरू, गाउँपालिकाका शाखा प्रमुखहरू, वन समूह, सङ्घटान समुदाय, स्थानीय निकाय, राजनीतिक दल, शैक्षिक एवं सेवा प्रदायक सङ्घसंस्था, जनजाति, कृषक, युवा र सर्वसाधारणको सहभागिता रहेको थियो । सचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रमको लागि जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी प्रस्तुति, सामूहिक छलफल, लक्षित वर्ग छलफल, सामूहिक कार्य आदि विधिहरूको प्रयोग गरिएको थियो । यस्तै छलफलका माध्यमबाट मौसमी पात्रो र बाली पात्रो तयार गर्नुका साथै प्रकोपहरूको पहिचान तथा नक्साङ्कन पनि गरिएको थियो । गाउँपालिका तथा वडास्तरमा भएका छलफल तथा अन्तरक्रियाका सहभागीहरूको संक्षिप्त विवरण तालिका नं. १ मा उल्लेख गरिएको छ ।

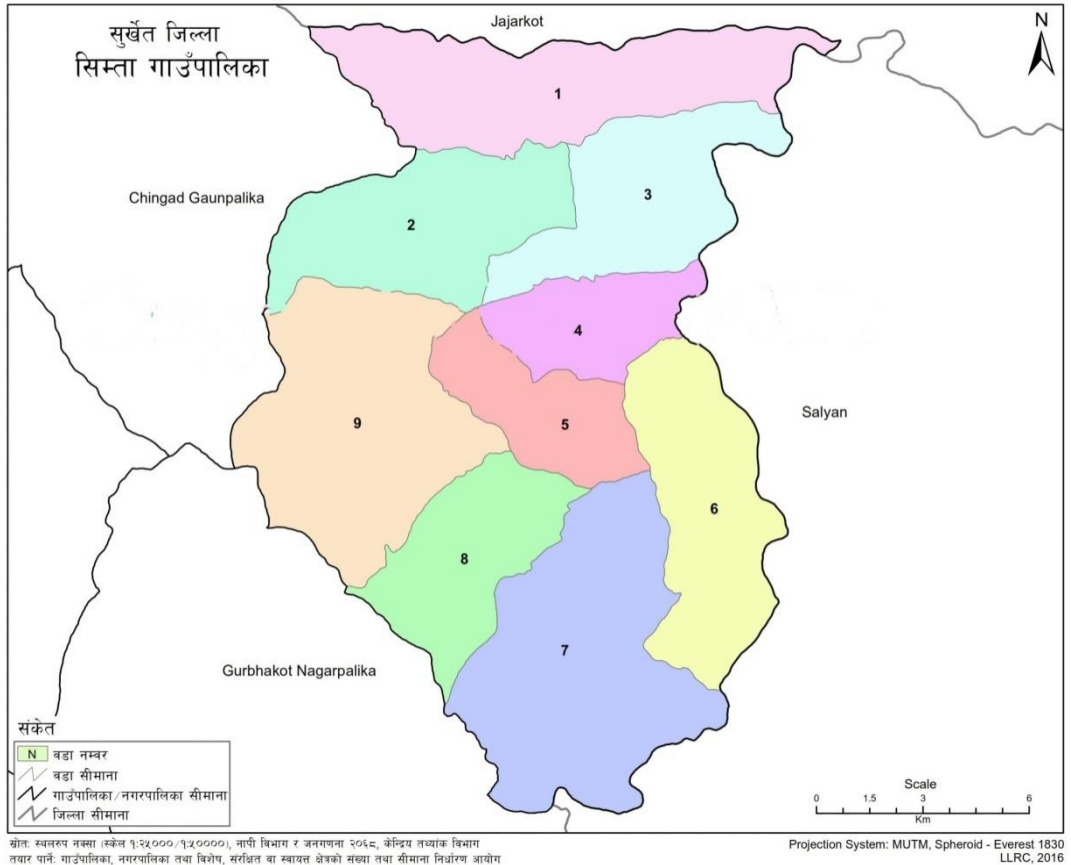
तलिका नं. १: स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीका सहभागीहरू

क्र.सं.	क्रियाकलापको विवरण	सहभागी विवरण					
		लिंग		जातजाति			
		महिला	पुरुष	दलित	जनजाति	बाहुन, क्षेत्री, ठकुरी	जम्मा
1	गाउँपालिकास्तरीय शुरुवाती बैठक	४	२०	२	२	२०	२४
2	वडास्तरीय योजना तर्जुमा गोष्ठी वडा नं. १	५	१९	७	०	१७	२४
3	वडास्तरीय योजना तर्जुमा गोष्ठी वडा नं. २	१७	९	७	०	१९	२६
4	वडास्तरीय योजना तर्जुमा गोष्ठी वडा नं. ३	६	१९	५	८	१२	२५
5	वडास्तरीय योजना तर्जुमा गोष्ठी वडा नं. ४	४	११	३	०	१२	१५
6	वडास्तरीय योजना तर्जुमा गोष्ठी वडा नं. ५	४	२६	११	४	१५	३०
7	वडास्तरीय योजना तर्जुमा गोष्ठी वडा नं. ६	१२	२५	१२	४	२१	३७
8	वडास्तरीय योजना तर्जुमा गोष्ठी वडा नं. ७	७	४३	१८	८	२६	५२
9	वडास्तरीय योजना तर्जुमा गोष्ठी वडा नं. ८	८	२३	४	०	२७	३१
10	वडास्तरीय योजना तर्जुमा गोष्ठी वडा नं. ९	८	१७	३	५	१७	२५
11	गाउँपालिकास्तरीय लापा पृष्ठपोषण तथा संश्लेषण गोष्ठी	५	१८	२	१	२०	२३
	जम्मा	८०	२३०	७४	३२	२०६	३१२
	प्रतिशत	२६	७४	२४	१०	६६	१००

परिच्छेद २: गाउँपालिकाको पृष्ठभूमि

२.१. गाउँपालिकाको भौगोलिक स्थिति

उत्तर दक्षिण फैलिएर पश्चिमी मोहोडा भएको यो गाउँपालिका २८° डिग्री ४४ मिनेटदेखि २८° डिग्री ६४ मिनेट उत्तरी अक्षांशसम्म र ८१° डिग्री ८६ मिनेटदेखि ८२° डिग्री ०४ मिनेट पूर्वी देशान्तरसम्म फैलिएको छ। यो गाउँपालिकाको पूर्वमा सल्यान जिल्ला, पश्चिममा सुर्खेत जिल्लाकै चिङ्गाड गाउँपालिका, उत्तरमा जाजरकोट जिल्ला र दक्षिणमा सुर्खेत जिल्लाकै गुर्भाकोट नगरपालिका पर्दछन्। यस सिम्ता गाउँपालिकाको उत्तरी भाग महाभारत पर्वत श्रृङ्खलामा पर्दछ भने केही भाग मध्य मैदानी उपत्यका तथा पहाडी क्षेत्रमा पर्दछ। यस गाउँपालिकाको केन्द्र साविक बजेडिचौर गाउँ विकास समितिको कार्यालयलाई कायम गरिएको छ। जिल्ला सदरमुकाम वीरेन्द्रनगरदेखि १९ कोष पूर्वमा अवस्थित यो गाउँपालिका जिल्लाको निर्वाचन क्षेत्र नं १ मा पर्दछ। तुलनात्मक रूपमा उत्तर दक्षिण फैलिएको गोलो आकृति भएको यो गाउँपालिकाको उच्च पहाडी र निम्न दुवै प्रकारको भू-भाग रहेको छ। यस गाउँपालिकाको केन्द्र नेपालगञ्ज जाजरकोट सडक खण्डको छेउमा अवस्थित छ। यस पालिकाको केन्द्रदेखि सबैभन्दा टाढा वडा नं. १, ८ र ९ रहेका छन् भने वडा नं. ६ सबैभन्दा नजिक रहेको छ।

चित्र नं. ३ : सिम्ता गाउँपालिकाको प्रशासनिक नक्सा

२.२. आर्थिक, सामाजिक एवं मानवीय अवस्था (शिक्षा, स्वास्थ्य र मानव स्रोत)

यो गाउँपालिकालाई नै कृषकहरूको क्षेत्र भन्न सकिन्छ। यहाँका ६० प्रतिशतभन्दा बढी बासिन्दा कृषि पेशामा संलग्न छन्। यस क्षेत्रको कृषि, उत्पादनमुखीभन्दा पनि निर्वाहमुखी रहेको पाइन्छ। बेरोजगारी दर करिब ९ प्रतिशतको हाराहारीमा रहेको र आर्थिक विकासका परिसूचकमा उद्योग व्यवसाय, पर्यटन, बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको भूमिका न्यून अवस्थामा रहेको छ। कृषि र पशुपालन तथा सहकारीको योगदान तुलनात्मक रूपमा उच्च रहेको छ। राष्ट्रिय जनगणना

२०७८ अनुसार यस गाउँपालिकामा रहेका ६,०६२ घरधुरीहरूमा १३,४६३ महिला र १०,६२० पुरुष गरी जम्मा २४,०८३ जनसङ्ख्या रहेको छ । गाउँपालिकामा भएका जातजातिहरूलाई तलको तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका नं. २ सिम्ता गा.पा.को जातजाति र जनसङ्ख्या

क्र.सं.	जातजाति	पुरुष	महिला	जम्मा
१	क्षेत्री	४३७१	५३९७	९७६८
२	विश्वकर्मा	२२४२	२९९६	५२३८
३	ठकुरी	१६६७	२१०२	३७६९
४	मगर	९७१	१२२१	२१९२
५	परियार	५२६	७५४	१२८०
६	सन्ध्यासी	२४७	२७२	५१९
७	ब्राह्मण	१९४	२१५	४०९
८	वादी	१६२	१७९	३४१
९	मिजार	१०३	१२५	२२८
१०	सुनुवार	६४	९४	१५८
११	अन्य	७३	१०८	१८१
जम्मा		१०६२०	१३४६३	२४०८३

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना, २०७८

सिम्ता गाउँपालिकामा १४ वर्ष मुनिको जनसङ्ख्या ८,११६ रहेको छ भने ६० वर्ष भन्दा माथिको जनसङ्ख्या २,४३९ रहेको छ जुन आश्रित जनसङ्ख्या हो । आर्थिक रूपमा सक्रिय जनसङ्ख्या १३,५२८ रहेको छ जुन ५६.२ प्रतिशत रहेको छ । पूर्ण विवरण तलको तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका नं. ३ आर्थिक रूपले सक्रिय र आश्रित जनसङ्ख्याको विवरण

उमेर समूह	पुरुष	महिला	जम्मा जनसङ्ख्या	प्रतिशत
१४ वर्ष मुनि	४१८०	३९३६	८११६	३३.७
१५ देखि ५९	५२९२	८२३६	१३५२८	५६.१
६० भन्दा माथि	११४८	१२९१	२४३९	१०.२
जम्मा	१०६२०	१३४६३	२४०८३	१००

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना, २०७८

२.२.१. जनसाङ्ख्या, घरधुरी तथा क्षेत्रफल

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार सिम्ता गाउँपालिका कूल जनसङ्ख्या २४०८३ मध्ये पुरुष जनसङ्ख्या १०६२० जना ४४.१ प्रतिशत र महिला जनसङ्ख्या १३४६३ जना ५५.९ प्रतिशत रहेको छ । यहाँको पुरुष महिला अनुपात ७८.८९ रहेको छ । यहाँको कूल घरधुरी सङ्ख्या ६०६२ रहेको छ भने जनघनत्व ९९.६७ रहेको छ । जनगणनाको समयमा यहाँ कम्तीमा परिवारको एक सदस्य अनुपस्थित परिवार २६८७ रहेको देखिन्छ । सिम्ता गाउँपालिकामा कूल ३८४४ जना अनुपस्थित रहेका थिए । जसमध्ये ३४८१ जना पुरुष र ३६३ महिला रहेका थिए । यसका आधारमा हेर्दा महिलाको तुलनामा पुरुषको अनुपस्थिति धेरै रहेको देखिन्छ । उनीहरू अध्ययन तथा रोजगारीका लागि घर बाहिर थिए । उक्त जनसङ्ख्यालाई समेत जोडदा यहाँको वास्तविक कूल जनसङ्ख्या २७९२७ रहेको देखिन्छ । यो आधारमा हेर्दा यहाँको जनघनत्व ११५.५७ रहेको छ । जसमध्ये पुरुष १४१०१ जना (५०.४९%) र महिला १३८२६ जना (४९.५१%) रहेका छन् । यस आधारमा तुलना गर्दा भने यहाँको पुरुषको वास्तविक जनसङ्ख्या महिलाको भन्दा केही बढी रहेको छ । सिम्ता गाउँपालिकाको समग्र वडागत तथा गाउँपालिकास्तरीय जनसाङ्ख्यिक वर्गीकरणको सारांश तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ४ गाउँपालिकाको वडागत जनसङ्ख्या विवरण

वडा नं.	जम्मा जनसङ्ख्या	पुरुष जनसङ्ख्या	महिला जनसङ्ख्या	लैङ्गिक अनुपात	परिवार सङ्ख्या	औसत परिवार
वडा नं. १	२८९२	१२६४	१६२८	७७.६४	६५१	४.४४
वडा नं. २	२९७८	१२५५	१७२३	७२.८४	६७२	४.४३
वडा नं. ३	२५०१	१०७८	१४२३	७५.७६	६२१	४.०३
वडा नं. ४	१५९०	६८८	९०२	७६.२७	४०५	३.९३
वडा नं. ५	२२४२	९५८	१२८४	७४.६१	६२२	३.६०
वडा नं. ६	४२३५	१९१४	२३२१	८२.४६	१११३	३.८१
वडा नं. ७	२७६९	१२६२	१५०७	८३.७४	६९४	३.९९
वडा नं. ८	२२०२	९९८	१२०४	८२.८९	५७६	३.८२
वडा नं. ९	२६७४	१२०३	१४७१	८१.७८	७०८	३.७८
सिम्ता.गा.पा. कूल	२४०८३	१०६२०	१३४६३	७८.८८	६०६२	३.९७

स्रोत: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग: राष्ट्रिय जनगणना २०७८

२.२.२. शिक्षा, स्वास्थ्य तथा सञ्चार

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार सिम्ता गाउँपालिकाको साक्षरता ७६.५ प्रतिशत रहेको छ। पुरुष साक्षरता ८४.५१ प्रतिशत र महिला साक्षरता ७०.४२ प्रतिशत रहेको छ। यस गाउँपालिकाको शैक्षिक अवस्था हेर्दा आधारभूत विद्यालयसम्मको अध्ययन गरेका ९,५९८ जना, माध्यमिक तहसम्मको अध्ययन गरेका ४,२१२ जना, प्रविणता प्रमाणपत्र तहसम्मको शिक्षा हासिल गरेका १,४४४ जना, स्नातक तहसम्मको अध्ययन गरेका २९२ जना र स्नातकोत्तर वा सोभन्दामाथि सम्मको शिक्षा हासिल गरेका १४७ जना रहेका छन्। (स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना, २०७८)

गाउँपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ अनुसार यस गाउँपालिकामा ६४ वटा आधारभूत विद्यालय रहेका छन्। जसमा २ वटा सामुदायिक र ३ वटा निजी विद्यालय छन्। माध्यमिक विद्यालय ८ वटा, उच्च मा.वि. ३ वटा र १ वटा क्याम्पस छन्। यस गाउँपालिकामा ८ वटा स्वास्थ्यचौकी, २ वटा सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई रहेका छन्। वडा नं. ४ मा १५ शैयाको अस्पताल निर्माणाधिन छ। निजी फार्मसी र मेडिकल पसलहरू पनि रहेका छन्।

यहाँका मानिसहरूले रेडियो, टेलिभिजन, ल्यान्डलाइन फोन, सामान्य र स्मार्ट मोबाइल, कम्प्युटर तथा ल्यापटप आदि सञ्चार सुविधाका साधनहरू उपभोग गरिरहेका छन्। यस गाउँपालिकाको अधिकांश क्षेत्र मोबाइल नेटवर्कको पहुँचमा रहेको देखिन्छ साथै इन्टरनेट सेवा पनि उपलब्ध छ।

२.२.३. ऊर्जा

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार यहाँको ऊर्जाको प्रयोगको हिसाबमा हेर्दा यहाँ अधिकांशले (५३६६ परिवार) खाना पकाउने इन्धनको रूपमा दाउराको प्रयोग गर्ने गरेका छन्। केही घरघुरीले (६९१ परिवार) एलपी ग्यासको प्रयोग गर्ने गरेका छन्। सौर्य ऊर्जा प्रयोग गरी बत्ती बाल्ने घरघुरी ४४१४ छन् जो कूल जनसङ्ख्याको ७२.८१ प्रतिशत हुन आउँछ। उज्यालोको लागि करिब २५.४९ प्रतिशतले विद्युतको प्रयोग गर्ने गरेका छन्। बाँकी परिवारले मट्टितेल तथा अन्य माध्यमको प्रयोग गर्छन्।

२.२.४. कृषि तथा खाद्य सुरक्षा

यस गाउँपालिकाको कूल भूभागमध्ये करिब ४० प्रतिशत भूभाग खेतीयोग्य जमिन रहेको र ६० प्रतिशत जनसङ्ख्याले मुख्य पेशाको रूपमा कृषिलाई अपनाएको पाइन्छ। उच्च पहाडी क्षेत्रमा अवस्थित यस गाउँपालिकाको मुख्य खाद्यान्न बालीहरू कोदो, मकै, धान, र गहुँ हुन्। अलैंची, कफी, तथा अम्रिसो जस्ता नगदे बाली साथै तरकारी बाली, फलफूल, तेलहन बाली र जडीबुटी उत्पादन तथा प्रशोधन गर्न सकिने सम्भावना प्रचुर मात्रामा रहेको छ। सिम्ता गाउँपालिकाको

कूल क्षेत्रफल २२९१५ हेक्टरमध्ये कृषि क्षेत्र ३४% अर्थात् ७७९२ हेक्टर रहेको छ तथापि हालसम्म यो क्षेत्रको उचित उपयोग हुन सकेको छैन । विगतमा ४३५८ हेक्टर जग्गा कृषिकार्यका लागि उपयोग भएको भए तापनि पछिल्लो समयमा घटेको पाइन्छ । हाल कृषिका लागि उपयोग भएको क्षेत्रफल जम्मा २४२९ हेक्टर मात्र छ । यहाँका कृषि मुख्यतः निर्वाहमुखी रहेको छ । सिम्ता गाउँपालिकामा रहेको खेतीयोग्य जमिनको अधिकांश क्षेत्रमा सिँचाइ सुविधा पुऱ्याउन सकिएको छैन ।

२.३. भौतिक पुर्वाधारको अवस्था

२.३.१. सडकको अवस्था

सिम्ता गाउँपालिका सुर्खेत जिल्लाको उत्तर पूर्वमा रहेको र जिल्लाका अन्य पालिकाहरूको तुलनामा यो पालिका अलि दुर्गमको रूपमा चिनिन्छ । भौतिक पुर्वाधार विकासको हिसाबले नेपालगञ्ज जाजरकोट सडक सञ्जालमा यो गाउँपालिका जोडिएको छ । भेरी नदीलाई दायाँ किनार बनाएर यो सडकले सिम्ता गाउँपालिकाको १, ३, ४ र ६ नं. वडालाई छोएको छ । पछिल्लो समयमा जननिर्वाचित प्रतिनिधिहरू आएपछि यो पालिकामा सडक विस्तारले तीव्रता पाएको छ । गाउँपालिकाभित्र काली खोला खारोल आग्रीगाउँ सडक, जामुने काप्रिचौर, डाँडाखाली गुमी धुलीयाबिट सडक, गोजीबजार पानीखोला बजेडा आली सडक, बाँखर्क सुन्तोला आलेडाँडा सडक, बाँखर्क आग्रीगाउँ काफलकोट सडक, बजेडीचौर गोजी देउली, सिर्पा, काफलकोट नाहागाउँ सडक, आली पातीहाल्ना बजेडीचौर सडकहरू निर्माणाधिन छन् । सबै वडाहरूमा कच्ची मोटरबाटो निर्माण कार्य सम्पन्न भइसकेको छ । केही बाटोहरूमा ग्राभेलिङ पनि भइसकेको छ । सिम्ता गाउँपालिकामा हाल ९ वटै वडालाई कच्ची सडकले छोएको छ । जाजरकोट जाने राजमार्ग करिब २० कि.मि. बाहेकको बाटो कच्ची रहेको छ । गाउँपालिका क्षेत्रमा कालोपत्रे सडकको लम्बाइ २० किमि, स्थानीयस्तरमा स्तरोन्नति भएको सडकको लम्बाइ १४७ किमि, धुले सडकको लम्बाइ ८० किमि, कृषि सडकको लम्बाइ ८० किमि, बेलीब्रिज समेत पक्की पुल २ वटा मात्र रहेका छन् । सहायक नदीमा भोलुङ्गे पुलको सङ्ख्या १० रहेको छ ।

२.३.२. सिँचाइको अवस्था

सिम्ता गाउँपालिकामा कूल खेतीयोग्य जमिन मध्ये २९ प्रतिशत खेतीयोग्य जमिनमा बाढे महिना सिँचाइ सुविधा उपलब्ध छ । करिब ४८ प्रतिशत खेतीयोग्य जमिनमा मौसमी सिँचाइ हुने गर्दछ भने २३ प्रतिशत जमिन आकाशे पानीको भरमा खेती हुने गरेको छ । यस गाउँपालिकामा सिँचाइ नहरहरू र ससाना सिँचाइ कुलोहरू धेरै मात्रामा रहेका छन् । तीमध्ये केही सिँचाइ कुलोहरू पक्की भइसकेका छन् भने केही सिँचाइ कुलोहरू परम्परागत रूपमा रहेका छन् । ती परम्परागत सिँचाइ कुलोहरूको स्तरोन्नति गर्नुपर्ने देखिन्छ । भेरी नदी यस गाउँपालिका भएर बग्ने मुख्य नदी हो भने अन्य सहायक खोलाहरूमा जुगै खोला, गतरा खोला, गैरी खोला, गाजलकाडा, मुला खोला, सिर्पा खोला, देउघाट खोला, काली खोला, चिमिरे खोला, बाली खोला, भटुमंग्रा खोला, पाल्ला खोला, वास खोला, पनाल खोला, खारे खोला, सिम्ता खोला, वेलगरा खोला, मुला खोला, बाकि खोला, भराल खोला, दमेना खोला, खिराया खोला, भालुमारे खोला, बडदुङ्गा खोला, जुगेपानी खोला, गगन खोला, गङ्गटे खोला, सुरमा खोला, पाखे खोला, डोव खोला, वादा खोला, चिसि खोला, घट्टे खोला, माल्ये खोला, मुग्रा खोला, खानी खोला, राक्से खोला लगायत रहेका छन् । यी ठूला साना नदी, खोला तथा खोल्साहरूको पानी सिँचाइ तथा खानेपानीको लागि उपयोग भइरहेको छ ।

२.३.३. साना तथा मझौला उद्योगको अवस्था

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार यस गाउँपालिकामा कृषि बाहेक साना तथा ठूला उद्योग सञ्चालन गर्ने परिवार एकदमै नगन्य मात्रामा रहेको देखिन्छ । यहाँ ५३०५ परिवारले कुनै पनि उद्योग वा व्यवसाय गर्ने गरेका छैनन् । यो गाउँपालिकामा ठूला तथा मझौला उद्योग सिमित सङ्ख्यामा छन् ।

२.३.४. पानीका स्रोतहरू तथा खानेपानीको अवस्था

यस गाउँपालिकामा चाउरे खोला, उपरएक्ले, मुला खोला, सिमाना, वैशाधारा मूल, बालबदा, नयावन, घारी खोला, सुरपानी, घोगेमेला, जुगेखोली, पधेराटोल, केउरेनी, बाँधाधारा, काप्राँधारा, चौधारा, कालेखानी, चुच्चाउने, सुरपानी, भापननाउली, नेठीवाल्त, कोछेदे, चौथला, वैशाधारा, बल्लेनीपानी, सिमा, चोत्रैथला, सरसिमा, रोटेधारा, आर्नखोला, सुंगुरमारे, गेरूपानी, धादुरे, आगरपानी, बडुना, थापाधारा, धाराखोला, काहानानाउला, जामुनेखोली, पाखेनाउला, नाउला, दोडीविया, धाउखानी, तुलधारा, थापाटोल, आगरपानी, तिमील्सेनी, धुलपैरा, छिपछिपे, पुनेउटा, नाउली, पुरानापानी, सुंगुरमारे, टिमुरे, एरीपधेरा, मेलधारा, रोटेपानी, मुंग्रा, कालदुङ्गा, हुर्केडाडा, वोक्साधारा, खालीवाना, वसेउधारा, बाहुनाधारा, चिसापानी, धुलपैरा, काउला, सिमा, कलमचौर, विसाउ, टिमुरे, पौवा, जुकेना, चिमिरे, वजेडाजुकेना, पिल्कजुकेना, जडाउके, फेरे, खोलीखेत, भम्प, पाल्नाचौखेदुङ्गा, चौखेदुङ्गा, मछेनामुला, घलेना, च्यान्म, जुकेना, टिमुरे, ऐरेना, बराहचारा, जलुके खोला, मुला खोला, ईमिल खोला, जिया खोला, खालीखोला, टिमुरे, सिमेना, गाठजा खोला, तुषारीखोला, केउरेनीधारा, विचारीपानी, चामले, जैसीधारा, लयपोखरा, खेल्नेचौर, खडकानाउला, मेलपानीठूला खोला, खोपिखेल्ने, ठूला खोला, मेलपानी, निगाली खोला, रिठाधारा, चिसेखोली, बगधारा, स्यानधारी, बुजारा, साकिनैगैरी, राक्सेखोला, घटेखोला, वाभाखोला, सक्लेना, सिर्पाधारा, चिउरीगज्ठा, दयागारा, धारिका खोला, भयलटाकुरा, जलजला, कुईरीमूल, तुल्नोपानी खेल्नेचौर, मुग्रा, गौतेखमै, खोचेरी खोला, काली खोला मुहानहरू रहेका छन् । यी मुहानहरू खानेपानी तथा सिँचाइका लागि प्रयोग भएका तर पानीका मूलहरू क्रमशः सुक्दै गइरहेकोले पानीको आपूर्ति कम हुँदै गएको छ । जुकाने, बाहुनडेरा, धारा खोला, चिसापानी, राउदे, जोगीधारा, सिमकडा, मूलखेत, साखोला, लैविर खोला जस्ता पानीका मुहानहरू सुकेको अवस्था रहेको छ । राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार कूल ६,०६२ घरधुरीहरूमध्ये २,७५१ घरधुरीहरूको घरभित्र धारा छ । घर बाहिर धारा भएका घरधुरी २,७७९ छन् भने ८ घरधुरीले हातेपम्पको पानी, १६ घरधुरीहरूले छोपेको कुवाको पानी, १४ घरधुरीले नछोपेको कुवाको पानी, ३८० घरधुरीले मूलको पानी, ११४ घरधुरीले खोला तथा नदीको पानी पिउने गर्दछन् ।

२.३.५. वनको अवस्था

सिम्ता गाउँपालिकाको कूल भूभागको करिब ४० प्रतिशत क्षेत्रफल वनजङ्गल तथा बुट्यानले ढाकेको पाइन्छ । सिम्ता गाउँपालिकामा रहेका वनपैदावारको प्रयोगको उचित मापदण्ड तयार भई कार्यान्वयन हुन सकेको छैन । यहाँ ६३ वटा सामुदायिक वन रहेका छन् । जसले ४० हेक्टर क्षेत्र ओगटेको छ । करिब १२०० बासिन्दा सामुदायिक वनमा आवद्ध छन् । यहाँका सामुदायिक तथा राष्ट्रिय वनहरूमा पाइने प्रमुख वनस्पतिहरूमा चिलाउने, साल, सल्ला, ओखर, कटुस, तिजु, उत्तिस, फलाठ, खसु, वाम्फ, पांडरा, टुनी, गुराँस, काउलो, गावा, पैयुँ, लाँकुरी, बर, पिपल, समी, काफल, मौवा, सिमल, लेकसल्ला, जामुन, गुएलो, मलायागिरी, कानचिरो, बाँस, लौठसल्ला, मेल, तुसारे पिपिरि आदि रहेका छन् । यहाँ पाइने जडीबुटीहरूमा सतुवा, बोभो, चिराइतो, पाँचऔले, लौठसल्ला, चुत्रो, तितेपाती, तेजपात, सुगन्धवाल, कटुको, टुपजरी, मरमुलो, वीष, जिवन्ती, काउलो, कालोकाफल, निरमसी, कुट्की, जटामसी, अमिली, वरुवा, वागचाल्लो, पागोर, सिलपाउरी, पाखनभेद, शिलाजित, गुच्चीच्याउ, ईन्द्रावती, पांग्रो, कुरिलो, डालेचुक, सिलटिमुर, भुल्या, वनलसुन, सेतबोजो, सुलकेस आदि रहेका छन् ।

२.३.६. बस्तीको अवस्था

यस गाउँपालिकाको स्थापना भए पश्चात् स्थानीय सरकारको भूमिकालाई महत्त्वका साथ लिँदै गाउँपालिकाले बस्ती विकास, आवास, भवन तथा सार्वजनिक निर्माणका कार्यहरूको व्यवस्थित शुरुवात गरेको पाइएको छ । कूल ६०६२ परिवारले बसोबास गरिरहेको यस गाउँपालिकामा माटो र ढुङ्गा/इट्टा जोडाइ भएका घर ५२५८ रहेका छन् भने २४२ मात्र पक्की घर रहेका छन् । आफ्नै घरमा बसोबास गर्ने परिवार सङ्ख्या ५९४५ छ । जस्ताको छानो भएको घरधुरी सङ्ख्या ४६३६ छ ।

२.३.७. पर्यटकीय स्थान, धार्मिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाको अवस्था

ऐतिहासिक, सांस्कृतिक र पर्यटकीय सम्पदा तथा क्षेत्रहरूको मौलिक पहिचान स्थापना भई यस क्षेत्रको दिगो पर्यटन विकासमा योगदान पुग्न सकेको छैन । पूर्वाधार विकास, संरक्षण, स्तरोन्नतिका कार्यहरू नहुनु यसका प्रमुख कारक हुन् ।

कोटको थुम्को भोटेचुली, मालिकाधुरी लगायत ऐतिहासिक र सम्भावनायुक्त क्षेत्रहरू यस पालिकामा पर्दछन् । यहाँ अन्तरपालिकाको समन्वयमा भेरी नदीमा व्याप्टिङ्ग, अग्ला ठाँउमा पर्यटकीय क्षेत्र विस्तार गरी केवलकार, अवलोकन स्थल, होमस्टे, सुविधासम्पन्न पार्क, पिकनिक स्थल आदिको विकास गर्न सकिने सम्भावना भए तापनि त्यस तर्फ आशातित पहल हुन सकेको देखिँदैन ।

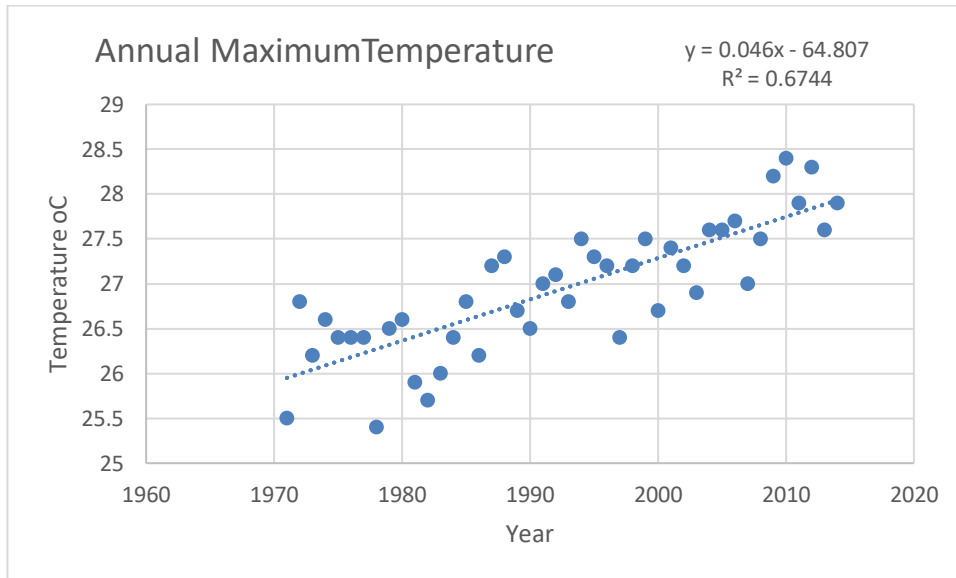
२.३.८. कार्यरत संघसंस्थाहरू

गाउँपालिकामा विभिन्न सङ्घसंस्थाहरू क्रियाशील रहेका छन् र यी संस्थाहरूले सुशासन, लैङ्गिक उत्तरदायित्व, महिला सशक्तीकरण, मेलमिलाप, सामाजिक परिचालन, सामुदायिक विकास तथा पूर्वाधार निर्माण कार्यमा सहयोग पुऱ्याउँदै आइरहेका छन् । मुख्यगरी स्वास्थ्य, सरसफाइ, कृषि, शिक्षा, पूर्वाधार निर्माण, क्षमता विकास आदि क्षेत्रमा यहाँका सङ्घसंस्थाहरूले आर्थिक तथा भौतिक सहयोग पुऱ्याउँदै आएका छन् । यस गाउँपालिकामा कार्यरत क्रियाशील गैरसरकारी संस्था तथा परियोजनाहरूमा सुन्दर नेपाल, स्याक नेपाल, वाम, सेलर्ड, समान पहुँच, असल शासन, दिगो विकास, किर्डाक, महिला विकास, आवाज, आत्मनिर्भर समाज, जनसन्देश युवा क्लब, नेपाल जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रम लगायत छन् ।

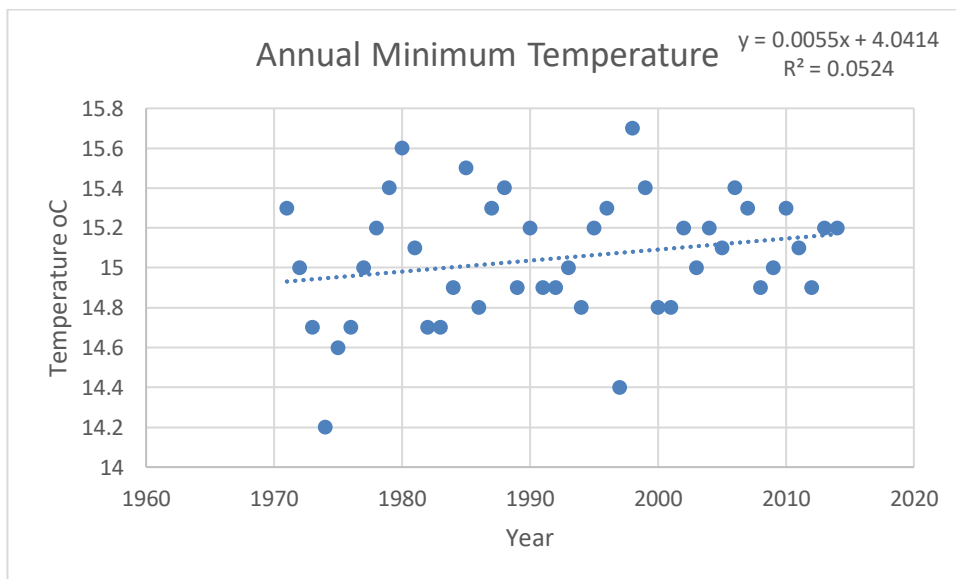
परिच्छेद ३: जलवायु परिवर्तन, विपद् जोखिमको अवस्था

३.१. सिम्ता गाउँपालिकामा तापक्रमको परिदृश्य

जल तथा मौसम विज्ञान विभागको सन् १९७१ देखि २०१४ सम्मको सुर्खेत जिल्लाको तापक्रमको तथ्याङ्क डाउनलोड गरी अधिकतम तथा न्यूनतम तापक्रमको विश्लेषण गर्दा अधिकतम तापक्रमको वार्षिक वृद्धि दर ०.०४६ °C र न्यूनतम तापक्रमको वार्षिक वृद्धि दर ०.००५ °C रहेको पाइयो । अधिकतम तथा न्यूनतम तापक्रम दुवै बढ्दो क्रममा छन् ।

चित्र नं. ४ वार्षिक अधिकतम तापक्रम

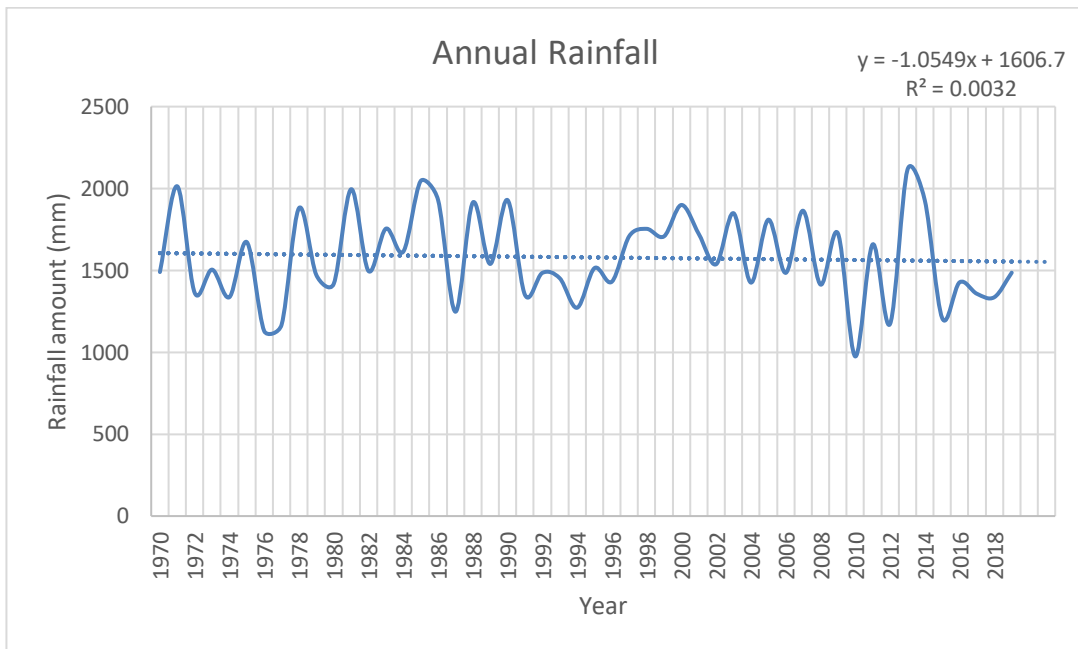

चित्र नं. ५ वार्षिक न्यूनतम तापक्रम

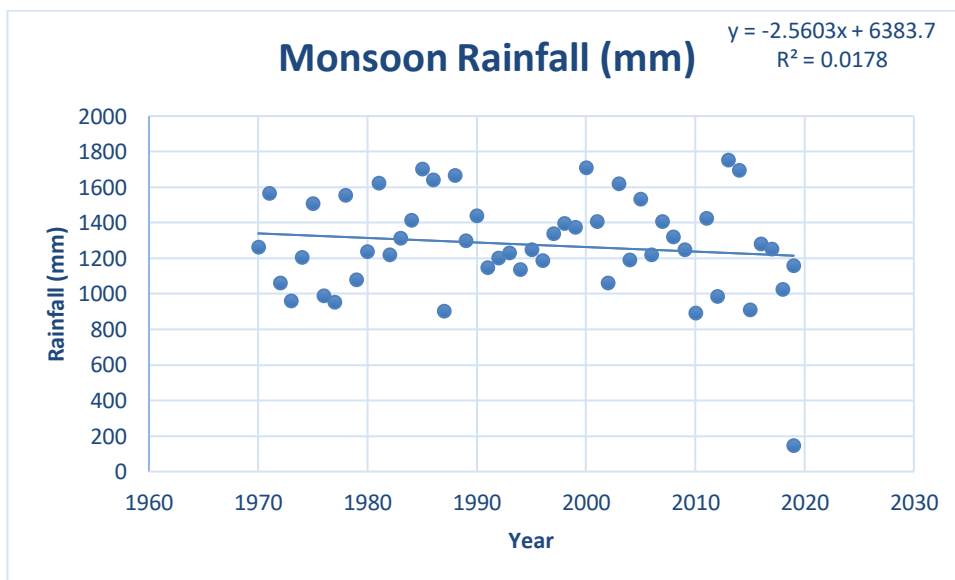
३.२. सिम्ता गाउँपालिकामा वर्षाको परिदृश्य

जल तथा मौसम विज्ञान विभागको वीरेन्द्रनगर स्थित कार्यालयको विगत ४९ वर्षको तथ्याङ्क अवलोकन गर्दा वर्षाको मात्रामा गिरावट देखिएको छ । सन् १९७० देखि २०१९ सम्मको तथ्याङ्क विप्लेषण गर्दा वार्षिक औसत वर्षा १६१२ मिमि रहेको पाइन्छ । यो अवधिमा तथ्याङ्कहरूलाई विश्लेषण गर्दा वार्षिक औसत वृद्धि दर ०.०३८ डिग्री सेल्सियस रहेको छ जो

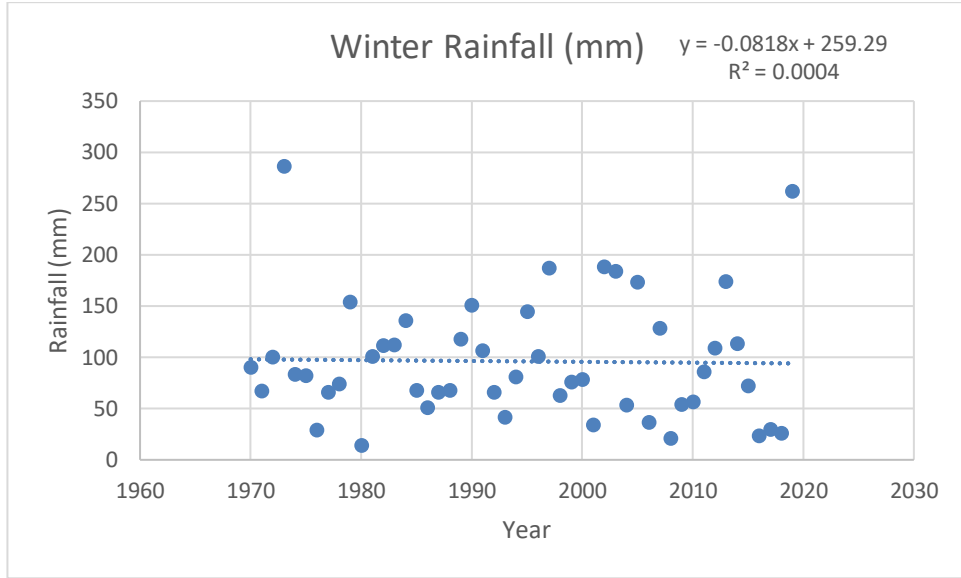
समग्र नेपालको तापक्रम बृद्धिदर (0.056°C) भन्दाकम रहेको देखिन्छ । -१.०५५ मिमि रहेको छ । केही वर्षहरूमा १९७१, १९८५, २०१४ मा अत्यधिक वर्षा भएको देखिन्छ भने सन् २०१० मा सबैभन्दा कम वर्षा भएको देखिन्छ । यसैगरी मनसुनी वर्षा र हिउँदे वर्षामा पनि कमी भएको पाइन्छ ।

चित्र नं. ६ वार्षिक वर्षा

चित्र नं. ७ वार्षिक मनसुनी वर्षा

चित्र नं. ८ वार्षिक हिउँदे वर्षा

निष्कर्ष :

यी सबै परिदृष्यहरूले वर्षाको मात्रा घट्दै गएको देखिन्छ र सोही अनुरूप अनुकूलनका गतिविधिहरू प्रस्ताव गरिएको छ ।

३.३. गाउँपालिकाको वडास्तरीय प्रकोपहरूको संकटासन्नता जोखिम मुल्यांकन

वडागतरूपमा समयरेखा विधिबाट पहिचान भएका जलवायुजन्य प्रकोप तथा जोखिमहरूलाई गाउँपालिका तहमा जोडागत स्तरीकरण विधिबाट समग्र विश्लेषण तथा स्तरीकरण गरिएको थियो । स्तरीकरणका क्रममा स्थानीय स्रोत, साधन तथा जीविकोपार्जनमा प्रकोपहरूले पारेको असर तथा प्रभावहरू तुलनात्मक विश्लेषण गरी प्रकोपको स्तरीकरण गरिएको थियो । यस विधिबाट गरिएको विश्लेषण अनुसार पहिरो पहिलो स्तरमा, बाढी दोस्रो र खडेरी तेस्रो स्तरमा रहेका छन् । त्यस्तै नै कृषि तथा पशुपक्षीमा रोग चौथो, वनमा आगलागी पाँचौं, मानव स्वास्थ्य छैठौं स्तरमा देखिएका छन् । मिचाहा प्रजाति सातौं, असिनापानी आठौंमा र हावाहुरी नवौं स्तरमा छन् । गाउँपालिकाले आफ्नो योजना तथा बजेट तर्जुमा गर्दा पहिरो, बाढी तथा खडेरी लगायतका प्रकोप तथा जोखिमहरूलाई ध्यान दिँदै यसबाट उत्थानशील हुने किसिमका योजना तथा कार्यक्रमहरू तर्जुमा गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ । प्रकोप जोडागत स्तरीकरणलाई निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

प्रकोप	पहिरो	बाढी	खडेरी	आगलागी	हावाहुरी	असिना	कृषि तथा पशुपक्षीमा रोग	मिचाहा प्रजाति	मानव रोग	स्तर
पहिरो		पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	I
बाढी			बाढी	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी	II
खडेरी				खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी	III
आगलागी					आगलागी	आगलागी	कृषि तथा पशुपक्षीमा रोग	आगलागी	आगलागी	V
हावाहुरी						असिना	कृषि तथा पशुपक्षीमा रोग	हावाहुरी	मानव रोग	IX
असिना							कृषि तथा पशुपक्षीमा रोग	असिना	मानव रोग	VIII
कृषि तथा पशुपक्षीमा रोग								कृषि तथा पशुपक्षीमा रोग	कृषि तथा पशुपक्षीमा रोग	IV
मिचाहा प्रजाति									मानव रोग	VII
मानव रोग										VI
जम्मा	९	८	७	४	१	२	६	३	५	

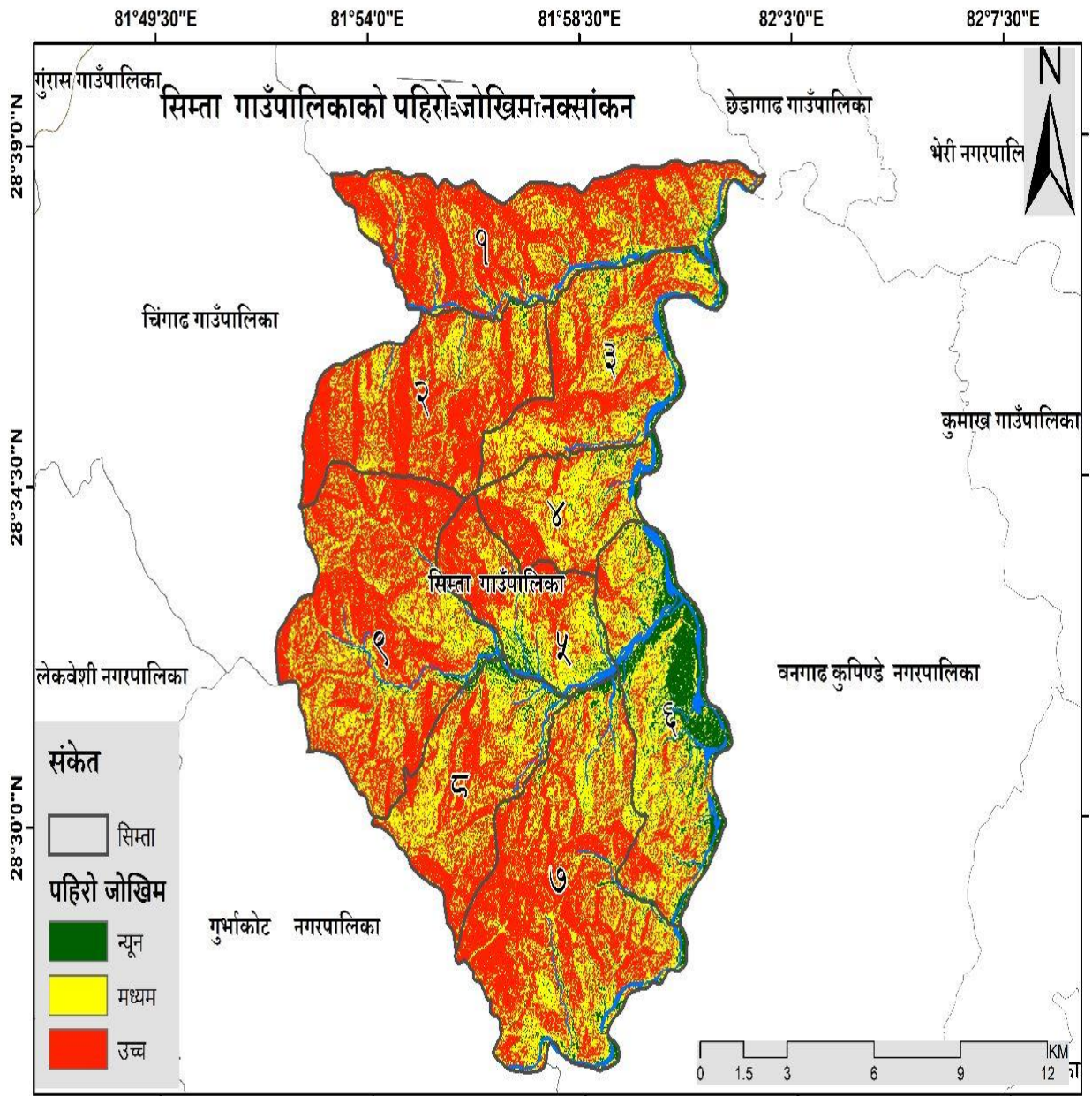
३.४. प्रकोपहरूको ऐतिहासिक समयरेखा

सिम्ता गाउँपालिकामा विभिन्न प्रकोपहरूले पारेका असर तथा प्रभावहरूको विश्लेषण स्थानीयस्तरमा नै सहभागितामूलक विधिबाट सम्पन्न गरिएको थियो ।

प्रकोपको ऐतिहासिक समयरेखा: यो एक सहभागितामूलक विधि हो जस मार्फत कम्तिमा विगत ३० वर्षमा देखिएका विभिन्न प्रकोपहरूको विश्लेषण गरिन्छ । यस विधिको प्रयोग गरी वडा नं. १ देखि ९ सम्मका निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू, जेष्ठ नागरिक, बुद्धिजीवी तथा जानिफकारहरूसँग छलफल पश्चात् सिम्ता गाउँपालिकाको प्रकोपको ऐतिहासिक समयरेखा तयार गरिएको थियो । छलफलबाट प्राप्त भएको सूचनाको आधारमा गाउँपालिकामा रहेका जलवायुजन्य प्रकोप तथा जोखिमहरू र ती प्रकोपहरूबाट भएको असर तथा प्रभावहरू विश्लेषण गरिएको थियो ।

क. पहिरोजन्य जोखिमको अवस्था

पहिरो तथा भूक्षय यस गाउँपालिकाको मुख्य प्रकोपहरूमध्ये एक हो । पहिरोबाट खेतीयोग्य जमिन, बस्ती तथा घरहरू, सामुदायिक पूर्वाधारहरू तथा अन्य प्राकृतिक स्रोतहरू सङ्घटासन्न रहेको देखिन्छ । भौगोलिक सूचनाको आधारमा हेर्दा यस पालिकाको अधिकांश भूभाग उच्च जोखिममा रहेको पाइन्छ ।

चित्र नं. ९ पहिरो जोखिम नक्सा

विगतका वर्षमा पहिरो तथा भूक्षयले गरेको क्षति समग्ररूपमा तलको तालिकामा समेटिएको छ ।

तालिका नं. ६ सिम्ता गाउँपालिकाको पहिरो र भूक्षयको असर र प्रभाव

प्रकोप	वर्ष	प्रकोप सिर्जित विद्यमान असर तथा प्रभावहरू (विषयगत क्षेत्र)	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रकृति, असर तथा प्रभावहरू	बचाउका प्रयासहरू र संस्थागत सहयोग
पहिरो तथा भूक्षय	बडा नं. १			
	२०५०	फलाटा टोलमा आएको पहिरोको कारण बसेंन १२ घरहरू तलतिर सडै गरेका तथा ती घरहरू पहिरोको उच्च जोखिममा रहेका साथै २२ घरधुरीको खेतीयोग्य जमिन बसेंन पहिरोको कारण क्षति हुने गरेको		गा.पा. बाट ५००० सहयोग भएको

प्रकोप	वर्ष	प्रकोप सिर्जित विद्यमान असर तथा प्रभावहरू (विषयगत क्षेत्र)	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रकृति, असर तथा प्रभावहरू	बचाउका प्रयासहरू र संस्थागत सहयोग
	२०७९	ठाकुरडेरा टोलका ९० घरधुरीहरू पहिरोको उच्च जोखिममा रहेका, खेतीयोग्य जमिन १ मिटरभन्दा बढी तल सरेको, पिपलका रुख ढलेका, घोरेटाको स्वास्थ्यचौकीको मुनिवाट पहिरो गएर स्वास्थ्यचौकी भवन जोखिममा रहेको तथा वनजङ्गल पनि क्षति भएको, घोरेटा बस्तीमा पहिरोले गर्दा घर तथा जग्गाहरू जोखिममा रहेको साथै केही घरहरू तल दबेर ढोका खोल्न समेत कठिनाई भएको		
		वडा नं. २		
	२०५४	प्रगतिशिल सामुदायिक वन र महादेव सामुदायिक वनमा पहिरोले बोटबिरुवाहरू पुरेको तथा क्षति गरेको, गोरेटो बाटोमा क्षति, जमिनमा क्षति गरेको		
	२०६२	दुरपाला सामुदायिक वनमा आएको पहिरोले बोटबिरुवाहरू पुरिएर क्षति गरेको तथा वनको जग्गामा क्षति गरेको		
	२०७९	दुरपाला साविक वडा नं. ७, ८ र ९ मा पहिरोको कारण जमिन भासिएर ९५ घरधुरीहरू पहिरोको उच्च जोखिममा रहेका, सिर्पा, काफलकोट, ओलीडेरा अवरिल वर्षासंगै आएको पहिरोले खेतीयोग्य जमिन, विद्यालय तथा १५ घरहरू जोखिममा रहका, साविक वडा नं. ३ र ४ को कोफलकोट तथा सेरामा घरहरू चर्किएको तथा केही घर भत्किएको, खेतीयोग्य जमिनमा क्षति, साविक वडा नं. १ र २ को नाहागाउँमा घरहरू चर्किएको, खेतीयोग्य जमिनमा क्षति,		
		वडा नं. ३		
	२०६०	पहिरोको कारणले आग्रीगाउँका ६० घरधुरीहरू उच्च जोखिममा रहेको, प्रत्येक वर्ष जमिन भासिएर तलतिर भर्ने क्रम रहेको, वर्षा बढी भएमा ५ मिटर जमिन तलतिर भासिने र कम वर्षा हुँदा बसेनि १ मिटर जमिन दबने गरेको		
	२०६५	मुग्राहामा पहिरोको कारण ४० रोपनी खेतीयोग्य जमिनमा क्षति गरको तथा मुग्राहा बस्ती पहिरोको जोखिममा रहेको		
	२०७०	गैराखेत टाटढुङ्गामा पहिरोले गर्दा ५० रोपनी खेतीयोग्य जमिनमा क्षति गरेको		
	२०७९	धुलपैरामा गएको पहिरोले खानेपानीको मुहान पुरेको तथा सिँचाइ कुलोहरू क्षति गरेको, खेतीयोग्य जमिनमा क्षति गरेको, ऐरी पँधेरा पहिरोले खानेपानीको मुहान तथा ४ वटा घरहरू पहिरोको उच्च जोखिममा रहेको, मुग्रेखोलाको पहिरोले २ वटा घर जोखिममा रहेको, आग्रीगाउँ वडासिम खानेपानी योजनालाई पहिरोले क्षति गरेको		
		वडा नं. ४		
	२०७९	चौखेढुङ्गामा पहिरो गएर ५ वटा घर तथा शौचालय भत्किएको साथै खेतीयोग्य जमिनमा क्षति, पिलिकाडाको पहिरोले १० वटा घरहरू जोखिममा रहेको साथै खेतीयोग्य जमिनमा क्षति तथा असर, काफलारुख पहिरोले १ घर भत्किएको तथा अन्य घरहरू जोखिममा रहेको, भिरवाटी पहिरोले सडक अवरुद्ध भएको, बस्ती तथा घरहरू जोखिममा तथा खेतीयोग्य जमिनमा क्षति, स्वास्थ्यचौकी आउने खानेपानीको मुहान माथिबाट पहिरो गएर खानेपानीको मुहानमा क्षति पुगेको साथै खेतीयोग्य जमिनहरू भासिएको, माथिहाल्ना भम्पदेखि तल्लो भम्पसम्मको पहिरोले २ वटा घरहरू जोखिममा पारेको तथा केही घरहरू भासिएको, ढारीगाउँ खानेपानीको मुहान पहिरोको कारणले क्षति भएको		

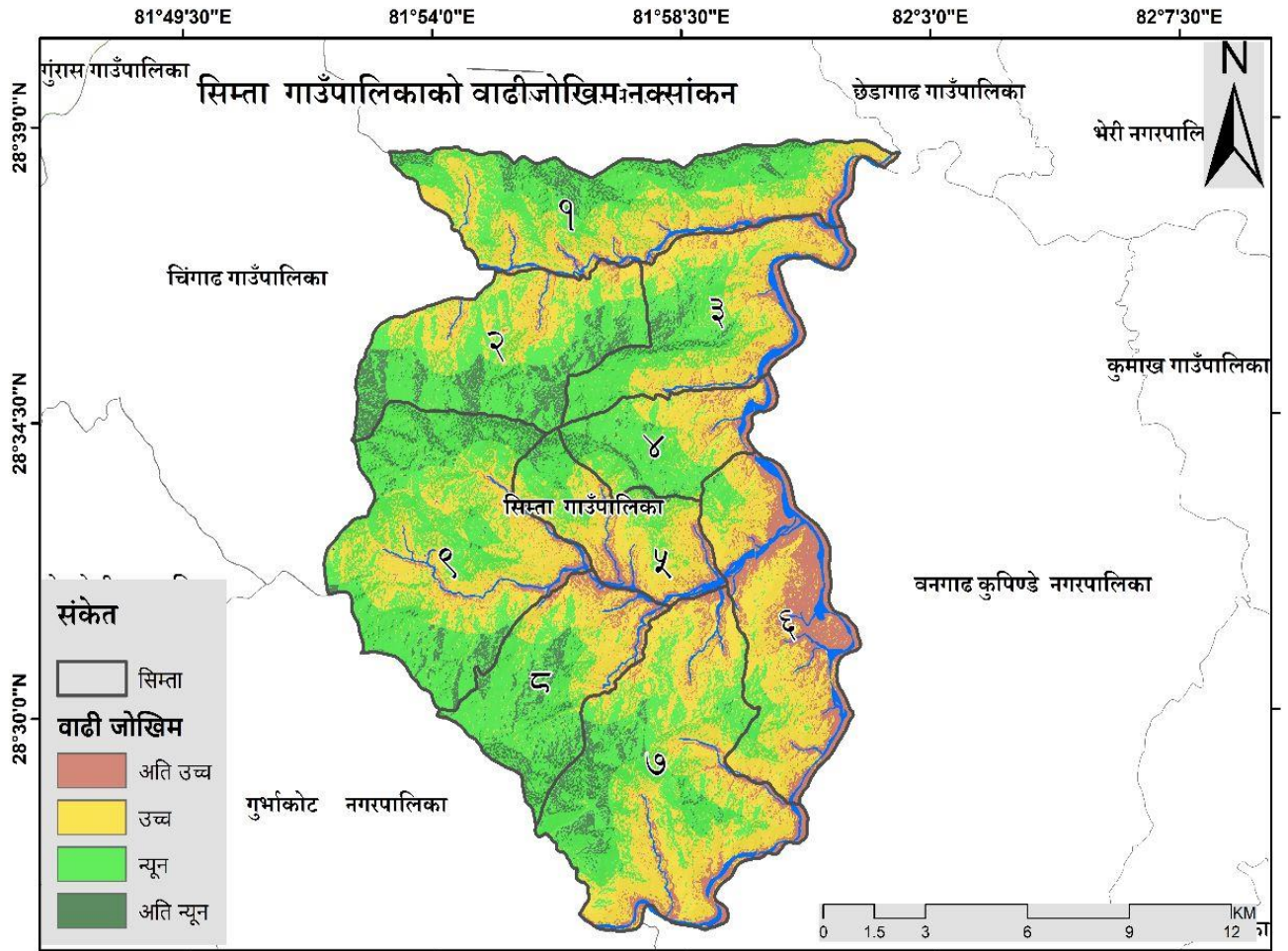

प्रकोप	वर्ष	प्रकोप सिर्जित विद्यमान असर तथा प्रभावहरू (विषयगत क्षेत्र)	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रकृति, असर तथा प्रभावहरू	बचाउका प्रयासहरू र संस्थागत सहयोग
		वडा नं. ५		
	२०५७	साविक वडा नं १, २ र ३ मा पहिरोले गर्दा पानीको मुहानहरू भासिएका, वनमा भएको रुखहरू बगाएको तथा खेतीयोग्य जमिनमा क्षति गरेको		
	२०७९	पहिरोको कारण साविक वडा नं. १ र २ मा ४ वटा घरहरूमा क्षति तथा असर गरेको, बजेडा सीमामा पहिरोले ६ घरधुरीहरू उच्च जोखिममा पारेको		
		वडा नं. ६		
	२०७७	पहिरोका कारण सिउरा सिँचाइ कुलोमा क्षति गरेको, राकमदेखि हाइस्कूल जाने बाटोमा पहिरो जाँदा २ वटा घरहरू पहिरोको उच्च जोखिममा रहेको, टाटकेमा पहिरो जाँदा खानेपानी ट्याङ्कीमा क्षति तथा असर पुगेको		
	२०७९	ठिन्नीमा २०० मिटर बढी पहिरो जाँदा ५ घरहरू पहिरोको उच्च जोखिममा रहेको साथै खेतीयोग्य जमिनमा क्षति भएको		
		वडा नं. ७		
	२०७०	वडा कार्यालयदेखि मा.वि. जाने बाटोमा कात्तिके खोलामा बसेनि पहिरोका कारण जमिन तथा बाटोमा क्षति हुने गरेको		
	२०७२	वर्षातका कारण पाखापानीदेखि आग्रीचौर बस्तीमाथि जमिनमा धाँजा फाटेर ६० घरधुरीहरू जोखिममा रहेको		
	२०७९	चिउराखोला बस्तीमा जमिन दबेर १ घर पूर्ण रूपमा क्षति भएको, १८ घरहरू पहिरोको उच्च जोखिममा रहेको साथै खेतीयोग्य जमिनमा क्षति, वैशपानी देउतीवज्यै सामुदायिक वनमा पहिरोले सल्लाको बोटबिरुवाहरू क्षति गरेको, बाँधहाने स्थानमा पहिरोले १० घरहरू तथा जमिन जोखिममा रहेको, रैकरदेखि बैसपानी जोड्ने तुइन र भोलुङ्गे पुल नजिक जमिन भासिएर जोखिममा रहेको		
		वडा नं. ८		
	२०५०	घट्टेखोला, माल्पेखोलाको दायाँबायाँ पहिरो गएर खेतीयोग्य जमिनमा क्षति भएको, बस्तीमा असर		
	२०६०	तिजु खोलामा आएको बाढी पछिको पहिरोको कारण माल्पागाउँका ४० घरधुरीहरू पहिरोको उच्च जोखिममा रहेको		
	२०७५	केउरेनीमा गएको पहिरोले गर्दा १ वटा घर पहिरोको उच्च जोखिममा रहेको तथा खेतीयोग्य जमिनमा क्षति भएको अन्य ४ घरहरू पनि पहिरोको जोखिममा रहेको		
	२०७७	सागिने गैरीमा पहिरो गएर खेतीयोग्य जमिन पुरेको तथा क्षति गरेको, २ वटा घरमा क्षति तथा बस्तीमा क्षति भएको		
	२०७८	मेहलपानी ठूला खोलामा आएको पहिरोको कारण १ वटा घर ढलेको, २ घरधुरीको ३० रोपनी खेतीयोग्य जमिन पुरिएको तथा क्षति भएको, बरालचौरको पहिरोले १० घरधुरीहरू भएको बस्ती जोखिममा रहेको साथै खेतीयोग्य जमिनमा क्षति गरेको		
	२०७९	टोटापोखरामा पहिरोले ४ रोपनी खेतीयोग्य जमिन पुरिएको, शौचालय तथा २ वटा घरहरू जोखिममा रहेको, धारिकाखोला, भेलटाकुरा, जुम्ले, तिलछरेमा चुकेखोला, निगालीखोलामा पहिरोले गर्दा बस्ती जोखिममा रहेको, खानेपानीको इन्टेक तथा पाइपलाइनमा क्षति गरेको, मालिकामा पहिरो गएर १० मि. जति जमिन फुटेर बस्ती तथा खेतीयोग्य जमिनका साथै सामुदायिक वनमा भएका बोटबिरुवाहरू पुरिएको तथा क्षति भएको		
		वडा नं. ९		

प्रकोप	वर्ष	प्रकोप सिर्जित विद्यमान असर तथा प्रभावहरू (विषयगत क्षेत्र)	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रकृति, असर तथा प्रभावहरू	बचाउका प्रयासहरू र संस्थागत सहयोग
	२०७९	मूलखोली, पशुनाउला, घिमाने, मुगैमा पहिरो जाँदा २२ वढी घरहरू चर्किएको, विद्यालयमा क्षति तथा असर, काडासिम्तामा पहिरो जाँदा खानेपानी ट्याङ्की तथा पाइपमा क्षति, १ वटा घर जोखिममा रहेको, खानीमा पहिरो जाँदा खेतीयोग्य जमिन भासिएको तथा पुरेको, बाटोमा क्षति, चोल्पामा पहिरोले ६ वटा घर भत्किएको, बाटोमा क्षति, सामुदायिक वनमा क्षति भएको, वनजङ्गलमा क्षति, खान्मामा पहिरोले खानेपानी मुहानमा क्षति, ट्याङ्की भत्किएको, ८ वटा घरहरू चर्किएका र ४ वटा घर भत्किएका		

ख. बाढीको जोखिम

भेरी नदी तथा यसका सहायक खोलाहरू र यसको जलाधार क्षेत्रका खहरे खोलाहरूमा बाढीको समस्या देखिन्छ । भौगोलिक सूचनाका आधारमा हेर्दा विशेषगरी भेरी नदी र त्यसका सहायक खोलाहरूमा बर्सेनि आउने बाढीको क्षति निम्न चित्रमा प्रष्ट देख्न सकिन्छ ।

चित्र १० सिम्ता गाउँपालिकाको बाढी जोखिम नक्सा

ऐतिहासिक समयरेखाको विश्लेषण अनुसार बाढीले पटकपटक गरेको क्षति तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ७ सिम्ता गाउँपालिकाको बाढीको असर र प्रभाव

प्रकोप	वर्ष	प्रकोप सिर्जित विद्यमान असर तथा प्रभावहरू (विषयगत क्षेत्र)	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रकृति, असर तथा प्रभावहरू	बचाउका प्रयासहरू र संस्थागत सहयोग
बाढी	वडा नं. १			स्थानीय स्तरमा दुङ्गाका गाराहरू लगाएको तथा काठका मुढाहरू लगाएर सिँचाइ कुलोमा पानी सञ्चालन गरेको, आफ्नै तरिकाले खेतहरू बनाउको, बस्ती जोगाउन आफैले पर्खालहरू लगाएको, सामान्य रूपमा तारजाली हानेको
	२०७३	जुगै खोलामा बाढी आएर अनुमानित १०० रोपनी बढी खेतीयोग्य जमिन कटान गरेको तथा केही खेतहरू बगरमा परिणत गरेको, सिँचाइ कुलोहरू बगाएको, पानीघट्टहरू बगाएको, २ जना मानिसहरू बगाएर मृत्यु भएको		
	२०७९	जुगै खोलामा आएको बाढीले खेतीयोग्य जमिनहरू बगाएको तथा कटान गरेको, सिँचाइ कुलोहरू बगाएको, पानीघट्टहरूमा क्षति गरेको, भेरी नदीमा आएको बाढीले बर्सेनि लुकै भन्ने स्थानमा खेत तथा जमिन कटान गर्ने गरेको, गतरा खोला, गैरी खोला, गाजलकाडा खोला, मुला खोलामा बर्सेनि आउने बाढीले खेतीयोग्य जमिनहरूमा क्षति गर्ने गरेको, सिँचाइ कुलोहरू भत्काएको, बस्तीमा पनि असर गरेको		
	वडा नं. २			
	२०६४	देउघाट खोलामा आएको बाढीले १ जना मानिस बगाएर मृत्यु भएको, खोला किनाराका खेतहरू कटान गरेको तथा केही खेतहरू बगरमा परिणत गरेको, सिँचाइ कुलोहरू बगाएको तथा क्षति गरेको, पानीघट्टहरू बगाएको तथा गोरेटो बाटोहरूमा क्षति गरेको		
	२०७२	जुगै खोलामा आएको बाढीका कारण २ जना मानिसहरूलाई बगाएको, ६० रोपनीभन्दा बढी खेतीयोग्य जमिन कटान तथा क्षति गरेको, सिँचाइ कुलोहरूमा क्षति गरेको तथा सिँचाइ कुलोको मुहानहरू बगाएको, पानीघट्टहरू बगाएको		
	२०७७	सिर्पा खोलामा आएको बाढीले गोरुहरू बगाएको, खेतीयोग्य जमिन बगाएर क्षति गरेको, अलैंची खेती बगाएको, सिँचाइ कुलोहरूमा क्षति गरेको		
	२०७९	जुगै खोला, सिर्पा खोला, देउघाट खोला तथा राक्सी खोलामा आएको बाढीले खेतीयोग्य जमिन, सिँचाइ कुलो, गोरेटो बाटो तथा मोटर बाटोहरूमा क्षति तथा असर गरेको, पाखो बारीहरूमा पनि क्षति गरेको		
	वडा नं. ३			
	२०५०	जुगै खोलामा आएको बाढीले १०० रोपनी खेतीयोग्य जमिनमा क्षति तथा असर गरेको, धेरैजसो खेतहरू कटान गरेको साथै केही खेतहरू बगरमा परिणत गरेको, भैसी तथा पशुचौपायाहरू बगाएको, सिँचाइ कुलोहरू बगाएको तथा कुलोको मुहानहरूमा क्षति, १ जना मानिस बगाएर मृत्यु भएको, १५ बढी पानीघट्टहरू बगाएको, भेरी नदीमा आएको बाढीले वाखर्क, ओलीभूम, मस्तारा, काक्रेतरा लगायतका स्थानमा खेतीयोग्य जमिनहरू बगाएको तथा क्षति गरेको, ठाटी बजारमा रहेका २० घरहरू भेरी नदीले बगाएको तथा क्षति गरेको		
	२०७२	जुगै खोलामा आएको बाढीले २ जना मानिसहरू बगाएर मृत्यु भएको, खेतहरू कटान गरी बगाएको तथा क्षति गरेको, काली खोलामा आएको बाढीले प्रत्येक वर्ष तलबाट कटान गर्ने तथा माथिबाट जग्गाहरू खसेर आग्नीगाउँ जोखिममा रहेको र यो क्रम प्रत्येक वर्ष हुने गरेको		
	२०७३	पातचौर खोलामा आएको बाढीले बजार क्षेत्रमा क्षति गरेको जसका कारण घरहरू जोखिममा रहेको		
	२०७५	औलभ्याम नाउ खोलामा आएको बाढीले खेतीयोग्य जमिन कटान गरी		

प्रकोप	वर्ष	प्रकोप सिर्जित विद्यमान असर तथा प्रभावहरू (विषयगत क्षेत्र)	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रकृति, असर तथा प्रभावहरू	बचाउका प्रयासहरू र संस्थागत सहयोग
		क्षति गरेको साथै खेतीयोग्य जमिन भासिँदै गएको		
	२०७७	जुगै खोलामा आएको बाढीले खेतहरू कटान गरी बगाएको तथा क्षति गरेको, पाकेको धानबालीमा क्षति गरेको		
		वडा नं. ४		
	२०५६	काली खोलामा आएको बाढीले ४ वटा भैंसी बगाएर मृत्यु भएको, ३ वटा पसल तथा घरमा क्षति भएको, पसलमा भएको सामानहरू बगाएको, खेतीयोग्य जमिन कटान गरी क्षति गरेको		
	२०६५	बाली खोलामा आएको बाढीले चाउर गैरीखेतमा खेतीयोग्य जमिनहरू कटान गरी क्षति गरेको		
	२०७०	भटमुंग्रा खोलामा आएको बाढीले बसेँनि खेतीयोग्य जमिनमा क्षति गरेको		
	२०७३	काली खोलामा आएको बाढीका कारण खानेपानीको इन्टेक, जाडाउके नाउ खानेपानी योजनामा क्षति गरेको		
	२०७८	पाल्ला खोलामा आएको बाढीले खोला वरिपरि भएका खेतीयोग्य जमिनहरू कटान तथा क्षति गरेको		
	२०७९	काली खोलामा आएको बाढीले खेतीयोग्य जमिन कटान गरी क्षति गरेको साथै सिँचाइ कुलोको मुहानहरूमा पनि क्षति गरेको, चिमिरे खोलामा आएको बाढीले चिमिरे पिल्क खानेपानी योजनामा क्षति गरेको		
		वडा नं. ५		
	२०५२	खारे खोलामा आएको बाढीले २० रोपनीभन्दा बढी पाखोबारी बगाएको तथा क्षति गरेको, १ वटा घर बगाएको तथा गोरेटो बाटोमा क्षति गरेको		
	२०५८	वास खोलामा आएको बाढीले ५० रोपनी बढी खेतीयोग्य जमिनमा क्षति गरेको तथा कटान गरेको, सिँचाइ कुलोहरू बगाएको तथा मुहानहरूमा क्षति गरेको, २ वटा पानीघट्टहरू बगाएको, गाई तथा भैंसीहरू बगाएको, खानेपानीको पाइपलाइनमा क्षति गरेको, पनाल खोलामा आएको बाढीले ४० रोपनी खेतीयोग्य जमिनमा क्षति गरेको, सिँचाइ कुलोमा क्षति तथा कुलोको बाँधहरू बगाएको		
	२०६६	सिम्ता खोलामा आएको बाढीले ३० रोपनी खेतीयोग्य जमिन कटान गरेको तथा क्षति गरेको, केही खेतहरू बगरमा परिणत गरेको, बिराले खोलामा अत्यधिक वर्षाका कारण तल भएका खेतीयोग्य जमिनहरूमा सामान्य क्षति गरेको		
	२०७९	सिम्ता खोला, पनाल खोला, वास खोला, खारे खोला, पानी खोला र बिराले खोलामा आएको बाढीले खेतीयोग्य जमिनहरू कटान गरेको तथा केही खेतहरू बगरमा परिणत गरेको		
		वडा नं. ६		
	२०४०	भेरी नदीले जे खोला बाजेकोटी मूलैरहसम्म कटान गरी ६ बिगाहा खेतीयोग्य जमिन कटान गरेको साथै धेरैजसो जमिन बगरमा परिणत गरेको, मसानघाटदेखि बागेश्वरी मा.वि. सम्म कटान गरी १२ बिगाहा खेतीयोग्य जमिन कटान तथा बगरमा परिणत गरेको, मा.वि. स्कुलदेखि वडा कार्यालयसम्म भेरी नदीले कटान गरी १ वटा पिपलको रुख ढालेको, खेलमैदानमा क्षति तथा १ बिगाहा खेतीयोग्य जमिनमा क्षति तथा कटान गरेको साथै केही जमिन बगरमा परिणत गरेको		
	२०२९	बेलगरा खोलाले ठिग्नीमा कटान गर्दा बस्ती तथा खेतीयोग्य जमिनमा क्षति गरेको जसका कारण ४५ घरधुरीहरू विस्थापित भएका		

प्रकोप	वर्ष	प्रकोप सिर्जित विद्यमान असर तथा प्रभावहरू (विषयगत क्षेत्र)	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रकृति, असर तथा प्रभावहरू	बचाउका प्रयासहरू र संस्थागत सहयोग
	२०६०	बाकि खोलाको बाढीले ५ बिगाहा बढी खेतीयोग्य जमिनमा क्षति तथा केही जमिन बगरमा परिणत गरेको, ५०० मिटर सिँचाइ कुलोमा क्षति गरेको		
	२०६२	भराल खोलाको बाढीले १० बिगाहा खेतीयोग्य जमिन कटान तथा क्षति गरेको केही भाग बगरमा परिणत गरको र यो खोलाले प्रत्येक वर्ष कटान गर्ने गरेको		
	२०६५	दमेना खोलामा आएको बाढीले खेतीयोग्य जमिनमा क्षति गरेको साथै घरहरू जोखिममा रहेको, खहरे खोलाले प्रत्येक वर्ष सिँचाइ कुलोमा क्षति गर्ने गरेको साथै खेलमैदानमा क्षति गरेको		
	२०६८	भेरी नदीमा आएको बाढीले पताउकेदेखि सानो ठिगनीसम्म ५ बिगाहाभन्दा बढी खेतीयोग्य जमिन कटान तथा क्षति गरेको र केही जमिन बगरमा परिणत गरेको		
	२०७०	भेरी नदीले कोल्चारदेखि ठिगनी जाने बाटोसम्म वागेश्वरी मा.वि. को ६५ रोपनी खेतीयोग्य जग्गा कटान गरेको र यो क्रम बर्सेनि हुने गरेको, खिराया खोलाले ५ बिगाहा खेतीयोग्य जमिन कटान तथा क्षति गरेको, भालुमारे खोलाले १० घरधुरीको २० रोपनी खेतीयोग्य जमिनमा कटान तथा क्षति गरेको		
	२०७२	मुला खोलामा आएको खहरेका कारण तल्लाबगरदेखि कमालगाउँसम्म आवादी तथा खेतीयोग्य जमिन कटान तथा क्षति गरेको र यो क्रम बर्सेनि हुने गरेको		
	२०७८	खोलीको खोलामा बाढी आएर घोरेरी भन्ने स्थानमा १ बिगाहा खेतीयोग्य जमिन कटान तथा क्षति गरेको		
	२०७९	सिम्ता खोलामा आएको बाढीका कारण गोजी बजारदेखि भेरी नदी सम्म वारिपारि २ बिगाहाभन्दा बढी खेतीयोग्य जमिन कटान गरेको		
		वडा नं. ७		
	२०३५	कोटसिमदेखि डुरा सिमलसम्म आएको बाढीले सिँचाइ कुलो बगाएको, ४० रोपनी खेतीयोग्य जमिनमा क्षति तथा हालसम्म सिँचाइ कुलो नबन्दा खेतीयोग्य जमिन बाँझै रहेको		
	२०४८	सिम्ता खोलाले कालाखारदेखि गोजीसम्म ३०० रोपनी खेतीयोग्य जमिन कटान गरी क्षति गरेको । यस क्षेत्रमा प्रत्येक वर्ष क्षति हुने गरेको		
	२०५१	वडहुङ्गा खोलामा आएको बाढीले १० बिगाहा खेतीयोग्य जमिन कटान गरेको तथा केही खेतहरू बगरमा परिणत गरेको, सिँचाइ कुलोहरू बगाएको तथा मुहानहरू भत्काएको, १ जना मानिसको बगाएर मृत्यु भएको, घरहरूमा क्षति गरेको		
	२०६५	पानीमा खोलाले डोव खोलामा २० रोपनी खेतीयोग्य जमिन कटान गरेको, सिँचाइ कुलो बगाएकोले खेतहरू अझैसम्म बाँझै रहेको		
	२०७७	वडहुङ्गा खोलामा आएको बाढीले ५ बिगाहा खेतीयोग्य जमिन कटान गरेको, घरहरू डुबानमा परेको, १ वटा पानी मिल डुबानमा परेको, स्वास्थ्य इकाई केन्द्रको छेउमा कटान गरेको, जुगेपानी खोलाले बेसपानीको खानेपानी ट्याङ्की तथा पाइप बगाएको, खेतहरू पुरेको, सालघारीको खानेपानी ट्याङ्कीमा क्षति गरेको, सिँचाइ पाइप बगाएको, १ वटा पानीघट्ट बगाएको, डोव खोलाको ३५ घरहरू बाढीको उच्च जोखिममा रहेको, गगन खोलाको खानेपानी ट्याङ्की भत्काएको, पाइपहरू बगाएको, गङ्गटे खोलाले बेसपानी जिउलाको सिँचाइ कुलो बगाएको,		

प्रकोप	वर्ष	प्रकोप सिर्जित विद्यमान असर तथा प्रभावहरू (विषयगत क्षेत्र)	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रकृति, असर तथा प्रभावहरू	बचाउका प्रयासहरू र संस्थागत सहयोग
		गङ्गटे खोलाले चिउरी बगरमा खानेपानी ट्याङ्की बगाएको तथा ७ रोपनी खेतीयोग्य जमिनमा क्षति गरको, सुरमा खोलाले २० रोपनी खेतीयोग्य जमिन पूर्ण रूपमा बगरमा परिणत गरेको, पाखे खोलाले चिउरी बगरमा १६ रोपनी खेतीयोग्य जमिन पुरेर बगरमा परिणत गरेको, डोव खोलामा आएको बाढीले विद्यालयमा क्षति गरेको साथै विद्यालय जोखिममा रहेको, वादा खोलादेखि सिम्ता खोलासम्म बाढी आएर ६० रोपनी खेतीयोग्य जमिनमा क्षति तथा कटान गरेको		
	२०७९	भेरी नदीले चिउरी बगरमा १००० मिटर जति खेतीयोग्य जमिन ३२ घरधुरीको कटान गरेको साथै केही जमिन बगरमा परिणत गरेको, चिसी खोलामा आएको बाढीले खेतीयोग्य जमिन कटान गरेको साथै गोरेटो बाटोमा पनि क्षति गरेको		
		वडा नं. ८		
	२०२८	घट्टे खोला, सिम्ता खोला, माल्पे खोलामा आएको बाढीले २० बिगाहा खेतीयोग्य जमिन कटान गरी क्षति गरेको साथै केही जमिन पूर्ण रूपमा बगरमा परिणत गरेको, सिँचाइ कुलोमा क्षति गरेको साथै कुलोको मुहानहरू भत्काएको		
	२०५९	घट्टे खोलामा आएको बाढीले खेतीयोग्य जमिन कटान तथा क्षति गरेको साथै १ जना मानिस बगाएर मृत्यु भएको		
	२०६०	सिम्ता खोलामा बाढी आएर बर्नेदेखि सिस्नेखोला सम्म वारिपारि गरी ५० रोपनी बढी खेतीयोग्य जमिन कटान गरेर क्षति गरेको साथै सिँचाइ कुलोहरू बगाएको तथा मुहानहरूमा क्षति गरेको		
	२०७२	घट्टे खोला, सिम्ता खोला, माल्पे खोलामा आएको बाढीले ५ बिगाहा खेतीयोग्य जमिन कटान गरी क्षति गरेको साथै केही जमिन पूर्ण रूपमा बगरमा परिणत गरेको, सिँचाइ कुलोमा क्षति गरेको साथै कुलोको मुहानहरू भत्काएको		
	२०७९	घट्टे खोला, सिम्ता खोला, माल्पे खोलामा आएको बाढीले ७ बिगाहा खेतीयोग्य जमिन कटान गरी क्षति गरेको साथै केही जमिन पूर्ण रूपमा बगरमा परिणत गरेको, सिँचाइ कुलोमा क्षति गरेको साथै कुलोको मुहानहरू भत्काएको		
		वडा नं. ९		
	२०६२	खानी खोलामा आएको बाढीले २५ घरधुरीको १५० रोपनी भन्दा बढी खेतीयोग्य जमिन कटान गरी क्षति गरेको साथै केही जमिनहरू बगरमा परिणत गरेको		
	२०७१	खानी खोला, मुग्गे खोला, राक्से खोला, काली खोलामा आएको बाढीले ६० रोपनीभन्दा बढी खेतीयोग्य जमिन कटान गरी क्षति गरेको साथै केही जमिनहरू बगरमा परिणत गरेको, सिँचाइ कुलोहरू बगाएको		
	२०७९	खानी खोला, मुग्गे खोला, राक्से खोला, काली खोलामा आएको बाढीले ५० रोपनी भन्दा बढी खेतीयोग्य जमिन कटान गरी क्षति गरेको साथै केही जमिनहरू बगरमा परिणत गरेको, सिँचाइ कुलोहरू बगाएको		

ग. खडेरी: वडागत□पमा खडेरीका घटनाह□ साथै यसका असर तथा प्रभावह□

ऐतिहासिक समयरेखाको विश्लेषण अनुसार विगतका वर्षहरूमा लामो खडेरीका घटनाहरू बढ्दै गएको पाइन्छ । खडेरीले कृषि बालीको उत्पादनमा कमी आउनु, पानीका मुहानहरूमा पानीको मात्रा घट्दै जानु जस्ता प्रभाव पारेको देखिन्छ ।

तालिका नं. ८ सिम्ता गाउँपालिकाको खडेरीको असर र प्रभाव

प्रकोप	वर्ष	प्रकोप सिर्जित विद्यमान असर तथा प्रभावहरू (विषयगत क्षेत्र)	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रकृति, असर तथा प्रभावहरू	बचाउका प्रयासहरू र संस्थागत सहयोग
खडेरी	वडा नं. १			
	२०६५	कालसिंगे धारा, परिमूल जस्ता पानीका मुहानहरू सुकेका तथा अन्य पानीका मुहान तथा नाउलाहरूमा पानीको मात्रामा कमी आएको		
	वडा नं. २			
	२०५२	लामो समयसम्म पानी नपर्नाले वैशाखमा छर्ने धान बाली पानी आए पछि श्रावण महिनामा छरेको		
	२०७७	लामो समयसम्म पानी नपर्नाले वैशाखमा छर्ने धान बाली अषाढमा पानी आएर अषाढ महिनामा छरेको तथा प्रायजसो पानीका मुहानहरूमा पानीको मात्रामा कमी आएको साथै केही मुहानहरू पूर्ण रूपमा सुकेको		
	वडा नं. ३			
	२०५८	लामो समयसम्म पानी नपर्नाले अषाढ ९ गते मकै छरेको, वनमा रुखहरू सुकेको		
	२०६९	लामो समयसम्म पानी नपर्नाले समयमा बाली लगाउन नपाएको तथा आग्रीगाउँ, भ्यामा नाउला पानीका मुहानहरू सुकेको तथा अन्य पानीका मुहानहरूमा पानीको मात्रामा कमी आएको		
	वडा नं. ४			
	२०७७	लामो समयसम्म पानी नपर्नाले समयमा बाली लगाउन नपाएको तथा आग्रीगाउँ, भ्यामा नाउला पानीका मुहानहरू सुकेको तथा अन्य पानीका मुहानहरूमा पानीको मात्रामा कमी आएको		
	वडा नं. ५			
	२०६०	लामो समयसम्म पानी नपर्नाले समयमा बाली लगाउन नपाएको तथा सिमलपानी, पानी खोला लगायतका पानीका मुहानहरू सुकेको तथा अन्य पानीका मुहानहरूमा पानीको मात्रामा कमी आएको		
	२०७५	लामो समयसम्म हिउँद याममा पानी नपर्नाले पाखो बारीहरूमा गहुँ बाली लगायत हिउँदे बाली छर्न नपाएको		
	वडा नं. ६			
	२०४४	लामो समयसम्म पानी नपर्नाले समयमा बाली लगाउन नपाएको, भदौमा धान रोपेको		
	२०४५	लामो समयसम्म हिउँद याममा पानी नपर्नाले पाखो बारीहरूमा गहुँ बाली लगायत हिउँदे बाली छर्न नपाएको		
	वडा नं. ७			
	२०७४	लामो समयसम्म पानी नपर्नाले समयमा बाली लगाउन नपाएको र लगाएको बाली पनि राम्रो नभएका कारण उत्पादन नभएको		
	२०७८	लामो समयसम्म हिउँद याममा पानी नपर्नाले पाखो बारीहरूमा मकै बाली लगायत हिउँदे बाली छर्न नपाएको		
	वडा नं. ८			
२०७२	लामो समयसम्म हिउँद याममा पानी नपर्नाले पाखो बारीहरूमा मकै, तोरी लगायत हिउँदे बाली छर्न नपाएको			
२०७९	लामो समयसम्म पानी नपर्नाले धान बाली लगाउनमा समस्या भएको			
		भालुदुला पानीको मुहान पूर्ण रूपमा सुकेको साथै तुषारे खोला केउरेनी खा.पा. मुहानमा पानीको मात्रामा कमी आएको साथै पानीका नाउला		

प्रकोप	वर्ष	प्रकोप सिर्जित विद्यमान असर तथा प्रभावहरू (विषयगत क्षेत्र)	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रकृति, असर तथा प्रभावहरू	बचाउका प्रयासहरू र संस्थागत सहयोग
		तथा मुहानहरूमा पानीको मात्रामा कमी हुँदै गएको		
		वडा नं. १		
	२०७०	घिमाने, खाचेरी, सल्लारुख पानीका मुहानहरू सुकेको तथा अन्य पानीका मुहानहरूमा पानीको मात्रामा कमी आएको		
	२०७५	लामो समयसम्म हिउँद याममा पानी नपर्नाले पाखो बारीहरूमा मकै, तोरी लगायत हिउँदे बाली छर्न नपाएको		
	२०७७	लामो समयसम्म हिउँद याममा पानी नपर्नाले पाखो बारीहरूमा मकै, तोरी लगायत हिउँदे बाली छर्न नपाएको		

घ. आगलागी: वडागत □पमा आगलागीका घटनाहरू□ साथै यसका असर तथा प्रभावहरू□

ऐतिहासिक समयरेखाको विश्लेषण अनुसार विगतमा खडेरीका घटनाहरू बढेसँगै वनजङ्गल तथा बस्तीहरूमा आगलागीका घटनाहरू बृद्धि भएको जानकारी स्थानीयहरूबाट प्राप्त भयो । वनजङ्गलमा लागेको आगलागीले बोटबिरुवा तथा वन्यजन्तुहरूलाई क्षति पुऱ्याएको देखिन्छ भने केही घटनाहरूमा डढेलो बस्तीसम्म फैलिएर घरगोठहरू नष्ट भएको पाइन्छ ।

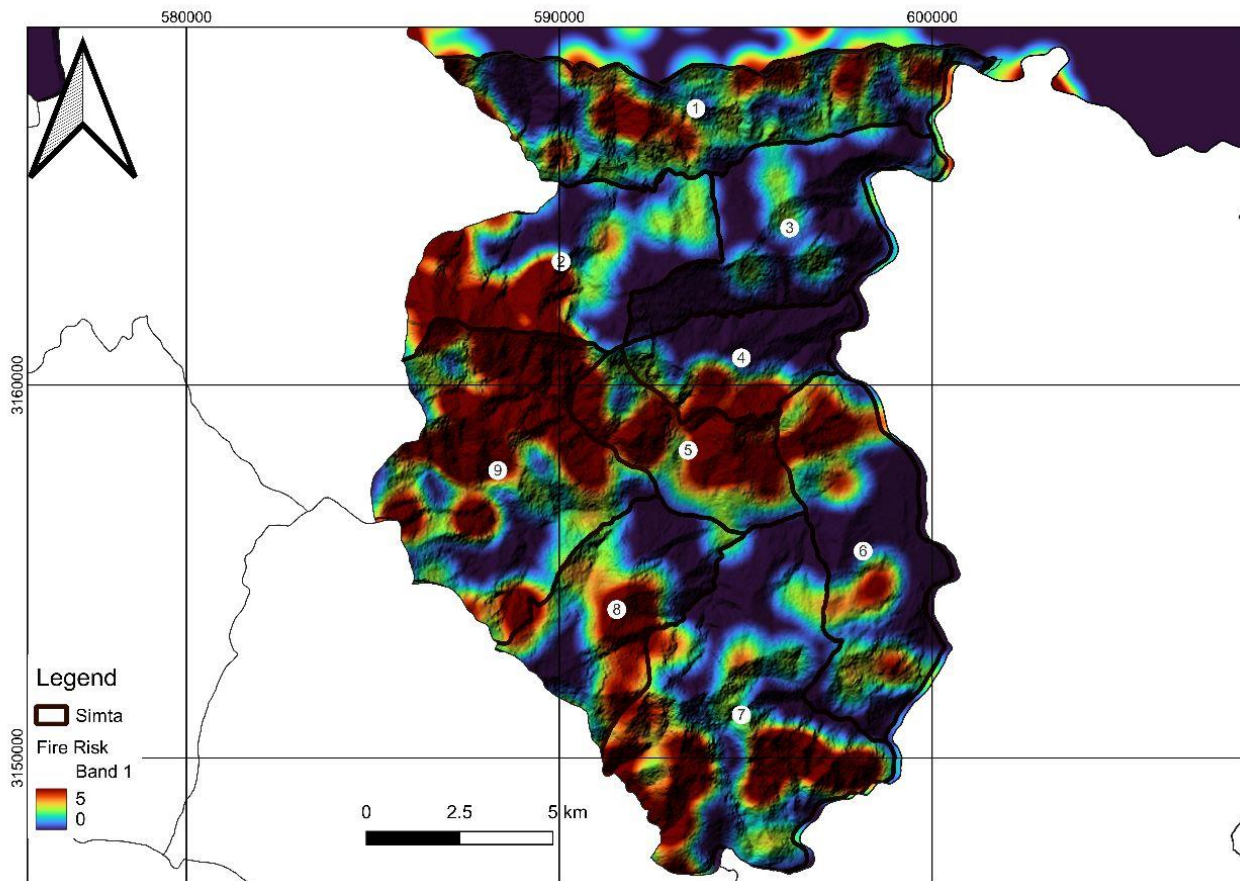
तालिका नं. १ सिम्टा गाउँपालिकाको आगलागीको असर र प्रभाव

प्रकोप	वर्ष	प्रकोप सिर्जित विद्यमान असर तथा प्रभावहरू (विषयगत क्षेत्र)	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रकृति, असर तथा प्रभावहरू	बचाउका प्रयासहरू र संस्थागत सहयोग
		वडा नं. १		
	२०५५	यस वडामा रहेका सामुदायिक वन तथा राष्ट्रिय वनहरूमा प्रत्येक वर्ष आगलागीका कारण बोटबिरुवाहरू जलेर नष्ट हुने गरेको, स्थानीय रैथाने घाँसहरू आगलागीका कारण नष्ट हुन गई वन्यजन्तुहरूमा पनि असर पर्न गएको		
		वडा नं. २		
	२०५६	प्रगतिशील सामुदायिक वनमा आगलागीका कारण बोटबिरुवाहरू जलेर नष्ट हुँदा वनजङ्गलमा ठूलो क्षति भएको तथा वनको आगो निभाउने क्रममा १ जनाको मृत्यु भएको		
	२०७८	प्रगतिशील सामुदायिक वनमा आगलागीका कारण बोटबिरुवाहरू जलेर नष्ट भएको जसका कारण वन जङ्गलमा ठूलो क्षति भएको तथा वनको आगो निभाउने क्रममा २ जनाको मृत्यु भएको साथै यस वडामा प्रत्येक वर्ष आगलागीका कारण वनमा क्षति हुने गरेको		
		वडा नं. ३		
	२०७७	आगलागीका कारण वनमा भएका बोटबिरुवाहरू जलेर नष्ट भएको, वनमा भएका रैथाने घाँसहरू जलेर नष्ट भएको, जडीबुटीहरू जलेको, सामुदायिक वनमा लागेको आगो गाउँमा आएर ३ वटा आँटी तथा २ वटा घरहरू जलेको तथा घरमा भएका सबै सामानहरू जलेर क्षति भएको, यस वडामा प्रत्येक वर्ष आगलागीका घटनाहरू हुने गरेको		
		वडा नं. ४		
		आगलागीका कारण वनमा भएका बोटबिरुवाहरू जलेर नष्ट भएको, वनमा भएका रैथाने घाँसहरू जलेर नष्ट भएको, जडीबुटीहरू जलेको, यस वडामा प्रत्येक वर्ष आगलागी हुने गरेको		
		वडा नं. ५		

प्रकोप	वर्ष	प्रकोप सिर्जित विद्यमान असर तथा प्रभावहरू (विषयगत क्षेत्र)	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रकृति, असर तथा प्रभावहरू	बचाउका प्रयासहरू र संस्थागत सहयोग
	२०७८	सामुदायिक वन तथा राष्ट्रिय वनमा आगलागीका कारण बोटबिरुवा, जडीबुटीहरू जलेर नष्ट भएको, वन्यजन्तुहरू अन्यत्र गएको, वनबाट आएको आगोले ५ वटा घरहरू जलेर क्षति भएको साथै प्रत्येक वर्ष आगलागीका घटनाहरू दोहोरिरहने गरेको		
		वडा नं. ६		
	२०७७	सामुदायिक वन तथा राष्ट्रिय वनमा आगलागीका कारण बोटबिरुवा, जडीबुटीहरू जलेर नष्ट भएको, वन्यजन्तुहरू अन्यत्र गएको, साथै प्रत्येक वर्ष आगलागीका घटनाहरू दोहोरिरहने गरेको		
		वडा नं. ७		
	२०५५	सामुदायिक वन तथा राष्ट्रिय वनमा आगलागीका कारण बोटबिरुवा, जडीबुटीहरू जलेर नष्ट भएको, वन्यजन्तुहरू अन्यत्र बसाइँसराइ गरेको, साथै प्रत्येक वर्ष आगलागीका घटनाहरू दोहोरिरहने गरेको		
		वडा नं. ८		
	२०७६	हरियाली सामुदायिक वनमा आगलागी हुँदा वनमा भएका बोटबिरुवा तथा जडीबुटीहरू जलेर नष्ट भएको, वन्यजन्तुलाई असर परेको, वनबाट शुरु भएको आगोका कारण २ वटा घरहरू तथा घरमा भएका सामानहरू जलेर नष्ट भएको, १० वटा बाखाहरू जलेर मरेका साथै बस्ती जोखिममा रहेको साथै यस वडामा प्रत्येक वर्ष आगलागीका घटनाहरू हुने गरेको		
		वडा नं. ९		
		सामुदायिक वन तथा राष्ट्रिय वनमा आगलागी हुँदा वनमा भएका बोटबिरुवा तथा जडीबुटीहरू जलेर नष्ट भएको, वन्यजन्तुलाई असर परेको साथै यस वडामा प्रत्येक वर्ष आगलागीका घटनाहरू हुने गरेको		

भौगोलिक सूचना प्रणालीको विश्लेषणबाट पनि आगलागीका घटनाहरू भएको जानकारी प्राप्त हुन्छ। यस गाउँपालिकाका विभिन्न स्थानहरूमा बसेनि आगो लाग्ने गरेको तलको चित्रमा पनि देख्न सकिन्छ।

चित्र नं. ११ सिम्ता गाउँपालिकाको आगलागी जोखिम नक्सा

□. कृषि तथा पशुपक्षीमा रोग: वडागत □पमा कृषि तथा पशुपक्षीमा रोगका घटनाह□ साथै यसका असर तथा प्रभावह□

चौरीगाई, घोडा, जुमा तथा जोपा, भेडा, बाखा तथा कुखुराहरूमा विभिन्न किसिमका रोगहरू देखा परेकोले पशुपालनमा असर गरेको देखिन्छ। फलफूल, तरकारी बाली, धान, गहुँ, मकैमा पनि विभिन्न रोग कीराहरूको प्रकोप बृद्धि भई कृषि उत्पादनमा ह्रास आएको पाइन्छ।

तालिका नं. १० सिम्ता गाउँपालिकाको कृषि तथा पशुपक्षीको असर र प्रभाव

प्रकोप	वर्ष	प्रकोप सिर्जित विद्यमान असर तथा प्रभावहरू (विषयगत क्षेत्र)	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रकृति, असर तथा प्रभावहरू	बचाउका प्रयासहरू र संस्थागत सहयोग
कृषि तथा पशुपक्षीमा रोग	वडा नं. १			
	२०७६	सलह कीराले मकै बाली पूर्ण रूपमा नष्ट गरेको		
	वडा नं. २			
	२०६०	धान बालीमा कालो दाना, छिप्रिके, भुसिलेकीरा, कालोहुसीका कारण धान उत्पादनमा कमी आएको, मकैमा फौजी कीराले गर्दा उत्पादनमा कमी आएको		
	२०७६	सलह कीराले मकै बाली पूर्ण रूपमा नष्ट गरेको		
वडा नं. ३				

प्रकोप	वर्ष	प्रकोप सिर्जित विद्यमान असर तथा प्रभावहरू (विषयगत क्षेत्र)	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रकृति, असर तथा प्रभावहरू	बचाउका प्रयासहरू र संस्थागत सहयोग
	२०६०	धान बालीमा गवारो, कालोपोके, पात पहेँलो हुने, छिप्रिके, भुसिलेकीराका कारण धान उत्पादनमा कमी आएको, मकैमा फौजी कीरा, मकैको गुवो खाने कीराले गर्दा उत्पादनमा कमी आएको, गहुँ बालीमा सिन्दुरे रोगका कारण उत्पादनमा कमी आएको, आलुमा डहुवा तथा रातो कमिला र भण्डारणमा चुर्णले गर्दा आलु बालीमा क्षति भएको		
	२०७६	कुखुराहरूमा आँखा पाक्ने, भोक्रिने, सेतो दिसा गर्ने जस्ता रोगका कारण बर्सेनि हजारौं कुखुराहरू मर्ने गरेको		
	२०७६	सलह कीराले मकै बाली पूर्ण रूपमा नष्ट गरेको		
वडा नं. ४				
	२०६०	धान बालीमा गवारो, कालोपोके, पात पहेँलो हुने, छिप्रिके, भुसिलेकीराका कारण धान उत्पादनमा कमी आएको, मकैमा फौजी कीरा, मकैको गुवो खाने कीराले गर्दा उत्पादनमा कमी आएको, गहुँ बालीमा सिन्दुरे रोगका कारण उत्पादनमा कमी आएको, आलुमा डहुवा तथा रातो कमिला र भण्डारणमा चुर्णले गर्दा आलु बालीमा क्षति भएको		
	२०७६	कुखुराहरूमा आँखा पाक्ने, भोक्रिने, सेतो दिसा गर्ने जस्ता रोगका कारण बर्सेनि हजारौं कुखुराहरू मर्ने गरेको		
वडा नं. ५, ६ र ७				
	२०६०	धान बालीमा गवारो, कालोपोके, पात पहेँलो हुने, छिप्रिके, भुसिलेकीराका कारण धान उत्पादनमा कमी आएको, मकैमा फौजी कीरा, मकैको गुवो खाने कीराले गर्दा उत्पादनमा कमी आएको, गहुँ बालीमा सिन्दुरे रोगका कारण उत्पादनमा कमी आएको, आलुमा डहुवा तथा रातो कमिला र भण्डारणमा चुर्णले गर्दा आलु बालीमा क्षति भएको		
	२०७३	कुखुराहरूमा आँखा पाक्ने, भोक्रिने, सेतो दिसा गर्ने जस्ता रोगका कारण बर्सेनि हजारौं कुखुराहरू मर्ने गरेको साथै १ वटा कुखुरा फर्ममा मात्रै ८०० बढी स्थानीय कुखुराहरू मरेको		
वडा नं. ८				
	२०६०	धान बालीमा कालो हुसी, बाला नलाग्ने, धान नबढ्ने, गवारो, कालोपोके, पात पहेँलो हुने, छिप्रिके, भुसिलेकीराका कारण धान उत्पादनमा कमी आएको, मकैमा फौजी कीरा, मकैको गुवो खाने कीरा, घुनले गर्दा उत्पादनमा कमी आएको, गहुँ बालीमा सिन्दुरे रोगका कारण उत्पादनमा कमी आएको, आलुमा डहुवा तथा रातो कमिला र भण्डारणमा चुर्णले गर्दा आलु बालीमा क्षति भएको, टमाटरमा डाँठमा रोग लाग्ने र फल भर्ने समस्या, ओखरमा बोक्रा खाने कीरा, केरामा गवारो, बोट ढल्ने, कोसा नछिप्पिने जस्ता रोगहरू देखा परेको		
	२०७३	कुखुराहरूमा आँखा पाक्ने, भोक्रिने, सेतो दिसा, ख्यारख्यार गर्ने जस्ता रोगका कारण बर्सेनि हजारौं कुखुराहरू मर्ने गरेको, बाखा तथा भेडाहरूमा आँखा पाक्ने, सिँगान भार्ने, टाउको सुन्निने, गाई तथा भैँसीहरूमा खोरेत लगायत नयाँनयाँ रोगहरूको प्रकोप बढ्दै गएको		
वडा नं. ९				
	२०६०	धान बालीमा कालो हुसी, बाला नलाग्ने, धान नबढ्ने, गवारो, कालोपोके, पात पहेँलो हुने, छिप्रिके, भुसिलेकीराका कारण धान उत्पादनमा कमी आएको, मकैमा फौजी कीरा, मकैको गुवो खाने कीरा, घुनले गर्दा उत्पादनमा कमी आएको, गहुँ बालीमा सिन्दुरे रोगका कारण उत्पादनमा कमी आएको, आलुमा डहुवा तथा रातो कमिला र भण्डारणमा चुर्णले गर्दा आलु बालीमा क्षति भएको,		

प्रकोप	वर्ष	प्रकोप सिर्जित विद्यमान असर तथा प्रभावहरू (विषयगत क्षेत्र)	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रकृति, असर तथा प्रभावहरू	बचाउका प्रयासहरू र संस्थागत सहयोग
		टमाटरमा डाँठमा रोग लाग्ने र फल भर्ने समस्या, ओखरमा बोक्रा खाने कीरा, केरामा गवारो, बोट ढल्ने, कोसा नछिप्पिने जस्ता रोगहरू देखा परेको		
	२०७३	कुखुराहरूमा आँखा पाक्ने, भोक्रिने, सेतो दिसा, ख्यारख्यार गर्ने जस्ता रोगका कारण बसेनि हजारौं कुखुराहरू मर्ने गरेको, बाखा तथा भेडाहरूमा आँखा पाक्ने, सिँगान भार्ने, टाउको सुन्निने, गाई तथा भैँसीहरूमा च्यापु सुन्निने, एलर्जी, चटके, खुट्टा खुम्चिने, खोरेत लगायत नयाँनयाँ रोगहरूको प्रकोप बढ्दै गएको		
	२०७७	सलह कीराले मकै बाली पूर्ण रूपमा नष्ट पारेको		

च. हावाहुरी: वडागत □पमा हावाहुरीमा रोगका घटनाह□ साथै यसका असर तथा प्रभावह□

ऐतिहासिक समयरेखाको विश्लेषण गर्दा हावाहुरीले मकै बाली, फलफूल खेतीमा असर पुऱ्याएको, घरगोठ तथा विद्यालयको छाना उडाउने जस्ता घटनाहरू भएको देखिन्छ ।

तालिका नं. ११ सिम्ता गाउँपालिकामा हावाहुरीका घटना साथै यसका असर र प्रभावहरू

प्रकोप	वर्ष	प्रकोप सिर्जित विद्यमान असर तथा प्रभावहरू (विषयगत क्षेत्र)	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रकृति, असर तथा प्रभावहरू	बचाउका प्रयासहरू र संस्थागत सहयोग
		वडा नं. १		
	२०६५	सामान्य रूपमा आउने हावाहुरीले खर तथा टिनका छानाहरू उडाएको साथै मकै बाली ढालेर क्षति गरेको		
		वडा नं. २		
	२०६२	साविक वडा नं. ८ र ९ को २ वटा विद्यालयको टिनको छाना उडाएको साथै गाउँमा भएको टिन र खरका छाना भएका घरहरू उडाएको, सोलार प्यानलमा क्षति पुऱ्याएको		
	२०७८	नेपाल राष्ट्रिय आधारभूत विद्यालयको टिनको छाना उडाएको साथै गाउँमा भएका केही घरका छानाहरू उडाएको		
		वडा नं. ३		
	२०७१	हावाहुरीका कारण विद्यालय, स्वास्थ्यचौकी तथा व्यक्तिगत घरका टिनका छानाहरू उडाएको तथा क्षति गरेको, सोलार प्यानलहरू पनि उडाएको		
	२०७५	हावाहुरीका कारण विद्यालय, स्वास्थ्यचौकी तथा व्यक्तिगत घरका टिनका छानाहरू उडाएको तथा क्षति गरेको, सोलार प्यानलहरू पनि उडाएको		
		वडा नं. ४		
	२०७८	हावाहुरीका कारण १० भन्दा बढी घरका टिनका छानाहरू उडाएर क्षति गरेको साथै वडा कार्यालयको सोलार प्यानलमा क्षति पुऱ्याएको		
		वडा नं. ५		
	२०५७	दुई वटा विद्यालयको टिनको छाना फालेर क्षति गरेको तथा गाउँमा पनि घरका छानाहरू उडाएर क्षति गरेको		
	२०७८	हावाहुरीका कारण २० भन्दा बढी घरका छानाहरू उडाएर क्षति गरेको तथा आँप र अन्य फलफूलहरू भारेर नष्ट गरेको		

प्रकोप	वर्ष	प्रकोप सिर्जित विद्यमान असर तथा प्रभावहरू (विषयगत क्षेत्र)	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रकृति, असर तथा प्रभावहरू	बचाउका प्रयासहरू र संस्थागत सहयोग
		वडा नं. ६		
	२०५४	विद्यालयको छाना, साभाघर, आयुर्वेद कार्यालयको छाना लगायत १० भन्दा बढी घरका छानाहरू उडाएर क्षति गरेको, सोलार प्यानलहरू उडाएको		
	२०६५	प्रत्येक वर्ष हावाहुरीका कारण ५ भन्दा बढी घरका छानाहरू उडाएर क्षति गर्ने गरेको, प्लाष्टिकका टनेलहरू उडाउने गरेको		
		वडा नं. ७		
	२०७२	जनसेवा विद्यालयको छाना लगायत ५ भन्दा बढी घरका छानाहरू उडाएर क्षति गरेको, बर्सेनि हावाहुरीका कारण ४ भन्दा बढी घरका छानाहरू उडाएर क्षति गर्ने गरेको		
		वडा नं. ८		
	२०७३	मा.वि. खेल्नेचौरको टिनको छाना उडाएको साथै गाउँका १० घरका छानाहरू उडाएको		
		वडा नं. ९		
	२०५९	वडाभर २० भन्दा बढी घरका छानाहरू उडाएर क्षति गरेको साथै सोलार प्यानलहरू पनि फालेको		
	२०६५	भगवती प्रा.वि. को टिनको छाना उडाएको साथै अन्य १० घरधुरीका छानाहरू उडाएर क्षति गरेको		
	२०७८	विद्यालयको टिनको छाना उडाएर क्षति गरेको		

छ. असिनापानी: वडागत □पमा असिनाका घटनाह□ साथै यसका असर तथा प्रभावह□

ऐतिहासिक समयरेखाको विश्लेषण गर्दा असिनाले अन्नबालीमा, तरकारी खेती, फलफूल तथा बोटबिरुवामा क्षति पुऱ्याएको देखिन्छ ।

तालिका नं. १२ सिस्ता गाउँपालिकाको असिनाका घटना साथै यसका असर र प्रभावहरू

प्रकोप	वर्ष	प्रकोप सिर्जित विद्यमान असर तथा प्रभावहरू (विषयगत क्षेत्र)	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रकृति, असर तथा प्रभावहरू	बचाउका प्रयासहरू र संस्थागत सहयोग
		वडा नं. १ र २		
	२०६३	यस वडाको माथिल्लो भागमा असिनापानीका कारण गहुँ बाली, जौ बाली, सुन्तला, कागती, आँप, अलैंची जस्ता फलफूल तथा काट्ने बेलाको धानबालीमा क्षति गर्ने गरको		
		वडा नं. ३		
	२०६१, २०७८	असिनापानीका कारण गहुँ बाली, जौ बाली, टिमु, सुन्तला, कागती, आँप, अलैंची, अमिला जस्ता फलफूल तथा काट्ने बेलाको धानबालीमा क्षति गर्ने गरको		
		वडा नं. ४		
	२०७८	असिनापानीका कारण गहुँ बाली, जौ बाली, टिमु, सुन्तला, कागती, आँप, अलैंची, अमिला जस्ता फलफूल तथा काट्ने बेलाको धानबालीमा क्षति गर्ने गरको		
		वडा नं. ५, ६ र ८		
	२०५८,	असिनापानीका कारण गहुँ बाली, जौ बाली, टिमु,		

प्रकोप	वर्ष	प्रकोप सिर्जित विद्यमान असर तथा प्रभावहरू (विषयगत क्षेत्र)	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रकृति, असर तथा प्रभावहरू	बचाउका प्रयासहरू र संस्थागत सहयोग
	२०७५	सुन्तला, कागती, आँप, अलैंची, अमिला जस्ता फलफूल तथा गहुँ बाली चुटेर क्षति गर्ने गरेको		
	वडा नं. ७ र ९			
	२०७२, २०७८	असिनापानीका कारण धान बाली, टिमुर, सुन्तला, कागती, आँप, अलैंची, अमिला जस्ता फलफूल चुटेर क्षति गर्ने गरेको		
	२०७६	असिनापानीले ओखर, कागती, टिमुर र सुन्तलाहरू भारे पूर्णरूपमा क्षति गरेको		
	२०७८	असिनापानीका कारण गहुँ बाली, चना, मसुरो, टिमुर, सुन्तला, कागती, आँप, अलैंची, अमिला जस्ता फलफूल चुटेर क्षति गर्ने गरेको		

ज. मिचाहा प्रजाति: वडागत □पमा मिचाहा प्रजातिका घटनाह □ साथै यसका असर तथा प्रभावह □
ऐतिहासिक समयरेखाको विश्लेषण गर्दा खेतबारीमा नयाँनयाँ प्रकारका भारहरू आएको तथा ती भारहरूले कृषि बालीमा असर गरेको देखिन्छ ।

तालिका नं. १३ सिम्ता गाउँपालिकाको मिचाहा प्रजातिका घटना साथै यसका असर र प्रभावहरू

प्रकोप	वर्ष	प्रकोप सिर्जित विद्यमान असर तथा प्रभावहरू (विषयगत क्षेत्र)	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रकृति, असर तथा प्रभावहरू	बचाउका प्रयासहरू र संस्थागत सहयोग
	सबै वडाहरूमा			
मिचाहा प्रजाति	२०६०	वनमा बनमारा फैलिएर बोटबिरुवाको वृद्धि विकासमा असर गरेको, स्थानीय घाँसहरू लोप भएको जसका कारण चरिचरनमा समस्या आएको		
	२०६८	खेतबारी तथा पाखो जग्गाहरूमा काली भार, पाथी भार फैलिएर उत्पादनमा कमी आएको, स्थानीय घाँसका प्रजातिहरू लोप भएका, अदुवामा चिर्मिली भार फैलिएर अदुवा उत्पादनमा कमी आएको		

झ. मानवमा रोग: वडागत □पमा मानवमा रोगका घटनाह □ साथै यसका असर तथा प्रभावह □
यस पालिकामा विभिन्न समयमा भाडापखालाले महामारीको रूप लिएको देखिन्छ । यसका अलावा विभिन्न समयमा फ्लु, भाइरल ज्वरो, टाइफाइड आदिको प्रकोपहरू पनि देखिने गरेको छ । यी रोगहरू साथै मानिसहरूमा नसासम्बन्धी, पेटसम्बन्धी, एलर्जी, प्यारालाइसिस, आँखासम्बन्धीका रोग तथा समस्याहरू, उच्च रक्तचाप, मधुमेह, ग्याष्ट्रिक जस्ता समस्याहरू पनि बढ्दो क्रममा देखिन्छन् ।

तालिका नं. १४ सिम्ता गाउँपालिकाको मानव रोगका घटना साथै यसका असर र प्रभावहरू

प्रकोप	वर्ष	प्रकोप सिर्जित विद्यमान असर तथा प्रभावहरू (विषयगत क्षेत्र)	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रकृति, असर तथा प्रभावहरू	बचाउका प्रयासहरू र संस्थागत सहयोग
	सबै वडाहरूमा			

मन्व रोग	२०६५	भाडापखाला गाउँमा फैलिए तापनि मानवीय क्षति नभएको, हाल आएर उच्च रक्तचाप, मधुमेह, प्यारालाइसिस, निमोनिया जस्ता रोगहरू देखिएका		
----------	------	--	--	--

३.५. जोखिमको अवस्था र प्रभाव मुल्यांकन

यस विधिको प्रयोगबाट प्रकोपको प्रभाव, प्रभावको मुख्य क्षेत्र र प्रकोपसँग जुध्नका लागि गरिने अनुकूलनका प्रयासहरूको विश्लेषण गरिएको थियो । प्रभावको स्तर र अनुकूलनका प्रयासहरूको स्तर दुवैलाई ०.५ देखि ३ अंकभार प्रदान गरिएको थियो । अंकभार ०.५ ले न्यून प्रभाव तथा प्रयास र अंकभार ३ ले सबैभन्दा उच्च प्रभाव तथा प्रयास भन्ने बुझाउँछ ।

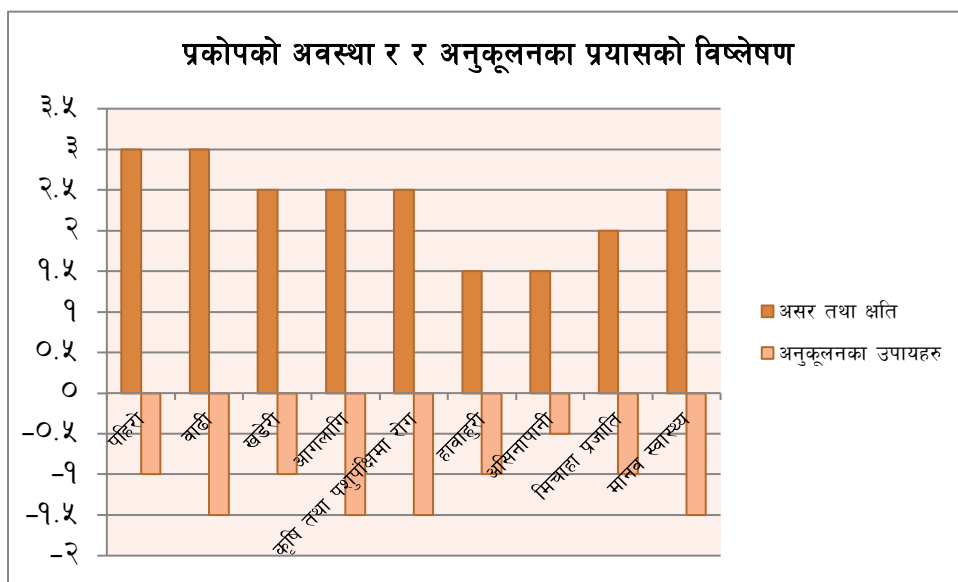
तालिका नं. १५ प्रकोपको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरूको विश्लेषण

क्र.सं.	प्रकोप	प्रकोपले प्रभाव पारेको मुख्य क्षेत्र	असर तथा प्रभावहरू	स्तर	अनुकूलनका उपायहरू	स्तर
१	पहिरो	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, वन तथा जैविक विविधता, भौतिक पूर्वाधार, जलस्रोत तथा ऊर्जा	<ul style="list-style-type: none"> करिब १९६ रोपनी खेतीयोग्य जमिनमा क्षति गरेको १ वटा विद्यालय भवनमा क्षति गरेको १० वटा सिँचाइ कुलोहरूमा क्षति भएको भोलुङ्गे पुल तथा तुइनमा क्षति गरेको ४० वटा घरहरू पहिरोले पुरेको तथा ४०० वटा घरहरू पहिरोको उच्च जोखिममा रहेको सार्वजनिक बाटो तथा खानेपानी मुहानमा क्षति, खानेपानीको योजना तथा पाइपलाइनमा क्षति, स्वास्थ्यचौकीमा असर गरेको वन क्षेत्र प्रभावित, वनपैदावर र चरन क्षेत्रमा क्षति गरेको 	३	<ul style="list-style-type: none"> क्षति गरेको खेतवारी पुनः निर्माण गरी खेती गरिएको विद्यालय भवनहरू मर्मत गरेको कच्ची पर्खाल लगाएको आफै घरघरबाट गएर बाटो बनाएको, खाने पानी मर्मत गरेको 	१
२	बाढी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, वन तथा जैविक विविधता, भौतिक पूर्वाधार	<ul style="list-style-type: none"> करिब १२०० रोपनी खेतीयोग्य जमिनमा क्षति २३ वटा घर तथा घरमा भएका सामानहरू बगाएर क्षति गरेको, १०० बाढी घरहरू बाढीको उच्च जोखिममा, १७ वटा घट्ट, ८ जना मासिहरूको बाढीले बगाएर मृत्यु भएको, १० भन्दा बाढी पशुचौपायाहरू बगाएर मृत्यु 	३	<ul style="list-style-type: none"> क्षति भएका खेतहरू तथा घट्टहरू व्यक्तिगत प्रयासबाट पुनः निर्माण गरेको उत्पादन कमी भएर खाद्यान्न आपूर्ति गरेको केहीले बसाइँसराइ गरेको समुदायको प्रयासमा खानेपानी तथा सिँचाइ तथा विद्युतको कुलो मर्मत गरिएको 	१.५

क्र.सं.	प्रकोप	प्रकोपले प्रभाव पारेको मुख्य क्षेत्र	असर तथा प्रभावहरू	स्तर	अनुकूलनका उपायहरू	स्तर
			भएको, २५ भन्दा बढी सिँचाइ कुलोहरूमा क्षति तथा असर, ४५ घरधुरीहरू विस्थापित भएको, खा.पा. ट्याङ्की तथा खा.पा. योजनामा क्षति, १ वटा विद्यालयमा क्षति, बाढीले वन क्षेत्र कटान गरी वनमा भएका बोटविरुवाहरूमा क्षति तथा असर			
३	खडेरी	जलस्रोत तथा ऊर्जा वन तथा जैविक विविधता कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	<ul style="list-style-type: none"> खडेरीको कारणले कृषि बालीको उत्पादनमा कमी आएको पानीका मुहानहरूमा पानीको मात्रा घट्दै गएको पिउने पानी, सिँचाइको अभाव भएको 	२.५	<ul style="list-style-type: none"> बीउबिजनहरू परिवर्तन गरेको पानी टाढाबाट ल्याएर प्रयोग गरेको खानेपानीका मुहानहरूको संरक्षण र फाटफुट रूपमा वृक्षरोपण गरिएको 	१
४	आगलागी	वन तथा जैविक विविधता, भौतिक पूर्वाधार	<ul style="list-style-type: none"> सा.व.मा आगलागी भई वनमा भएका बोटविरुवा, जडीबुटीहरू, घाँसहरू जलेर नष्ट भएको, वन्यजन्तुमा पनि क्षति तथा असर पुगेको 	२.५	<ul style="list-style-type: none"> समुदायका व्यक्तिहरू मिलेर वनमा आगो निभाउने र नियन्त्रणमा लिने प्रयास भएको 	१.५
५	कृषि तथा पशुपक्षीमा रोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	<ul style="list-style-type: none"> धान, गहुँ, मकैमा विभिन्न खाले रोग कीराहरूको प्रकोप बृद्धि भई कृषि उत्पादनमा ह्रास आएको गाई, भैँसी, भेडा वाखा, कुखुराहरूमा विभिन्न खालको रोगहरू बृद्धि भई पशुपालनमा असर गरेको 	२.५	<ul style="list-style-type: none"> अन्नबालीको बीउ परिवर्तन गरिएको एगोभेटबाट ल्याई केही विषादीहरूको प्रयोग गरेको सलह कीरा आउंदा थाल ठटाएर, दमाहा बजाएर भगाउने कोसिस गरेको पशुचौपाया बिरामी हुँदा स्थानीय जडीबुटी साथै एगोभेटबाट औषधी ल्याएर उपचार गरेको खोरेत रोग लाग्दा पशु चौपायाहरूको आवतजावत बन्द गरेको 	१.५
६	हावाहुरी	भौतिक पूर्वाधार, कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, वन तथा जैविक विविधता	<ul style="list-style-type: none"> मकै बाली, फलफूल खेतीमा असर पुऱ्याएको, घरगोठ तथा विद्यालयको छाना उडाएको वनजङ्गलमा क्षति पुऱ्याएको 	१.५	<ul style="list-style-type: none"> क्षति भएका भौतिक पूर्वाधारहरूको पुनः मर्मत भएको बचे जति वनपैदावार, अन्नबाली तथा तरकारी 	१

क्र.सं.	प्रकोप	प्रकोपले प्रभाव पारेको मुख्य क्षेत्र	असर तथा प्रभावहरू	स्तर	अनुकूलनका उपायहरू	स्तर
					बाली सदुपयोग गरिएको	
७	असिना	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	<ul style="list-style-type: none"> असिनाले अन्नबाली, तरकारी खेती, फलफूल तथा बोटविरुवामा क्षति पुऱ्याएको 	१.५	<ul style="list-style-type: none"> अन्नबाली खरिद गरी आपूर्ति भएको 	०.५
८	मिचाहा प्रजाति	वन तथा जैविक विविधता, कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	<ul style="list-style-type: none"> बारीमा कुच्चे कुरो, हनुमाने भार जस्ता नयाँनयाँ प्रजातिहरू आएर उत्पादनमा कमी आएको बारीमा काँडे भार फैलिएर उत्पादनमा समस्या भएको 	२	<ul style="list-style-type: none"> खेतबारीमा भएको भारलाई उखेलेर फाल्ने तथा आगो लगाउने कार्य गरेको 	१
९	मानवमा रोग	मानव स्वास्थ्य	<ul style="list-style-type: none"> फ्लु, भाइरल ज्वरो, टाइफाइड आदिको प्रकोपहरू बढ्दै गएको नसासम्बन्धी, पेटसम्बन्धी, एलर्जी, प्यारालाइसिस, आँखासम्बन्धीका रोग तथा समस्याहरू, उच्च रक्तचाप, मधुमेह, ग्याष्ट्रिक जस्ता समस्याहरू पनि बढ्दो क्रममा रहेको 	२.५	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय जडीबुटीहरूको प्रयोग गर्ने गरेको स्वास्थ्यचौकी तथा स्थानीय मेडिकलहरूबाट औषधोपचार गर्ने गरेको 	१.५

चित्र नं. १२ : प्रकोपको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरूको विश्लेषण

उल्लिखित जोखिमको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरूको विश्लेषणबाट पहिचान गरिएका ९ किसिमका प्रकोपहरूको मूल्याङ्कन तथा अनुकूलनको क्षमताको लेखाजोखालाई माथिको चित्रमा प्रस्तुत गरिएको छ । चित्रानुसार सबैभन्दा बढी पहिरो, बाढी, खडेरी, कृषि तथा पशुपक्षीमा रोग, आगलागी जस्ता प्रकोपहरू मुख्य रूपमा यहाँ व्याप्त छन् । यी प्रकोपहरूको बारम्बारता पनि बढेको छ । यस पालिकामा प्रकोपको प्रभावहरूसँग जुध्न सक्ने क्षमता अत्यन्त न्यून रहेको

र सो क्षमता विकास हुन अझै समय लागने हुँदा त्यतिबेलासम्म धेरै नै क्षति हुने देखिन्छ । तसर्थ यस अनुकूलन योजनामा ती प्रकोपहरूसँग जुध्न तुरुन्तै अवलम्बन गर्न सकिने अल्पकालीन साथै दीर्घकालीन अनुकूलनका उपायहरू समावेश गरिएका छन् ।

३.६. जलवायू परिवर्तनबाट प्रभावित समूह, लिभ तथा समुदायको पहिचान

विद्यमान जलवायुजन्य प्रकोपहरूको असर तथा प्रभावबाट कुन उमेर समूह, लिङ्ग, जातजाति, आर्थिक र सामाजिक अवस्थाका समुदायहरू तुलनात्मक रूपमा बढी प्रभावित हुन्छन् भन्ने विश्लेषण गरिएको थियो । विश्लेषणबाट समग्रमा लैङ्गिक हिसाबमा महिला, उमेर समूहमा जेष्ठ नागरिक तथा बालबालिकाहरू, सामाजिक समूहमा एकल महिला तथा फरक क्षमता भएको समुदायका सदस्यहरू तुलनात्मक रूपमा उच्च प्रभावित हुने देखिएको छ । यस विधिको प्रयोगले गाउँपालिकामा रहेको लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरणको स्थितिको समेत उजागर गर्न मद्दत गरेको छ । यसरी यी उच्च प्रभावित समूह तथा वर्गहरूलाई अनुकूलन कार्ययोजनाले कसरी सम्बोधन गर्न सकिन्छ भन्ने साभ्ना बुझाई बनाउन पनि सहयोग पुगेको थियो ।

तालिका नं. १६ प्रकोपबाट प्रभावित सङ्घटासन्नता वर्ग

प्रकोप	प्रकोपका असर तथा प्रभावहरू	स्थान वडा	प्रकोपबाट प्रभावित सङ्घटासन्नता वर्ग														
			उमेर समूह				लिंग		आर्थिक स्तर				सामाजिक स्तर		जातजाति		
			बालबालिका	युवा	वयस्क	वृद्धवृद्धा	महिला	पुरुष	अति विपन्न	विपन्न	मध्यमवर्ग	सम्पन्नवर्ग	अपांगता भएका व्यक्ति	एकल महिला	जनजाति	ब्राह्मण क्षेत्री	अन्य
पहिरो	कृषि भूमि नष्ट तथा जमिन भसिन गएको, कुलो तथा खानेपानी मुहानहरू पुरिएको हुँदा पानीको अभाव, घरगोठमा क्षति, पशुचौपायको क्षति	सबै वडाहरू	****	*	**	***	****	***	****	***	**	*	****	***	****	***	**
बाढी	भौतिक पूर्वाधारहरूको (पानीघट्ट, सिँचाइ कुलो, बाटोहरू) क्षति हुँदा आधारभूत सेवा पहुँचमा कमी, खेतीयोग्य जमिन बगाएको, पशुचौपाया तथा मानवीय क्षति	सबै वडाहरू	****	*	**	***	****	***	****	***	**	*	****	***	****	***	**
खडेरी	खाद्यान्न उत्पादनमा कमी भई खाद्य सङ्कट, वनका बोटबिरुवाहरू सुक्दै गएका, पानीको मुहानहरू सुक्दै गएको	सबै वडाहरू	****	*	**	***	****	***	****	***	**	*	****	***	****	***	**
आगलागी	वन विनाश तथा क्षयीकरण, घाँस दाउरा र काठहरू क्षति हुँदा घाँस दाउरा आपूर्तिमा कमी, जैविक विविधतामा ह्रास	सबै वडाहरू	****	*	**	***	****	***	****	***	**	*	****	***	****	***	**
कृषि तथा पशुपक्षीमा रोग	खेतीयोग्य जमिनको उत्पादनमा, स्थानीय वीउबिजनको लोप, पशुचौपायामा विभिन्न रोगहरू लागेर पशुपालनमा असर	सबै वडाहरू	****	*	**	***	****	***	****	***	**	*	****	***	****	***	**
हावाहुरी	अन्न तथा फलफूलमा क्षति र उत्पादनमा ह्रास, घर, गोठ तथा विद्यालयका छाना उडाएको ।	सबै वडाहरू	****	*	**	***	****	***	****	***	**	*	****	***	****	***	**
असिना	अन्न तथा फलफूलमा क्षति र उत्पादनमा ह्रास, घरपालुवा जनावरहरू क्षति भएको	सबै वडाहरू	****	*	**	***	****	***	****	***	**	*	****	***	****	***	**
मिचाहा प्रजाति	कृषि उत्पादनमा कमी आएको	सबै वडाहरू	****	*	**	***	****	***	****	***	**	*	****	***	****	***	**
मानव रोग	विभिन्न किसिमका नयाँ रोगहरू देखिन थालेको तथा बढेको	सबै वडाहरू	****	*	**	***	****	***	****	***	**	*	****	***	****	***	**

नोट :*** उच्च, **मध्यम , *न्यून

३.७. वडास्तरीय जोखिम स्तरीकरण

वडाहरूको स्तरीकरण गाउँपालिका तहमा जनप्रतिनिधिहरू अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, वडा अध्यक्षहरूको सहभागितामा गरिएको थियो । वडाहरूमा उपलब्ध भएका जीविकोपार्जनका स्रोतहरू (प्राकृतिक, भौतिक, आर्थिक, मानवीय तथा सामाजिक) र वडामा रहेको जलवायुजन्य प्रकोप तथा जोखिमको आधारमा तुलना गर्दै सबैभन्दा उच्च सङ्घटासन्न वडाहरू निर्धारण गरिएको थियो । जलवायु परिवर्तनको प्रभाव तथा असर एवं अनुकूलनका क्षमताहरूको विश्लेषणका आधारमा वडा नं. १, ६ र ८ अति उच्च जोखिममा रहेका छन् भने वडा नं. ९, ७ र २ उच्च जोखिममा रहेका छन् । त्यसैगरी वडा नं. ३ र ४ मध्यम जोखिममा रहेको देखिएको छ भने बाँकी वडाहरू वडा नं. ५ न्यून जोखिममा रहेको देखिएको छ । वडागत स्तरीकरणलाई तालिका १२ मा प्रस्तुत गरिएको छ । साथै वडागत सङ्घटासन्नता स्तरीकरणको कारण तथा सूचकहरूलाई तालिका १३ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. १७ जोखिमको वडागत स्तरीकरण

वडा नं.	१	२	३	४	५	६	७	८	९	सं. स्तर
१		१	१	१	१	६	१	१	१	दोश्रो
२			२	२	२	६	७	८	९	छैठौँ
३				३	३	६	७	८	९	सातौँ
४					४	६	७	८	९	आठौँ
५						६	७	८	९	नवौँ
६							६	६	६	पहिलो
७								८	९	पाँचौँ
८									८	तेश्रो
९										चौथो
जम्मा	८	४	३	२	१	९	५	७	६	
स्तर						पहिलो				

तालिका नं. १८ वडागत सङ्घटासन्नता स्तरीकरणको कारण तथा सूचकहरू

वडा नं.	सङ्घटासन्नताको स्तर	सङ्घटासन्नताको कारण तथा सूचकहरू
५	न्यून	अन्य वडाहरू जस्तै सबै प्रकारका जलवायुजन्य प्रकोपहरूको असर परिरहेको भए तापनि अन्य वडाहरूको तुलनामा कम असर भएको खेतीयोग्य जमिन बढी भएको ।
३ र ४	मध्यम	तुलनात्मक रूपमा अन्य वडाहरूभन्दा बाढी बाहेक अन्य जलवायुजन्य प्रकोपहरूको असर कम भएको ।
९, ७ र २	उच्च	अन्य वडाहरू जस्तै सबै प्रकारका जलवायुजन्य प्रकोपहरूको असर परिरहेको । पहिरो तथा हावाहुरीको प्रभाव अन्य वडाहरूको तुलनामा बढी भएको साथै खहरे खोलाहरूले क्षति पुऱ्याएको ।
६, १ र ८	अति उच्च	अन्य वडाहरू जस्तै सबै प्रकारका जलवायुजन्य प्रकोपहरूको असर परिरहेको, साथै भौगोलिक रूपमा ठूलो, नदी खोला कटान र पहिरोको उच्च जोखिम रहेको, खानेपानीको अभाव रहेको

३.८. स्रोतहरूको वितरण तथा जोखिमको अवस्था

३.८.१. प्रकोप सूचकाङ्क

सिस्ता गाउँपालिकाको पालिकास्तरीय अन्तरक्रियाका सहभागीहरूले ६ वटा प्रकोपहरू (तालिका २) पहिचान गरेका थिए । ती प्रकोपहरूलाई आधार मानेर नेपाल सरकारले तय गरेका विभिन्न सूचकहरूमध्येबाट सामुदायिक तथा पारिस्थितिकीय प्रणालीको सम्मुखता, संवेदनशीलता र प्रकोपहरूसँग जुध्ने अनुकूलन क्षमताको विश्लेषण गरी यस पालिकाका लागि उपयुक्त सूचकहरूको पहिचान र छनौट गरिएको छ । तालिका नं. १९ मा देखाइएको विवरण अनुसार जलवायुजन्य प्रकोपहरूको समस्या तथा जोखिम वडा नं. ६ मा सबैभन्दा बढी र वडा नं. १ मा सबैभन्दा कम रहेको छ ।

तालिका नं. १९ जलवायुजन्य प्रकोपहरूका वडागत सूचकाङ्क

प्रकोपहरू	प्रकोपको वडागत सूचकाङ्क								
	वडा नं. १	वडा नं. २	वडा नं. ३	वडा नं. ४	वडा नं. ५	वडा नं. ६	वडा नं. ७	वडा नं. ८	वडा नं. ९
पहिरो	०.०४	०.०७	०.११	०.००	०.०४	०.०४	०.०७	०.२५	०.००
बाढी	०.००	०.०८	०.११	०.१५	०.०८	०.३०	०.१५	०.११	०.०४
चट्याङ	०.०५	०.०५	०.०५	०.०५	०.००	०.०५	०.०५	०.०५	०.१०
आगलागी	०.००	०.०१	०.०८	०.१२	०.००	०.०१	०.१५	०.०२	०.०४
नदी कटान	०.०१	०.००	०.०३	०.०५	०.११	०.१५	०.०६	०.०५	०.०४
पशु रोग	०.०१	०.०३	०.०४	०.००	०.०४	०.०३	०.०५	०.०३	०.०१
जम्मा	०.११	०.२३	०.४१	०.३७	०.२६	०.५७	०.५३	०.५१	०.२३

३.८.२. सम्मुखता

यस गाउँपालिकामा पहिचान भएका प्रकोपहरूसँग सामुदायिक तथा पारिस्थितिकीय प्रणालीको सम्मुखताको विश्लेषणका लागि जम्मा जनसङ्ख्या, खेतीयोग्य जमिन, सामुदायिक वन क्षेत्र, बस्ती तथा भौतिक पूर्वाधारलाई सूचकको रूपमा लिइएको छ । यी सूचकहरूको वडागत मान गाउँपालिकामा आयोजित अन्तरक्रिया कार्यक्रमका सहभागीहरूले सहभागितामूलक ढङ्गले निर्धारण गरेका हुन् (तालिका २०) । पहिचान भएका प्रकोपसँग प्रत्येक वडाको जम्मा सम्मुखतालाई एक मानी बढी सम्मुख भएको सूचकलाई बढी र कम सम्मुख भएको सूचकलाई कम मान दिइएको छ । यस पालिकामा प्रकोपहरूले सबैभन्दा बढी खेतीयोग्य जमिन र बस्ती तथा भौतिक पूर्वाधारमा असर गरेको देखिन्छ ।

तालिका नं. २० सम्मुखताका सूचकहरूको वडागत मान

सूचकहरू	सम्मुखताको वडागत मान									औसत
	वडा नं. १	वडा नं. २	वडा नं. ३	वडा नं. ४	वडा नं. ५	वडा नं. ६	वडा नं. ७	वडा नं. ८	वडा नं. ९	
जम्मा जनसङ्ख्या	०.४९	०.५२	०.३४	०.००	०.२५	१.००	०.४५	०.२३	०.४१	०.३
खेतीयोग्य जमिन	०.५०	०.४५	०.६८	०.११	०.००	१.००	०.६१	०.५७	०.६२	०.२५
सा. वन क्षेत्र	०.९९	१.००	०.५२	०.००	०.३५	०.३२	०.२६	०.१२	०.७१	०.१५
बस्ती तथा भौतिक पूर्वाधार	०.६६	०.४५	०.३४	०.००	०.०५	०.४६	१.००	०.२३	०.८७	०.२५
वाटो	०.००	०.२६	०.२८	१.००	०.२०	०.३६	०.७६	०.३६	०.८८	०.०५

तालिका नं. २१ मा देखाइएको सम्मुखताको सूचकाङ्क अनुसार जलवायुजन्य प्रकोपहरूसँग वडा नं. ९ सबैभन्दा बढी र वडा नं. ४ सबैभन्दा कम सम्मुख रहेका छन् ।

तालिका नं. २१ सम्मुखताहरूको वडागत सूचकाङ्क

सूचकहरू	सम्मुखताको वडागत सूचकाङ्क								
	वडा नं. १	वडा नं. २	वडा नं. ३	वडा नं. ४	वडा नं. ५	वडा नं. ६	वडा नं. ७	वडा नं. ८	वडा नं. ९
जम्मा जनसङ्ख्या	०.१५	०.१६	०.१०	०.००	०.०७	०.३०	०.१३	०.०७	०.१२
खेतीयोग्य जमिन	०.१२	०.११	०.१७	०.०३	०.००	०.२५	०.१५	०.१४	०.१५
सा. वन क्षेत्र	०.१५	०.१५	०.०८	०.००	०.०५	०.०५	०.०४	०.०२	०.११
बस्ती तथा भौतिक पूर्वाधार	०.१६	०.११	०.०९	०.००	०.०१	०.१२	०.२५	०.०६	०.२२
वाटो	०.००	०.०१	०.०१	०.०५	०.०१	०.०२	०.०४	०.०२	०.०४
जम्मा	०.५८	०.५४	०.४५	०.०८	०.१५	०.७३	०.६१	०.३०	०.६५

३.८.३. संवेदनशीलता

पहिचान गरिएका प्रकोपहरूसँग सामुदायिक तथा पारिस्थितिकीय प्रणालीको संवेदनशीलताको विश्लेषणका लागि १८ वर्षभन्दा कम तथा ६० वर्षभन्दा माथिको जनसङ्ख्या, महिलाको जनसङ्ख्या, अपाङ्ग तथा अशक्तको जनसङ्ख्या, खाद्यान्न अभाव भएका घरधुरी, श्रमिक तथा मजदुरहरूको जनसङ्ख्या, खाना पकाउन दाउरा प्रयोग गर्ने घरधुरीको सङ्ख्या, खानेपानीको लागि खुल्ला पानीको स्रोत प्रयोग गर्ने घरधुरी, गरिब घरधुरीको सङ्ख्या र बाढी पहिरोको नजिक तथा ३० प्रतिशतभन्दा बढी भिरालोमा बसोबास गर्ने घरधुरीको सङ्ख्यालाई सूचकको रूपमा लिइएको छ । यी सूचकहरूको वडागत मान पालिकामा आयोजित अन्तरक्रिया कार्यक्रमका सहभागीहरूले सहभागितामूलक ढङ्गले निर्धारण गरेका हुन् (तालिका २२) । पहिचान भएका प्रकोपसँग प्रत्येक वडाको जम्मा संवेदनशीलतालाई एक मानी बढी संवेदनशील सूचकलाई बढी र कम संवेदनशील सूचकलाई कम मान दिइएको छ ।

तालिका नं. २२ संवेदनशीलताका सूचकहरूको वडागत मान

सूचकहरू	संवेदनशीलताको वडागत मान									
	वडा नं. १	वडा नं. २	वडा नं. ३	वडा नं. ४	वडा नं. ५	वडा नं. ६	वडा नं. ७	वडा नं. ८	वडा नं. ९	औसत
१८ वर्षभन्दा कम तथा ६० वर्षभन्दा माथिको जनसङ्ख्या	०.५१	०.५५	०.५४	०.००	०.१७	१.००	०.३६	०.०२	०.०३३	०.२०
महिलाको जनसङ्ख्या	०.५१	०.५८	०.३७	०.००	०.२७	१.००	०.४३	०.२१	०.४०	०.१०
अपाङ्ग तथा अशक्तको जनसङ्ख्या	०.४८	०.५५	०.८३	०.५५	०.००	१.००	०.६९	०.६२	०.७२	०.१०
आकासे पानीले सिञ्चित क्षेत्र	०.०८	०.८५	०.३१	०.१५	०.००	०.७०	०.६५	१.००	०.८५	०.०५
विजुली बत्तीको प्रयोग नगर्ने घरधुरीको सङ्ख्या	०.९०	०.९२	०.८५	०.४२	०.३५	०.००	०.५४	०.७८	१.००	०.१०
खाना पकाउन दाउरा प्रयोग गर्ने घरधुरीको सङ्ख्या	०.७८	०.८९	०.६४	०.००	१.००	०.८५	०.८०	०.९०	०.९९	०.०५
खानेपानीको लागि खुल्ला पानीको स्रोत प्रयोग गर्ने घरधुरीको सङ्ख्या	०.१२	०.२१	०.१०	०.००	०.०१	०.५३	१.००	०.५०	०.१३	०.०५
कच्ची छाना भएको घरधुरीको सङ्ख्या	०.२४	०.३५	०.४०	०.००	०.३३	१.००	०.५७	०.२९	०.५२	०.१०
बाढी पहिरोको नजिक तथा ३० प्रतिशतभन्दा बढी भिरालोमा बसोबास गर्ने घरधुरीको सङ्ख्या	०.००	०.५०	०.००	०.५०	०.००	०.५०	०.००	०.५०	१.००	०.२५

तालिका नं. २३ मा देखाइएको संवेदनशीलताको सूचकाङ्क अनुसार जलवायुजन्य प्रकोपहरूसँग वडा नं. ९ सबैभन्दा बढी र वडा नं. ५ सबैभन्दा कम संवेदनशील रहेका छन् ।

तालिका नं. २३ संवेदनशीलताको वडागत सूचकाङ्क

सूचकहरू	संवेदनशीलताको वडागत सूचकाङ्क								
	वडा नं. १	वडा नं. २	वडा नं. ३	वडा नं. ४	वडा नं. ५	वडा नं. ६	वडा नं. ७	वडा नं. ८	वडा नं. ९
१८ वर्षभन्दा कम तथा ६० वर्षभन्दा माथिको जनसङ्ख्या	०.१०	०.११	०.११	०.००	०.०३	०.२०	०.०७	०.००	०.०७
महिलाको जनसङ्ख्या	०.०५	०.०६	०.०४	०.००	०.०३	०.१०	०.०४	०.०२	०.०४
अपाङ्ग तथा अशक्तको जनसङ्ख्या	०.०५	०.०६	०.०८	०.०६	०.००	०.१०	०.०७	०.०६	०.०७
आकासे पानीले सिञ्चित क्षेत्र	०.००	०.०४	०.०२	०.०१	०.००	०.०३	०.०३	०.०५	०.०४
विजुली बत्तीको प्रयोग नगर्ने घरधुरीको सङ्ख्या	०.०९	०.०९	०.०९	०.०४	०.०३	०.००	०.०५	०.०८	०.१०
खाना पकाउन दाउरा प्रयोग गर्ने घरधुरीको सङ्ख्या	०.०४	०.०४	०.०३	०.००	०.०५	०.०४	०.०४	०.०४	०.०५
खानेपानीको लागि खुल्ला पानीको स्रोत प्रयोग गर्ने घरधुरीको सङ्ख्या	०.०१	०.०१	०.००	०.००	०.००	०.०३	०.०५	०.००	०.०१
कच्ची छाना भएको घरधुरीको सङ्ख्या	०.०२	०.०४	०.०४	०.००	०.०३	०.१०	०.०६	०.०३	०.०५
बाढी पहिरोको नजिक तथा ३० प्रतिशतभन्दा बढी भिरालोमा बसोबास गर्ने घरधुरीको सङ्ख्या	०.००	०.१३	०.००	०.१३	०.००	०.१३	०.००	०.१३	०.२५
जम्मा	०.३७	०.५७	०.४१	०.२३	०.१८	०.७३	०.४२	०.४२	०.६८

३.८.४. अनुकूलन क्षमता

यस पालिकामा पहिचान भएका प्रकोपहरूसँग सामुदायिक तथा पारिस्थितिकीय प्रणालीको अनुकूलन क्षमताको विश्लेषणका लागि जागिरेको सङ्ख्या, शिक्षित जनसङ्ख्या, विद्युतमा पहुँच पुगेका घरधुरीको सङ्ख्या, सामुदायिक वनको सङ्ख्या, विद्यालयको सङ्ख्या, स्वास्थ्य पूर्वाधारको सङ्ख्या, सुरक्षित खानेपानीमा पहुँच भएका घरधुरीको सङ्ख्या, बाह्रै महिना खान पुग्ने घरधुरी, खानेपानीको स्रोत तथा वितरण, र पर्यटकीय क्षेत्रको सङ्ख्यालाई सूचकको रूपमा लिइएको छ । यी सूचकहरूको वडागत मान पालिकामा आयोजित अन्तरक्रिया कार्यक्रमका सहभागीहरूले सहभागितामूलक ढङ्गले निर्धारण गरेका हुन् (तालिका २४) । पहिचान भएका प्रकोपसँग प्रत्येक वडाको जम्मा अनुकूलन क्षमतालाई एक मानी बढी क्षमता भएको सूचकलाई बढी र कम क्षमता भएको सूचकलाई कम मान दिइएको छ ।

तालिका नं. २४ अनुकूलन क्षमताका सूचकहरूको वडागत मान

सूचकहरू	अनुकूलन क्षमताको वडागत मान									औसत
	वडा नं. १	वडा नं. २	वडा नं. ३	वडा नं. ४	वडा नं. ५	वडा नं. ६	वडा नं. ७	वडा नं. ८	वडा नं. ९	
जागिरेको सङ्ख्या	०.७१	०.७१	०.१२	०.१८	०.००	०.२०	१.००	०.८३	०.१४	०.२०
शिक्षित जनसङ्ख्या	०.३३	०.३३	०.३४	०.२१	०.००	०.१६	१.००	०.३९	०.१७	०.१५
विद्युतमा पहुँच पुगेका घरधुरी	०.०१	०.०१	०.०२	०.०१	०.०२	०.२९	१.००	०.२६	०.००	०.०१
सामुदायिक वनको सङ्ख्या	०.४०	०.४०	०.६०	०.२०	०.२०	०.००	०.२०	०.४०	०.००	०.०२
स्वास्थ्य पूर्वाधारको सङ्ख्या	१.००	१.००	१.००	१.००	१.००	१.००	१.००	१.००	०.००	०.१०
सुरक्षित खानेपानीमा पहुँच भएका घरधुरीको सङ्ख्या	०.१४	०.१४	०.१७	०.००	०.२६	०.४०	१.००	०.१३	०.२५	०.०२
पर्यटकीय क्षेत्रको सङ्ख्या	०.००	०.००	०.५०	०.५०	०.००	०.००	१.००	०.००	०.००	०.०३
सामुदायिक सङ्घसस्थाको सङ्ख्या	०.००	०.००	०.२०	०.१०	०.३०	०.६०	१.००	०.४०	०.६०	०.०८
पुलहरूको सङ्ख्या	०.७५	०.७५	०.००	०.७५	०.५०	०.२५	१.००	०.५०	०.२५	०.०९

तालिका नं. २५ मा देखाइएको अनुकूलन क्षमताको सूचकाङ्क अनुसार प्रकोपहरूसँग जुध्न वडा नं. ७ सँग सबैभन्दा बढी र वडा नं. ९ सँग सबैभन्दा कम अनुकूलन क्षमता रहेका छन् ।

तालिका नं. २५ अनुकूलन क्षमताको वडागत सूचकाङ्क

सूचकहरू	अनुकूलन क्षमताको वडागत सूचकाङ्क						वडा नं. ७	वडा नं. ८	वडा नं. ९	औसत
	वडा नं. १	वडा नं. २	वडा नं. ३	वडा नं. ४	वडा नं. ५	वडा नं. ६				
जागिरेको सङ्ख्या	०.१४	०.१४	०.०२	०.०४	०.००	०.०४	०.२०	०.१७	०.०३	०.०४
शिक्षित जनसङ्ख्या	०.०५	०.०५	०.०५	०.०३	०.००	०.०२	०.१५	०.०६	०.०३	०.०२
विद्युतमा पहुँच पुगेका घरधुरी	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.०१	०.००	०.००	०.००
सामुदायिक वनको सङ्ख्या	०.०१	०.०१	०.०१	०.००	०.००	०.००	०.००	०.०१	०.००	०.००
स्वास्थ्य पूर्वाधारको सङ्ख्या	०.१०	०.१०	०.१०	०.१०	०.१०	०.००	०.१०	०.१०	०.००	०.०१
सुरक्षित खानेपानीमा पहुँच भएका घरधुरीको सङ्ख्या	०.००	०.००	०.००	०.००	०.०१	०.०१	०.०२	०.००	०.०१	०.००
पर्यटकीय क्षेत्रको सङ्ख्या	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
सामुदायिक सङ्घसंस्थाको सङ्ख्या	०.००	०.००	०.०२	०.०१	०.०२	०.०५	०.०८	०.०३	०.०५	०.०१
पूलहरूको सङ्ख्या	०.०७	०.०७	०.००	०.०७	०.०५	०.०२	०.०९	०.०५	०.०२	०.०१
जम्मा	०.४०	०.४०	०.३६	०.३०	०.२४	०.२१	०.९१	०.५३	०.२७	०.१२

३.८.५. जोखिमका आधारमा वडा स्तरीकरण

संवेदनशीलता तथा अनुकूलन क्षमताको वडागत कूल सूचकाङ्कको आधारमा वडागत सङ्घटासन्नता पहिचान गरिएको छ । सोही आधारमा प्रकोप, सम्मुखता र सङ्घटासन्नताका आधारमा जोखिमको वडागत सूचकाङ्क निकालिएको छ । यसरी जोखिमको वडागत सूचकाङ्कको पहिचान गरी ९ वटै वडाहरूको स्तरीकरण गरिएको छ । तालिका नं. २६ मा देखाइए भैं सिम्ता गाउँपालिकाको वडा नं. १, ४ र ५ न्यून जोखिममा छन् भने बाँकी सबै वडा अति उच्च जोखिममा रहेका छन् ।

तालिका नं. २६ प्रकोप, सम्मुखता, संवेदनशीलता, अनुकूलन क्षमता, सङ्घटासन्नता तथा जोखिमको आधारमा वडा स्तरीकरण

वडा नं.	प्रकोप (क)	सम्मुखता (ख)	संवेदनशीलता (ग)	अनुकूलन क्षमता (घ)	सङ्घटासन्नता (ङ) (ग-घ)	जोखिम (क ख ङ)	जोखिमको अवस्था
१	०.११	०.५८	०.३७	०.४०	-०.०३	०.००	न्यून जोखिम
२	०.२३	०.५४	०.५७	०.४०	०.१८	०.०२	अति उच्च जोखिम
३	०.४१	०.४५	०.४१	०.३६	०.०४	०.०१	अति उच्च जोखिम
४	०.३७	०.०८	०.२३	०.३०	-०.०७	०.००	न्यून जोखिम
५	०.२६	०.१५	०.१८	०.२४	-०.०६	०.००	न्यून जोखिम
६	०.५७	०.७३	०.७३	०.२१	०.५२	०.२२	अति उच्च जोखिम
७	०.५३	०.६१	०.४२	०.९१	-०.५०	-०.१६	अति उच्च जोखिम
८	०.५१	०.३०	०.४२	०.५३	-०.११	-०.०२	अति उच्च जोखिम
९	०.२३	०.६५	०.६८	०.२७	०.४१	०.०६	अति उच्च जोखिम

३.९. मौसमी पात्रो/बाली पात्रो

विगत ३० वर्षको अन्तरालमा स्थानीयस्तरमा जलवायुमा आएको परिवर्तनको जानकारी प्राप्त गर्न मौसमी पात्रो/बाली पात्रो विधिको प्रयोग गरिएको थियो । यस विधिको छलफलमा समुदायका ज्येष्ठ नागरिक, बुद्धिजीवी तथा जानिफकारहरूको सहभागिता रहेको थियो । यसै विधिको प्रयोग गरी समुदायस्तरमा जलवायु परिवर्तनको कारणले बालीचक्र, वनस्पति प्रजातिहरूको जीवनचक्र/व्यवहार, प्रकोपको स्वरूप लगायत अन्य विभिन्न क्षेत्रहरूमा देखिएका परिवर्तनहरूको जानकारी समेत प्राप्त गरिएको थियो ।

मौसमी पात्रोको विश्लेषण गर्दा स्थानीयस्तरमा जाडोको समयावधि घट्दै गएको, गर्मीका दिनहरू लम्बिएको र तुलनात्मक रूपमा तातोपना बढेको पाइएको छ । मनसुनी तथा हिउँदे वर्षाको समयावधि, मात्रा र तौरतरिकामा फेरबदल आएको देखिन्छ । पहिलेको तुलनामा वर्षातको अवधि कम भएको तर वर्षा हुँदा एक्कासि हुने र एकैपटक ठूलो मात्रामा वर्षा हुने गरेको जानकारी प्राप्त भयो । त्यसैगरी गर्मीका दिनहरू बढेको र पानी पर्ने समयमा फेरबदल भएको कारणले गर्दा खेतीपाती गर्ने समयमा पनि हेरफेर भएको पाइयो । यहाँका प्रमुख बालीहरू धान, गहुँ, मकै लगाउने समयावधिमा पहिलेको तुलनामा परिवर्तन आएको छ । गुराँस केही छिटो फुल्न थालेको पाइयो भने काफल पाक्ने समय पनि अगाडि सरेको पाइयो । यस प्रकारका परिवर्तनहरूले स्थानीय बासिन्दाहरूको जीविकोपार्जनमा प्रत्यक्ष असर पार्नुका साथै उनीहरूको दैनिकीलाई थप चुनौतीपूर्ण बनाएको देखिन्छ ।

जलवायुमा आएको परिवर्तनले कृषि बालीमा रोग र कीराको बृद्धि, समयमा पानी नपर्ने र विभिन्न जलवायुजन्य प्रकोपहरू सुख्खा खडेरी, पहिरो, आगलागीका कारणले कृषिमा मात्र नभई, जलस्रोत, वन तथा जैविक विविधतामा समेत असर परेको देखिन्छ । फलस्वरूप कृषि उत्पादनमा कमी भएको, वनपैदावारहरू नष्ट भएका र खानेपानी तथा सिँचाइका लागि पानीको उपलब्धतामा कमी हुँदा स्थानीयहरूको जीविकोपार्जनमा प्रत्यक्ष असर पर्नुका साथै उनीहरूको दैनिकीलाई थप कष्टकर बनाएको देखिन्छ ।

तालिका नं. २७ मौसमी पात्रो

सम्मुखताको क्षेत्र	सूचकहरू	समय	वैशाख	ज्येष्ठ	आषाढ	श्रावण	भाद्र	आश्विन	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फाल्गुण	चैत्र	समयमा देखिएको परिवर्तन (घटबढ)	
तापक्रम	गर्मीको दिन	पहिले	■	■	■	■	■							■	गर्मीका दिन २.५ महिनाले बढेको र गर्मीको मात्रा पनि बढेको	
		अहिले	■	■	■	■	■	■					■	■	■	
	जाडोको दिन	पहिले								■	■	■	■	■		जाडोका दिन करिब २ महिनाले घटेको
		अहिले									■	■	■	■		
वर्षा तथा यसको स्वरूप	मनसुनी वर्षा	पहिले		■	■	■	■	■							मनसुनी वर्षाका दिन २ महिनाले घटेको	
		अहिले			■	■	■	■								
	हिउँदे वर्षा	पहिले								■	■	■	■			हिउँदे वर्षा छिटफुट मात्र हुने गरेको
		अहिले										■	■			
	तुसारी	पहिले									■	■	■	■		तुसारी पर्ने दिनहरू १.५ महिनाले घटेको
		अहिले										■	■	■		
वनस्पति प्रजातिहरूको जीवनचक्र/व्यवहार	फूल फुल्ने (लालीगुराँस)	पहिले											■	■	फूल फुल्ने समय १ महिनाले अगाडि सरेको	
		अहिले											■	■		
	फल फल्ने (काफल)	पहिले	■	■	■											फल पाक्ने समय १ महिनाले अगाडि सरेको
		अहिले	■	■	■										■	■
प्रकोपको स्वरूप	बाढीको घटना	पहिले			■	■	■	■								अहिले वर्षामा फेरबदल भएकोले बाढी
		अहिले					■	■	■							

सम्मुखताको क्षेत्र	सूचकहरू	समय	महीना												समयमा देखिएको परिवर्तन (घटबढ)			
			वैशाख	ज्येष्ठ	आषाढ	श्रावण	भाद्र	आश्विन	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फाल्गुण	चैत्र				
	पहिरोको घटना	पहिले																तथा पहिरोको समयमा पनि परिवर्तन भएको छ तर मात्रा बढेको छ
		अहिले																
जीविकोपार्जनका क्रियाकलापहरू	स्थानीय मकै लगाउने	पहिले																मकै लगाउने समय १ महिनाले पछि सरेको
		अहिले																
	स्थानीय मकै भित्र्याउने	पहिले																मकै भित्र्याउने समय ०.५ महिनाले अघि सरेको
		अहिले																
जीविकोपार्जनका क्रियाकलापहरू	स्थानीय गहुँ लगाउने	पहिले																गहुँ लगाउने समय ०.५ महिनाले अगाडि सरेको
		अहिले																
	स्थानीय गहुँ काट्ने	पहिले																गहुँ काट्ने समय १ महिनाले अगाडि सरेको
		अहिले																
भौतिक जानकारी	पानीको मूल फुट्ने	पहिले																पानीका मूल साह्रै नै कम फुट्ने गरेको
		अहिले																

संकेत

पहिले	२५-३० वर्ष पहिले अवस्था	
अहिले	०-५ वर्ष पहिले अवस्था	

३.१०. जीविकोपार्जनका स्रोतहरूको विश्लेषण

जीविकोपार्जनका विद्यमान स्रोतहरू, ती स्रोतहरूबाट गाउँपालिकाको तहमा उपलब्ध भइरहेको विभिन्न सेवा, सुविधा तथा वस्तुहरूको अवस्था सन्तोषजनक रहेको देखिन्छ । यी सेवा तथा सुविधाहरूको गुणस्तर तथा पहुँचमा बृद्धि हुनुका साथै सेवा विस्तार भएको पाइन्छ । स्थानीय सरकारको स्वःलगानी तथा प्रदेश र सङ्घीय सरकारहरू लगायत अन्य निकायहरूको लगानीहरू क्रमशः बृद्धि हुँदै गएको देखिएको छ । ठोस योजनाहरूको तर्जुमा र कार्यान्वयनको आधारमा उपलब्ध जीविकोपार्जनका स्रोत, सेवा र वस्तुहरू उल्लेख्य बृद्धि हुने अनुमान स्थानीय सरकारको रहेको छ । गाउँपालिकाका समग्र जीविकोपार्जनका सम्पत्तिहरूलाई तालिका २८ मा विश्लेषण गरी प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. २८ जीविकोपार्जनका सम्पत्ती तथा स्रोतहरूको विश्लेषण

जीविकोपार्जनको सम्पत्ति	जीविकोपार्जनका सम्पत्तिहरूको हालको अवस्था र गुणस्तर
प्राकृतिक सम्पत्ति	<p>वन, वन्यजन्तु तथा जडीबुटी</p> <ul style="list-style-type: none"> सिम्ता गाउँपालिकामा ४२ वटा सामुदायिक वनहरू स्थानीय उपभोक्ताहरूले व्यवस्थापन गरिरहेका छन् । यी वनहरूमा पाइने रुख तथा बुट्यान प्रजातिहरूमा : चिलाउने, साल, सल्ला, ओखर, कटुस, तिजु, उतिस, फलाँठ, खसु, बाँझ, पाँडरा, टुनी, गुराँस, काउलो, गावा, पैयुँ, लाँकुरी, बर, पिपल, समी, काफल, मौवा, सिमल, लेकसल्ला, जामुन, गुयलो, मलायागिरी, कानचिरो, बाँस, लौठसल्ला, मेल, तुसारे, पिपिरी छन् । त्यस्तै जडीबुटीहरूमा सतुवा, बोभो, चिराइतो, पाँचऔले, लौठसल्ला, चुत्रो, तितेपाती, तेजपात, सुगन्धवाल, कटुको, टुपजरी, मरमुलो, वीष, जिवन्ती, काउलो, कालो काफल, निरमसी, कटुकी, जटामसी, अमिली, वरुवा, बागचाल्लो, पागोर, सिलपाउरी, पाखनभेद, शिलाजित, गुच्चीच्याउ, इन्द्रावती, पांग्रो, कुरिलो, डालेचुक, सिलटिमुर्, भुल्या, वनलसुन, सेतबोजो, सुलकेसे आदि रहेका छन् । त्यसैगरी यस गाउँपालिकाका वन क्षेत्रहरूमा पाइने वन्यजन्तुहरूमा चितुवा, भालु, स्याल, घोरल, मृग, फ्याउरो, रतुवा, वनढाडे, दुम्सी, थार, बाँदर, खरायो, बँदेल, न्याउरी, फारल, व्वाँसो आदि रहेका छन् । यस क्षेत्रमा पाइने पक्षीहरूमा डाँफे, मुनाल, लुईँचे, कालिज, चिल, गिद्ध, काग, न्याउली, टकटके, ढुकुर, तित्रा, मैना, सुगा, भँगेरा, गौँथली, कोइली, च्याखुरा, बाज, जुरेली, रूपी, धोविनी, लाटोकोसेरो, कोटेरो, लामपुच्छे, कोकले, काकाकलु, डिकुल्चो आदि रहेका छन् । वनमा आवद्ध रहेका घरधुरीहरूको अधिकांश मात्रामा काठ, दाउरा, घाँस र सोत्तर वनबाट नै ल्याउने गरेका छन् । वनमा पाइने जडीबुटीहरू, वन्यजन्तु तथा विभिन्न चराचुरुङ्गी घट्टै गएको छन् । <p>नदी, खोला, पानीको मुहान तथा स्रोतहरू</p> <ul style="list-style-type: none"> सिम्ता गाउँपालिका भएर बग्ने मुख्य नदी भेरी हो भने अन्य सहायक खोलाहरूमा जुगे खोला, गतरा खोला, गैरी खोला, गाजलकाडा, मुला खोला, सिर्पा खोला, देउघाट खोला, काली खोला, चिमिरे खोला, बाली खोला, भटुमंग्रा खोला, पाल्ला खोला, वास खोला, पनाल खोला, खारे खोला, सिम्ता खोला, वेलगरा खोला, बाकि खोला, भराल खोला, दमेना खोला, खिराया खोला, भालुमारे खोला, बडढुङ्गा खोला, जुगेपानी खोला, गगन खोला, गङ्गटे खोला, सुरमा खोला, पाखे खोला, डोव खोला, वादा खोला, चिसि खोली, घट्टे खोला, माल्ये खोला, मुग्रा खोला, खानी खोला, राक्से खोला छन् । यी खोला तथा खोल्साहरूको पानी सिँचाइ तथा खानेपानीको लागि उपभोग भइरहेको छ । यद्यपि आर्थिक स्रोतको अभावमा सबै बस्तीहरूमा प्रयाप्त मात्रामा सिँचाइको उपलब्धता हुन सकेको छैन । यस गाउँपालिकामा चाउरे खोला, उपरएक्ले, मुला खोला, सिमाना, वैशाधारा, मूल, बालवदा, नयाँवन, घारी खोला, सुरपानी, घोगेमला, जुगेखोली, पधेराटोल, केउरेनी, बाँधाधारा, काप्राँधारा, चौधारा, कालेखानी, चुच्चाउने, सुरपानी, भापन नाउला, नेठीवाल्त, कोछेट्टे, चौथला, वैशाधारा, वल्लेनीपानी, सिमा, चोत्रैथला, सरसिमा, रोटेधारा, आर्नखोला, सुंगुरमारे, गेरुपानी, धादुरे, आगरपानी, बडुना, थापाधारा, धारा खोला, काहाना नाउला, जामुने खोली, पाखे नाउला, नाउला, दोडीविया, धाउखानी, तुलधारा, थापाटोल, आगरपानी, तिमिलेनी, धुलपैरा, छिपछिपे, पुनेउटा, नाउली, पुरानापानी, सुंगुरमारे, टिमुरे, ऐरी पँधेरा, मेलधारा, रोटेपानी, मुग्रा, कालढुङ्गा, हुर्केडाडा, बोक्साधारा, खालीवार्ना, बसेउ धारा, बाहुनाधारा, चिसापानी, धुलपैरा, काउला, सिमा, कलमचौर, विसाउ, टिमुरे, पौवा, जुकेना, चिमिरे, बजेडाजुकेना, पिल्कजुकेना, जडाउके, फेरे, खोलीखेत, भम्प, पाल्लाचौखेढुङ्गा, चौखेढुङ्गा, मछेनामुला, घलेना, च्यान्म, जुकेना, टिमुरे, ऐरेना, बराहचारा, जलुके खोला, मुला खोला, ईमिल खोला, जिया खोला, खाली खोला, टिमुरे, सिमेना, गाठजा खोला, तुपारी खोला, केउरेनीधारा, विचारीपानी, चामल्ले, जैसीधारा, लयपोखरा, खेल्नेचौर, खडकानाउला, मेलपानी ठूला खोला, खोपिखेल्ले, ठूला खोला, मेलपानी, निगाली खोला, रिठाधारा, चिसेखोली, बगधारा, स्यानधारी, बुजारा, साकिनेगैरी, राक्सेखोला, घट्टे खोला, वाभा खोला, सकलेना, सिर्पाधारा, चिउरीगज्ठा, दयागारा, धारिका खोला, भयलटाकुरा, जलजला, कुइरीमूल, तुल्नोपानी खेल्नेचौर, मुग्रा, गौतेखम्रे, खोचेरीखोला, कालीखोला जस्ता पानीका मुहानहरू रहेका छन् । यी मुहानहरू खानेपानी तथा सिँचाइका लागि प्रयोग भएका तर पानीका मूलहरू क्रमशः सुक्दै गइरहेकोले पानीको आपूर्ति कम हुँदै गएको छ । गोगनपानी, जुकाने, बाहुनडेरा, धाराखोला, चिसापानी, राउदे, जोगी धारा, सिमकडा, मूलखेत, साखोला, लैविर खोला जस्ता पानीका मुहानहरू पूर्ण वा आंशिक रूपमा सुकेका छन् ।

जीविकोपार्जनको सम्पत्ति	जिविकोपार्जनका सम्पत्तिहरूको हालको अवस्था र गुणस्तर
	<ul style="list-style-type: none"> यद्यपि धेरै बस्तीहरूमा गुणस्तरीय खानेपानी उपलब्ध हुन सकेको छैन । <p>खेतीयोग्य जमिन</p> <ul style="list-style-type: none"> यस गाउँपालिकामा अधिकांश भू-भाग असिञ्चित पाखोबारी रहेको छ । बर्सेनि हुने खडेरी, सिँचाइको अभाव तथा सिँचाइ भएको ठाउँमा पानी पर्याप्त नपुगेकोले कृषियोग्य जमिनमा उत्पादन कम हुँदै गएको छ ।
भौतिक सम्पत्ति	<p>भवन तथा पूर्वाधारहरू</p> <ul style="list-style-type: none"> सिम्ता गाउँपालिकामा गाउँपालिकाको भवन, वडा कार्यालय, निर्माणार्थिन १५ शैयाको अस्पताल, स्वास्थ्यचौकीको भवन, ईलाका प्रहरी कार्यालय, वर्थिङ सेन्टर, सहकारी र युवा क्लब लगायतका कार्यालयहरूका आफ्नै भवनहरू रहेका छन् । सिम्ता गाउँपालिकामा ७८ वटा विभिन्न तहका शैक्षिक संस्थाहरू रहेका छन् । जसमा १ वटा क्याम्पस, १ वटा उच्च मा.वि., ८ वटा मा.वि., ६ वटा नि.मा.वि., ६० वटा प्रा.वि. तथा आधारभूत विद्यालयहरू रहेका छन् । विद्यालयको सङ्ख्या सन्तोषजनक रहे तापनि विद्यालयको भौतिक पूर्वाधारहरू (कक्षाकोठा, शौचालय, खानेपानी, खेलमैदान, फर्निचर, पुस्तकालय आदि) को अवस्था कमजोर रहेको छ । <p>मोटरबाटो तथा पुलहरू</p> <ul style="list-style-type: none"> भौतिक पूर्वाधार विकासको हिसाबले नेपालगञ्ज जाजरकोट सडक सञ्जालमा यो गाउँपालिका जोडिएको छ । भेरी नदीलाई दायाँ किनार बनाएर यो सडकले सिम्ता गाउँपालिकाको वडा नं. १, ३, ४ र ६ लाई छोएको छ । पछिल्लो समयमा जननिर्वाचित प्रतिनिधिहरू आएपछि गाउँपालिकामा सडक विस्तारले तीव्रता पाएको छ भने योजना सहित सडक निर्माणको काम तीव्र रूपमा भइरहेको छ । यहाँका सबै वडा र बस्तीहरूमा कच्ची मोटरबाटोहरू पुगेका छन् । कुनै बाटोहरूमा ग्राभेलिङ पनि गरिएका छन् । सहज पहुँच तथा आवतजावतका लागि गाउँपालिकाभित्र जम्मा १० वटा भोलुङ्गे पुलहरू र ६ वटा पक्की पुलहरू बनेका छन् । यस गाउँपालिकामा सिँचाइको लागि नहर तथा कुलोहरू भएको तर सबै कुलोहरू पक्की नभएको अवस्था छ । केही कुलोहरू पक्की बनाइएका र केही हुने क्रममा छन् । व्यक्तिगत रूपमा पाइप सिँचाइ गरेर जीविकोपार्जन गरिरहेको अवस्था पनि रहेको छ । यस गाउँपालिकामा कुटानी, पिसानी र पेलानीको लागि पानीघट्ट, डिजेल मिल तथा विद्युतबाट चल्ने मिलहरू रहेका छन् ।
आर्थिक सम्पत्ति	<p>अर्थिक क्रियाकलापहरू</p> <ul style="list-style-type: none"> आम्दानीका मुख्य स्रोतहरूमा स्थानीय ज्याला मजदुरी, कृषि तथा पशुपालन, व्यापारहरू रहेका छन् साथै जडीबुटी सङ्कलन यहाँको प्रमुख पेशा रहेको छ । खाडी मुलुकका अलावा सम्पन्न देशहरूमा पनि गएर रोजगारी पनि गरिरहेको अवस्था छ । पशुपालनको हकमा गाईगोरु, भेडा बाख्रा, भैंसी, राँगा पाल्ने गरेको पाइयो । आर्थिक कारोवारका लागि लक्ष्मी बैंक तथा ऋण वचत सहकारी संस्था साथै लघुवित्तहरू पनि रहेका छन् । यी संस्थाहरूले विभिन्न वित्तीय सेवाहरू प्रदान गरिरहेका छन् ।
सामाजिक सम्पत्तिहरू	<ul style="list-style-type: none"> ४२ वटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरू क्रियाशील रहेका छन् । आमा/महिला समूहहरू, कृषि समूहहरू, युवा क्लबहरूले समुदायमा सचेतना अभिवृद्धि लगायतका विभिन्न कार्यहरू गर्दै आएका छन् । यस गाउँपालिकामा कार्यरत क्रियाशील गैरसरकारी संस्था तथा परियोजनाहरूमा जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रम, किर्डाक, सुन्दर नेपाल, स्याक नेपाल, वाम, सेलर्ड लगायतका रहेका छन् । गाउँपालिका अन्तर्गतका विभिन्न शाखाहरू तथा वडा कार्यालयहरूले स्थानीयस्तरमा नै सेवा प्रदान गरिरहेका छन् । सिम्ता गाउँपालिकामा स्वास्थ्य सेवाका लागि ८ वटा स्वास्थ्यचौकीहरू, २ वटा सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई र ३ वटा फार्मसीहरू रहेका छन् । यस गाउँपालिकामा शिद्धकाली मन्दिर, कालिका मन्दिर, वागेश्वरी मन्दिर, शिवालय मन्दिर, देउती वज्यै, दारेमष्ट, मंकाल, कोटेश्वर महादेव, कालिकाथान, कोटागौरा, शिव मन्दिर, पातीहाल्ना रहेका छन् । सञ्चार सुविधाका साधनहरूमा मोबाइल, रेडियो र टेलिभिजन जस्ता साधनहरूको उपयोग गरिरहेको पाइन्छ । यस गाउँपालिकाका अधिकांश क्षेत्र नमस्ते मोबाइल नेटवर्कको पहुँचमा रहेको देखिन्छ ।
मानवीय सम्पत्ति	<ul style="list-style-type: none"> एल.एल.सी. देखि उच्च शिक्षा हासिल गरेका जनशक्तिहरू ४१३५ जना रहेका छन् । २०१९ जनाले एस.एल.सी., १६०७ जनाले प्रमाणपत्र तह , ३८७ जनाले स्नातक तह र १२२ जनाले स्नातकोत्तर तहसम्मको शिक्षा हासिल गरेका छन् । गाउँपालिकामा सिकर्मी तथा डकर्मिहरूको सङ्ख्या १८६ रहेको छ । सिलाइकटाइ १३५, ग्याबियन तारजाली बुन्ने ३०, अगुवा कृषक २४, नर्सरी नाइके २ रहेका छन् तर उनीहरूको सिपमा व्यावसायिकता आउन सकेको छैन । व्यापार व्यवसायमा ७३५ जना व्यक्तिहरू संलग्न रहेका छन् ।

जीविकोपार्जनको सम्पत्ति	जिविकोपार्जनका सम्पत्तिहरूको हालको अवस्था र गुणस्तर
	<ul style="list-style-type: none"> उद्योग व्यवसायमा १४३ जना व्यक्तिहरू संलग्न रहेका छन्, नोकरीमा ११६१ जना, मौसमी ज्यालादारी गर्ने व्यक्तिहरू ८१६ जना रहेका छन् । यस गाउँपालिकाको वैदेशिक रोजगार भनेको मौसमी र भारतमुखी रहेको छ । हाल करिब ४४९१ जना रोजगारीका लागि विदेशिएको पाइन्छ । यस पालिकामा डाक्टर १४ जना, इन्जिनियर २ जना, वकिल ५ जना, पत्रकार ३ जना, वैद्य १० जना तथा सिकर्मी र डकर्मी २७६ जना रहेका छन् ।

३.११. संकटासन्न घरधुरी तथा समुदायको जानकारी

गाउँपालिकामा रहेका कूल ८४९ घरधुरीहरूमध्ये अति उच्च सङ्कटासन्न स्तरमा ३४० घरधुरीहरू रहेका छन्, उच्च सङ्कटासन्न स्तरमा २५५ घरधुरीहरू रहेका छन्, मध्यम सङ्कटासन्न स्तरमा १८७ घरधुरीहरू र न्यून सङ्कटासन्न स्तरमा ६८ घरधुरीहरू रहेका छन् ।

तालिका नं. २९ वडास्तरीय संवेदनशील सम्पन्नता स्तर

वडा नं.	घरधुरीगत जलवायु परिवर्तन संवेदनशील सम्पन्नता स्तर				जम्मा
	न्यून (V1)	मध्यम (V2)	उच्च (V3)	अति उच्च (V4)	
१	१२८	७२	१६५	२८६	६५१
२	१३२	७४	१७१	२९६	६७२
३	१२२	६८	१५८	२७३	६२१
४	७९	४५	१०३	१७८	४०५
५	१२२	६८	१५८	२७४	६२२
६	२१८	१२२	२८३	४९०	१११३
७	१३६	७६	१७६	३०५	६९४
८	११३	६३	१४६	२५३	५७६
९	१३९	७८	१८०	३१२	७०८
जम्मा	११८८	६६७	१५४०	२६६७	६०६२
प्रतिशत	१९.६	११	२५.४	४४	१००

परिच्छेद ४: जलवायू परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि मुलप्रवाहीकरणसम्बन्धी रणनीतिह□

सिम्ता गाउँपालिकाले तयार गरी लागू गरेका कार्यविधि, ऐन, नियम तथा योजनाहरूको अवलम्बन गर्दै स्थानीयस्तरको अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयन गरी प्रभावकारी रूपमा अनुकूलन तथा न्यूनीकरणको क्षेत्रमा योगदान गर्न थप नयाँ रणनीतिहरूको तयारीका लागि योजना लचिलो बनाउन जोड दिइनेछ । स्थानीय अनुकूलन योजना तयार हुनु अगावै लागू भई कार्यान्वयन भएका नीतिगत व्यवस्थाहरू यसप्रकार छन् ।

- सिम्ता गा.पा.को आवधिक योजना
- कृषि क्षेत्रको पञ्चवर्षीय योजना
- जलउपयोग सिँचाइ गुरुयोजना
- खानेपानी तथा पूर्ण सरसफाइ गुरुयोजना
- वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन योजना
- आर्थिक विकास तथा पूर्वाधार कार्यविधि

परिच्छेद ५: अनुकूलन र विपद् जोखिम न्यूनीकरणको रणनीति

५.१. अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण

अनुकूलन लक्षित क्रियाकलापहरूको प्राथमिकीकरण गर्नका लागि प्रभावकारिता, सम्भाव्यता, दिगोपना, खर्चको मितव्ययीता, सङ्घटासन घरधुरीमुखी (लक्षितवर्गमुखी) तथा महिला प्रति संवेदनशीलता जस्ता अवयवलाई आधार मानिएको थियो ।

तालिका नं. ३० अनुकूलनका उपायहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण

विषयगत क्षेत्र	अनुकूलन र विपद् जोखिम न्यूनीकरणका क्रियाकलापहरू
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	बेमौसमी तरकारी खेतीका लागि थोपा सिँचाइ सहितको प्लाष्टिक टनेल
	प्राङ्गारिक मल तथा जैविक विषादी तयारी तालिम
	भूक्षय नियन्त्रणका लागि गह्रा सुधार
	व्यावसायिक फलफूल खेतीमा सहयोग
	बीउ भण्डारणका लागि सुरक्षित भोला
	विपन्न महिलाहरूको आयआर्जनका लागि च्याउ खेतीसम्बन्धी तालिम तथा बीउ सहयोग
	कृषकहरूलाई आवश्यक औजार तथा उपकरणमा सहयोग
	बाखाको स्रोत केन्द्र स्थापनामा सहयोग
	माछापालन तथा पोखरी निर्माणमा सहयोग
	खनिज ढिकका निर्माण सम्बन्धी तालिम
	कोल्डस्टोर निर्माण
	ओखर तथा अलैंची र अदुवा सुकाउनका लागि ड्रायर मेसिन खरिद
वन, जैविक विविधता तथा जलाधार संरक्षण	डहेलो नियन्त्रणका लागि सचेतना कार्यक्रम (नाटक, रेडियो, एफएमबाट सूचना प्रसारण) विद्यालयमा निबन्ध, वक्तृत्वकला प्रतियोगिता
	रिचार्ज पोखरी निर्माण तथा सुख्खा पोखरीहरूको संरक्षण
	ऊर्जा क्षेत्रमा वनमाराको प्रयोगसम्बन्धी तालिम तथा सचेतना
	शिलाजित प्रवर्द्धनका लागि गोष्ठी, तालिम तथा अन्तरक्रिया
बाटो किनारामा वृक्षरोपण	
जलस्रोत तथा ऊर्जा	सुधारिएको पानीघट्ट निर्माणमा सहयोग
ग्रामीण र शहरी विकास	प्रतिक्षालय निर्माण तथा व्यवस्थापन
उद्योग यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार	सिँचाइ कुलो मर्मत, निर्माण तथा स्तरोन्नति
	पक्की सिँचाइ पोखरी निर्माण, चेकड्याम निर्माण
	अपलिफ्ट सिँचाइ योजना
	डेरी उद्योग, फर्निचर उद्योग, ब्रिकेट उद्योग, टपरी उद्योग स्थापनामा सहयोग
पर्यटन एवं प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदा	पर्यापर्यटनको हिसाबले प्रवर्द्धन गर्ने क्षेत्र गुफा, पर्यटकीय स्थलहरू
स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाइ	खानेपानीको मुहान संरक्षण, खानेपानी योजना निर्माण तथा मर्मत
विपद् जोखिम न्यूनीकरण व्यवस्थापन	बाढी नियन्त्रणका लागि तारजाली तथा खोला किनारमा वृक्षरोपण
	पहिरो नियन्त्रणका लागि तारजाली तथा बायो इन्जिनियरिङ्ग
	बस्ती संरक्षणका लागि गुरु योजना तयारी
लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीता, जिविकोपार्जन र सुशासन	महिला, दलित, जनजाति तथा फरक क्षमता भएकाहरूका लागि आयमूलक तथा जीविकोपार्जनसम्बन्धी तालिम र सिपमूलक तालिम (बाँसका सामाग्री निर्माण, साबुन बनाउने तालिम) आदि सहयोग
	विपन्न घरधुरीको जिविकोपार्जनका लागि आरन सुधार सहयोग
	जलवायु उत्थानशीलतासम्बन्धी नेतृत्व विकास तालिम

विषयगत क्षेत्र	अनुकूलन र विपद् जोखिम न्यूनीकरणका क्रियाकलापहरू
जनचेतना अभिवृद्धि तथा क्षमता विकास	जलवायु सचेतना तालिम
	अनुकूलन योजना कार्यान्वयनसम्बन्धी तालिम

५.२. अनुकूलन र विपद् जोखिम न्यूनीकरणका योजनाहरू

सिम्ता गाउँपालिकाले जलवायु अनुकूलन विपद् व्यवस्थापन तथा न्यूनीकरण गर्ने उद्देश्यले आगामी ५ वर्षको लागि विषयगत क्षेत्र अनुसार बजेट सहितको योजना तयारी गरेको छ ।

५.३. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा

वडास्तरीय अनुकूलन योजना तयारी गोष्ठीबाट पहिचान गरिएका जलवायु परिवर्तनका दृष्टिकोणले प्राविधिक रूपमा सबल देखिएका अनुकूलनका उपायहरूलाई प्राथमिकतामा राख्दै यो अनुकूलन योजना तर्जुमा गरिएको छ । यस योजनामा स्थानीय व्यक्ति तथा समुदायद्वारा अपनाएका अनुकूलनका प्रयासहरूलाई उच्च प्राथमिकतामा राखिएको छ । साथै तत्कालै कार्यान्वयन गर्न आवश्यक देखिएका क्रियाकलापहरू पनि उल्लेख्य रूपमा समावेश गरिएका छन् । गाउँपालिकामा विद्यमान दररेट, कार्यक्रमसँग सम्बन्धित सरकारी निकायहरूसँगको समन्वय र योजना तयारीमा संलग्न स्थानीय व्यक्ति र संस्थाहरूको अनुभव साथै प्राविधिकहरूको सुझाव तथा सल्लाहका आधारमा योजनाको बजेट निर्धारण गरिएको छ । यस कार्ययोजनामा पहिलो वर्ष रु. १२,१७,८५,०००/-, दोस्रो वर्ष रु. १३,४९,३४,०००/-, तेस्रो वर्ष रु. १०,८१,३५,०००/-, चौथो वर्ष रु. ७,८१,०९,०००/- र पाँचौं वर्ष रु. ५,६९,६२,०००/- गरी जम्मा रु. ४९,९९,२५,०००/- बराबरको रकम कार्यक्रम सञ्चालन गर्नका लागि प्रस्ताव गरिएको छ ।

बजेटको संक्षिप्त विवरण तालिका नं. ३१ मा प्रस्तुत गरिएको छ भने गाउँपालिका तह र वडागत विवरण शिर्षक ५.४ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ३१ वडा अनुसारको वार्षिक बजेटको संक्षिप्त विवरण

(बजेट हजारमा)

विवरण	पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौं वर्ष	जम्मा
वडा नं. १	१३३५०	१२९५०	७१५०	८०५०	५१५०	४६६५०
वडा नं. २	८३५५	१२४५५	८३२५	९१७९	४७०५	४३०१९
वडा नं. ३	२०११०	१२८६०	१३०१०	७७१०	५५१०	५९२००
वडा नं. ४	१३५४५	१०९९५	१११९५	५४९५	५२९५	४६५२५
वडा नं. ५	१८६१०	१०९८४	७३००	७६७०	४६००	४९१६४
वडा नं. ६	१०२००	२१३००	१११००	१३३५०	६१६५	६२११५
वडा नं. ७	१०१०५	१२६०५	१७८५५	९२०५	८१३७	५७९०७
वडा नं. ८	८८००	१९७७५	१२३५०	४०००	४७५०	४९६७५
वडा नं. ९	१२०३०	११५८०	१०१८०	६७३०	६२३०	४६७५०
गाउँपालिकास्तरीय कार्यक्रम	४२१०	७८६०	७७००	६१००	५८००	३१६७०
लैङ्गिक समानता र क्षमता विकास	२४७०	१५७०	१९७०	६२०	६२०	७२५०
जम्मा	१२१७८५	१३४९३४	१०८१३५	७८१०९	५६९६२	४९९९२५

५.४. अनुकूलन र विपद् जोखिम न्यूनीकरणका योजनाहरू

५.४.१. पालिकास्तरीय कार्यक्रम तथा बजेट

क्र.सं	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभान्वितको सङ्ख्या	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
१. कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																		
१.१	कृषि तथा पशु बीमा कार्यक्रम सञ्चालन तथा अनुदान प्रदान	पटक	५	२००		१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	सिम्ता गा.पा.	गाउँपालिका, कृषि शाखा, पशु शाखा, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
१.३	स्थानीय स्रोत व्यक्ति तथा अगुवा कृषकलाई प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिम र कृषक पाठशाला स्थापना	पटक	१	२००	२५	०	०	१	२००	०	०	०	०	०	०	२००	पालिकास्तरीय	
जम्मा							२००		४००		२००		२००		२००	१२००		
२ वन तथा जैविक विविधता जलाधार संरक्षण																		
२.१	बहुउद्देश्यीय नर्सरी स्थापना	वटा	१	१०००		०	०	१	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	सिम्ता गा.पा.	गाउँपालिका, डिभिजन वन कार्यालय तथा अन्य सङ्घसंस्था
२.२	अग्नि नियन्त्रण तथा डढेलो नियन्त्रणका लागि सचेतना अभियान	वटा	५	३००		१	३००	१	३००	१	३००	१	३००	१	३००	१५००	सिम्ता गा.पा.	
२.३	वन विकास र जडीबुटी प्रवर्द्धनका लागि नीति तर्जुमा	पटक	१	५००		०	०	०	०	१	५००	०	०	०	०	५००	पालिकास्तरीय	
जम्मा							३००		१३००		६००		३००		३००	३०००		
३. उच्चो गतयात तथा भौतिक पूर्वाधार क्षेत्र																		
३.१	वायो इन्जिनियरिङ्ग प्रविधिसम्बन्धी प्राविधिकहरूलाई तालिम	पटक	२	२००		०	०	१	२००	०	०	१	२००	०	०	४००	पालिकास्तरीय	गाउँपालिका तथा अन्य सङ्घसंस्था
जम्मा							०		२००		०		२००		०	४००		
४. ग्रामीण तथा शहरी बसोबास																		
४.२	भूउपयोगको नीति तर्जुमा	पटक	१	२००		०	०	०	०	०	०	१	२००	०	०	२००	पालिकास्तरीय	गाउँपालिका
जम्मा							०		०		०		२००		०	२००		
५. स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाइ																		

क्र.सं	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभान्वितको सङ्ख्या	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
५.१	संक्रामक रोग नियन्त्रणका लागि स्वास्थ्य संस्थाहरूको संरचना सुदृढीकरण	वटा	९	५००		०	०	२	१०००	३	१५००	२	१०००	२	१०००	४५००	प्रत्येक वडाहरूमा	वडा कार्यालय, गाउँपालिका, स्वास्थ्य कार्यालय तथा सरोकारवाला निकाय
	जम्मा						०		१०००		१५००		१०००		१०००	४५००		
६. विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन																		
६.१	विपद् व्यवस्थापन कोष स्थापना, सुदृढीकरण तथा परिचालन	पटक	५	३०००		१	३०००	१	३०००	१	३०००	१	३०००	१	३०००	१५०००	पालिका स्तरीय	वडा कार्यालय, गा.पा, तथा सङ्घसस्था
	जम्मा						३०००		३०००		३०००		३०००		३०००	१५०००		
७. जल तथा ऊर्जा																		
७.१	जलस्रोत ऐन तथा कार्यविधिको समीक्षा	पटक	५	५०		१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	पालिका स्तरीय	वडा कार्यालय, गा.पा, तथा अन्य सङ्घसस्था
	जम्मा						५०		५०		५०		५०		५०	२५०		
८. पर्यटन, प्राकृतिक एवं सांस्कृतिक सम्पदा																		
८.१	जलवायु अनुकूलन र जोखिम न्यूनीकरणसम्बन्धी सांस्कृतिक ज्ञान र महत्त्व बारेमा जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने	वटा	९	१००		०	०	२	२००	२	२००	२	२००	३	३००	९००	हरेक वडाहरूमा	वडा कार्यालय, गा.पा, तथा अन्य सङ्घसस्था
	जम्मा						०		२००		२००		२००		३००	९००		
९. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीता, जीविकोपार्जन र सुशासन, जनचेतना अभिवृद्धि तथा क्षमता विकास																		
९.१	जोखिम न्यूनीकरणका लागि स्थानीयस्तरमा दक्ष महिला जनशक्ति तयार गर्नको लागि सिपमूलक तालिम सञ्चालन गर्ने	वटा	४	५००		०	०	१	५००	१	५००	१	५००	१	५००	२०००	गाउँपालिकास्तरमा	गाउँपालिका
९.२	जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी तालिम कार्यक्रम (कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधि)	पटक	५	५०		१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	गाउँपालिकास्तरमा	गाउँपालिका

क्र.सं	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभान्वितको सङ्ख्या	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
९.३	जलवायु परिवर्तन अनुकूलन ज्ञान केन्द्रको स्थापना	वटा	१	५००		०	०	०	०	१	५००	०	०	०	०	५००	गाउँपालिका कार्यालय	गाउँपालिका तथा सङ्घसंस्था
९.४	जलवायु परिवर्तनका जोखिम, प्रतिकूल मौसमका घटना, अनुकूलनका उपायहरू बारेमा सूचना सङ्कलन तथा प्रवाह गर्न स्थानीय स्रोत व्यक्ति विकास गर्ने	जना	१	२००		१	२००	०	०	०	०	०	०	०	०	२००	गाउँपालिकास्तरमा	गाउँपालिका तथा सङ्घसंस्था
९.५	स्थानीय एफ.एम. मार्फत जलवायु परिवर्तन तथा खाद्य सुरक्षासम्बन्धी जिङ्गल उत्पादन तथा प्रशारण	वटा	४	३०		२	६०	२	६०	०	०	०	०	०	०	१२०	गाउँपालिकास्तरमा	गाउँपालिका तथा सङ्घसंस्था
९.६	जलवायु परिवर्तनका असर तथा अनुकूलनका उपाय साथै जल जमिन जङ्गल तथा खाद्य सुरक्षासम्बन्धी घटना अध्ययन तथा सफलताको कथा उत्पादन तथा प्रकाशन गर्ने	पटक	१	३५०		०	०	१	३५०	०	०	०	०	०	०	३५०	गाउँपालिकास्तरमा	गाउँपालिका तथा सङ्घसंस्था
९.७	गाउँपालिका तथा परियोजनाका कर्मचारीहरूलाई खडेरी सहन सक्ने कृषिसम्बन्धी तालिम	वटा	१	१५०		१	१५०	०	०	०	०	०	०	०	०	१५०	गाउँपालिकास्तरमा	गाउँपालिका तथा सङ्घसंस्था
९.८	जनप्रतिनिधिहरूलाई लैङ्गिक समानता तथा जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी तालिम	वटा	४	२००		०	०	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	८००	गाउँपालिकास्तरमा	वडा कार्यलय, गा.पा, तथा अन्य सङ्घसंस्था
९.९	जलवायु परिवर्तन इकाई तथा फोकल केन्द्र स्थापना	पटक	५	१००		१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	५००	गाउँपालिकास्तरमा	गाउँपालिका
९.१०	स्थानीय सरकार तथा विभिन्न सरोकारवालाहरूको क्षमता विकासका लागि सहयोग तथा कार्यशाला गोष्ठी सञ्चालन	वटा	१	१५०		०	०	१	१५०	०	०	०	०	०	०	१५०	गाउँपालिकास्तरमा	गाउँपालिका तथा अन्य सङ्घसंस्था
९.११	सरोकारवालाहरूबाट संयुक्त अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	पटक	५	५०		१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	अनुकूलन कार्यक्रम सञ्चालन भएका स्थानहरूमा	गाउँपालिका तथा अन्य सङ्घसंस्था
९.१२	जलवायु परिवर्तन तथा उत्थानशीलतासम्बन्धी नीति तर्जुमा	पटक	१	५००		०	०	०	०	१	५००	०	०	०	०	५००	गाउँपालिकास्तरमा	गाउँपालिका तथा अन्य सङ्घसंस्था
९.१३	लापा कार्यान्वयनको लागि अभिमुखीकरण गोष्ठी	पटक	१	२००		०	०	१	२००	०	०	०	०	०	०	२००	गाउँपालिकास्तरमा	गाउँपालिका तथा अन्य सङ्घसंस्था
९.१४	लापा कार्यान्वयनको समीक्षा	पटक	५	५०		१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	गाउँपालिकास्तरमा	गाउँपालिका तथा

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभान्वितको सङ्ख्या	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
																		अन्य सङ्गसस्था
	जम्मा						६६०		१७१०		१९५०		९५०		९५०		६२२०	
	कूल बजेट						४२१०		७८६०		७७००		६१००		५८००		३१६७०	

५.४.२. वडा नं. १ को कार्यक्रम तथा बजेट

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
१	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																	
१.१	खानिज ढिक्का निर्माणसम्बन्धी तालिम	पटक	५	२५	१२५	१	२५	१	२५	१	२५	१	२५	१	२५	१२५	वडा नं. १	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, कृषि तथा पशु शाखा, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
१.२	बेमौसमी तरकारी खेतीका लागि प्लाष्टिक घर सहित थोपा सिंचाइ प्रविधि	सेट	१००	२५	१००	२०	५००	२०	५००	२०	५००	२०	५००	२०	५००	२५००	वडा नं. १	
१.३	प्राङ्गारिक मल तथा जैविक विषादी तयारी तालिम	पटक	५	३०	१२५	१	३०	१	३०	१	३०	१	३०	१	३०	१५०	वडा नं. १	
१.४	भूक्षय नियन्त्रणका लागि गढ्ना सुधार	हेक्टर	२५	२०	५४	५	१००	५	१००	५	१००	५	१००	५	१००	५००	वडा नं. १	
१.५	व्यावसायिक फलफूल खेतीमा सहयोग	जना	२०	२५	२०	०	०	२०	५००	०	०	०	०	०	०	५००	वडा नं. १	
	जम्मा						६५५		११५५		६५५		६५५		६५५		३७७५	
२	वन, जैविक विविधता तथा जलाधार संरक्षण																	
२.१	वृक्षरोपण	हेक्टर	१५	४०	५३६	३	१२०	३	१२०	३	१२०	३	१२०	३	१२०	६००	वडा नं. १	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, डिभिजन तथा सब डिभिजन वन कार्यालय, अन्य
२.२	डढेलो नियन्त्रणका लागि सचेतना कार्यक्रम (नाटक, रेडियो, एफएमबाट सूचना प्रसारण) विद्यालयमा निबन्ध,	पटक	५	५०	५३६	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	वडा नं. १	

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय	
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
	वक्तृत्वकला प्रतियोगिता																	सरोकारवाला निकायहरू
२.३	रिचार्ज पोखरी निर्माण तथा सुख्खा पोखरीहरूको संरक्षण	स्थान	५	५०	५३६	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	कालेपोखरा, हाब्रे, बालमदा, पोखराडाँडा, छिनडाँडा	
	जम्मा						२२०		२२०		२२०		२२०		२२०	११००		
३	उद्योग यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार क्षेत्र																	
३.१	सिँचाइ कुलो निर्माण तथा मर्मत (पक्की बनाउने)																	
३.१.१	बेलचौर सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	८००	१.५	३५	८००	१२००	०	०	०	०	०	०	०	०	१२००	वडा नं. १	
३.१.२	बडिमूल सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	८००	१.५	१००	८००	१२००	०	०	०	०	०	०	०	०	१२००	वडा नं. १	
३.१.३	धागेछडा सिलाडी सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	१५००	१.५	३०	०	०	१५००	२२५०	०	०	०	०	०	०	२२५०	वडा नं. १	
३.१.४	चुकेमूल खोपरीखेत सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	५००	१.५	५०	०	०	५००	७५०	०	०	०	०	०	०	७५०	वडा नं. १	सिमता गा.पा., वडा कार्यालय, सिँचाइ, सब
३.१.५	ठूलाखेत स्यालपुर्ता सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	५००	१.५	५५	०	०	०	०	५००	७५०	०	०	०	०	७५०	वडा नं. १	डिभिजन कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
३.१.६	लुकाई - सेगारया - पाखी - खोलेपुञ्जे सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	१५००	१.५	९०	०	०	०	०	१५००	२२५०	०	०	०	०	२२५०	वडा नं. १	
३.१.७	मुला खोला - देउल - देखाल्ना सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	२०००	१.५	४५	०	०	०	०	०	०	२०००	३०००	०	०	३०००	वडा नं. १	

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
३.१.८	डोफ्का अग्रमैला सिंचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	१०००	१.५	१२	०	०	०	०	०	०	१०००	१५००	०	०	१५००	वडा नं. १	
३.१.९	साउनेकटेरी टाटा सिंचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	८००	१.५	३५	०	०	०	०	०	०	०	०	८००	१२००	१२००	वडा नं. १	
३.२	उद्योग सवलीकरण																	
३.२.१	डेरी उद्योग स्थापनामा सहयोग	वटा	१	१०००	२६८	०	०	१	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं. १	सिस्ता गा.पा., वडा कार्यालय, घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
	जम्मा						२४००		४०००			३०००		४५००		१२००	१५१००	
४	स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाइ																	
४.१	खानेपानी योजना निर्माण, मर्मत तथा संरक्षण																	
४.१.१	वृहत् गान्द्रा खा.पा. योजना	वटा	१	८०००	३००	१	८०००	०	०	०	०	०	०	०	०	८०००	वडा नं. १	
४.१.२	तित्तुगुडा अपलिफ्ट योजना	वटा	१	३०००	६५	०	०	१	३०००	०	०	०	०	०	०	३०००	वडा नं. १	
४.१.३	राउदे खा.पा. योजना	वटा	१	२५००	६०	०	०	१	२५००	०	०	०	०	०	०	२५००	वडा नं. १	
४.१.४	पानी खोला- गान्द्रा-विद्यालय खा.पा. योजना	वटा	१	१२००	४०	०	०	०	०	१	१२००	०	०	०	०	१२००	वडा नं. १	
४.१.५	परिमूल -धुनेवडार खा.पा. योजना	वटा	१	८००	१०	०	०	०	०	०	०	१	८००	०	०	८००	वडा नं. १	
४.१.६	पानी नाउला - सिलाडी खा.पा. योजना	वटा	१	१२००	१२	०	०	०	०	०	०	०	०	१	१२००	१२००	वडा नं. १	
४.२	खानेपानी मुहान संरक्षण, तारबार तथा वृक्षरोपण																	
४.२.१	खानेपानी मुहान संरक्षण, तारबार	वटा	३	२००	४५	१	२००	१	२००	१	२००	०	०	०	०	६००	वैशाधारा,	

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
	तथा वृक्षरोपण																बाहुनडेरा, लिङ्गमेली	
	जम्मा						८२००		५७००		१४००		८००		१२००	१७३००		
५	विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन																	
५.१	बाढी नियन्त्रणका लागि तटबन्ध निर्माण	घ.मि.	१५००	५	५५	३००	१५००	३००	१५००	३००	१५००	३००	१५००	३००	१५००	७५००	जुगै खोला, भेरी नदी, गतरा खोला, गैरा खोला, गाजलकाँडा खोला, मुला खोला	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, जलउत्पन्न प्रकोप, भू- संरक्षण कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
५.२	पहिरो नियन्त्रणका लागि तारजाली तथा बायो इन्जिनियरिङ्ग	घ.मि.	३७५	५	३२	७५	३७५	७५	३७५	७५	३७५	७५	३७५	७५	३७५	१८७५	फलाटाटोल, ठाकुरडेरा, घोरेटा	
	जम्मा						१८७५		१८७५		१८७५		१८७५		१८७५	९३७५		
	कूल जम्मा						१३३५०		१२९५०		७१५०		८०५०		५१५०	४६६५०		

५.४.३. वडा नं. २ को कार्यक्रम तथा बजेट

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
१	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																	

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	रु प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
१.१	बेमौसमी तरकारी खेतीका लागि प्लाष्टिक घर सहित थोपा सिँचाई प्रविधि	सेट	९०	२५	१००	३०	७५०	०	०	३०	७५०	०	०	३०	७५०	२२५०	वडा नं. २	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, कृषि तथा पशु शाखा, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
१.२	बीउ भण्डारण गर्ने प्लाष्टिक थैली (सुपर ग्रेन ब्याग) खरिद	वटा	५८७	०.५	५८७	१००	५०	१००	५०	१४०	७०	१४७	७३.५	१००	५०	२९३.५	वडा नं. २	
१.३	प्राङ्गारिक मल तथा जैविक विषादी तयारी तालिम	पटक	५	३०	१२५	१	३०	१	३०	१	३०	१	३०	१	३०	१५०	वडा नं. २	
१.४	भूक्षय नियन्त्रणका लागि गद्दा सुधार	हेक्टर	१०	२०	५०	२	४०	२	४०	२	४०	२	४०	२	४०	२००	वडा नं. २	
१.५	व्यावसायिक अलैची खेतीमा सहयोग	जना	१०	२५	१०	०	०	१०	२५०	०	०	०	०	०	०	२५०	वडा नं. २	
	जम्मा						८७०		३७०		८९०		१४४		८७०	३१४३.५		
२	वन, जैविक विविधता तथा जलाधार संरक्षण																	
२.१	वृक्षरोपण (टिमुर, ओखर)	हेक्टर	२०	४०	५८७	४	१६०	४	१६०	४	१६०	४	१६०	४	१६०	८००	वडा नं. २	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, डिभिजन तथा सब डिभिजन वन कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
२.२	डहेलो नियन्त्रणका लागि सचेतना कार्यक्रम (नाटक, रेडियो, एफएमबाट सूचना प्रसारण) विद्यालयमा निबन्ध, वक्तृत्वकला प्रतियोगिता	पटक	५	५०	४४०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	वडा नं. २	
२.३	रिचार्ज पोखरी निर्माण तथा सुख्खा पोखरीहरूको संरक्षण	स्थान	४	५०	५८७	०	०	२	१००	२	१००	०	०	०	०	२००	पोखरैखाली, पोखरा, सानीपोखरी, चौरथाला	
	जम्मा						२१०		३१०		३१०		२१०		२१०	१२५०		
३	उद्योग, यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार क्षेत्र																	
३.१	सिँचाई कुलो निर्माण तथा मर्मत (पक्की बनाउने)																	

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
३.१.१	रिटे खोला - सिमलखेत - कोटल खोला सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	1500	1.5	200	1500	2250	0	0	0	0	0	0	0	0	2250	वडा नं. २	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, सिँचाइ सर्बिडभिजन कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
३.१.२	सिर्पा खोला - आगेतडी - रामोहाला सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	1500	1.5	90	0	0	1500	2250	0	0	0	0	0	0	2250	वडा नं. २	
३.१.३	तल्लो भट्टाल खोला पाडुला सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	2500	1.5	150	0	0	2000	3000	0	0	500	750	0	0	3750	वडा नं. २	
३.१.४	कुन जुम्लीसल्ला सुनखाउला सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	800	1.5	60	0	0	0	0	800	1200	0	0	0	0	1200	वडा नं. २	
३.१.५	छहडा भित्र खोला सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	800	1.5	60	0	0	0	0	800	1200	0	0	0	0	1200	वडा नं. २	
३.१.६	खुमारे - सिलाने - बोरी - भदे सिँचाइकुलो स्तरोन्नति	RM	2500	1.5	60	0	0	0	0	0	0	2500	3750	0	0	3750	वडा नं. २	
३.१.७	सिलाने - आग्रीखेत - साजीखेत सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	1000	1.5	20	0	0	0	0	0	0	0	0	1000	1500	1500	वडा नं. २	
	जम्मा						2250		5250		2400		4500		1500	15900		
४	स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाइ																	
४.१	खानेपानी योजना निर्माण, मर्मत तथा संरक्षण																	
४.१.१	थापाधारा खा.पा. योजना	वटा	1	3000	50	1	3000	0	0	0	0	0	0	0	0	3000	वडा नं. २	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, खानेपानी कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
४.१.२	भर्रेला - वडलेख - देउली हुँदै दुर्पाला खा.पा. योजना	वटा	1	4000	300	0	0	1	4000	0	0	0	0	0	0	4000	वडा नं. २	
४.१.३	जुगेखोली पधेराटोल खा.पा. योजना	वटा	1	1200	14	0	0	0	0	1	1200	0	0	0	0	1200	वडा नं. २	
४.१.४	माथिल्लो पाल्ता खा.पा. योजना	वटा	1	2000	25	0	0	0	0	0	0	1	2000	0	0	2000	वडा नं. २	
४.२	खानेपानी मुहान संरक्षण, तारबार तथा वृक्षरोपण																	

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
४.२.१	खानेपानी मुहान संरक्षण, तारवार तथा वृक्षरोपण	वटा	७	२००	२५	२	४००	२	४००	२	४००	१	२००	०	०	१४००	वल्लेनीधारा, जामुनेखोली, काफलपानी, चदरापानी, धारा खोला नाउला, बाँधाधारा, पधेराधारा	
	जम्मा						३४००		४४००		१६००		२२००		०	११६००		
५	विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन																	
५.१	बाढी नियन्त्रणका लागि तटबन्ध निर्माण	घ.मि.	२१००	५	६०	३००	१५००	४००	२०००	६००	३०००	४००	२०००	४००	२०००	१०५००	जुगे खोला, सिर्पा खोला, देउघाट खोला, राक्सी खोला	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, जलउत्पन्न प्रकोप, भू- संरक्षण कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
५.२	पहिरो नियन्त्रणका लागि तारजाली तथा बायो इन्जिनियरिङ्ग	घ.मि.	१२५	५	३५	२५	१२५	२५	१२५	२५	१२५	२५	१२५	२५	१२५	६२५	सिर्पा, काफलकोट, ओलीडेरा, नाँहागाउँ	
	जम्मा						१६२५		२१२५		३१२५		२१२५		२१२५	१११२५		
	कूल जम्मा						८३५५		१२४५५		८३२५		९१७९		४७०५	४३०१९		

५.४.४. वडा नं. ३ का कार्यक्रम तथा बजेट

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
१	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																	
१.१	विपन्न महिलाहरूको आयआर्जनका लागि च्याउ खेतीसम्बन्धी तालिम तथा बीउ सहयोग	पटक	५	५०	१५	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	वडा नं. ३	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, कृषि तथा पशु शाखा, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
१.२	बेमौसमी तरकारी खेतीका लागि प्लाष्टिक घर सहित थोपा सिंचाइ प्रविधि	सेट	९०	२५	१००	३०	७५०	०	०	३०	७५०	०	०	३०	७५०	२२५०	वडा नं. ३	
१.३	भूक्षय नियन्त्रणका लागि गढा सुधार	हेक्टर	१०	२०	५०	२	४०	२	४०	२	४०	२	४०	२	४०	२००	वडा नं. ३	
१.४	व्यावसायिक फलफूल खेतीमा सहयोग	जना	६०	२५	२०	२०	५००	२०	५००	०	०	२०	५००	०	०	१५००	वडा नं. ३	
१.५	व्यावसायिक सुन्तला खेतीमा सहयोग	जना	२०	२५	२०	०	०	०	०	२०	५००	०	०	०	०	५००	वडा नं. ३	
१.६	लसुनको व्यावसायिकीकरण तथा बजारीकरणसम्बन्धी तालिम तथा सहयोग	पटक	१	१००	६०	०	०	१	१००	०	०	०	०	०	०	१००	वडा नं. ३	
	जम्मा						१३४०		६९०		१३४०		५९०		८४०	४८००		
२	वन, जैविक विविधता तथा जलाधार संरक्षण																	
२.१	वृक्षरोपण	हेक्टर	१५	४०	६०३	३	१२०	३	१२०	३	१२०	३	१२०	३	१२०	६००	वडा नं. ३	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, डिभिजन तथा सब डिभिजन वन कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
२.२	डिहलो नियन्त्रणका लागि सचेतना कार्यक्रम (नाटक, रेडियो, एफएमबाट सूचना प्रसारण) विद्यालयमा निबन्ध, वक्तृत्वकला	पटक	५	५०	४५२	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	वडा नं. ३	

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
	प्रतियोगिता																	
२.३	रिचार्ज पोखरी निर्माण तथा सुख्खा पोखरीहरूको संरक्षण	स्थान	४	५०	६०३	०	०	२	१००	२	१००	०	०	०	०	२००	नाउपोखरी, तपतपे, खन्त्याचौर, उतिसपानी	
२.४	ऊर्जा क्षेत्रमा बनमाराको प्रयोगसम्बन्धी तालिम तथा सचेतना	पटक	१	१००	३०२	०	०	१	१००	०	०	०	०	०	०	१००	वडा नं. ३	
	जम्मा						१७०		३७०		२७०		१७०		१७०	११५०		
३	उद्योग, यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार क्षेत्र																	
३.१	पक्की सिँचाइ पोखरी / ड्याम निर्माण																	
३.१.१	बडासिम सिँचाइ ड्याम निर्माण	वटा	६	७५०	३५	१	७५०	२	१५००	१	७५०	१	७५०	१	७५०	४५००	बडासिम, पुनेउटा, खारौला, कल्टुगाउँ, मुंग्रा, सालभरी	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, सिँचाइ सबडिभिजन कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
३.२	सिँचाइ कुलो निर्माण तथा मर्मत (पक्की बनाउने)																	
३.२.१	काँक्रेतरा सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	४०००	१.५	१५०	४०००	६०००	०	०	०	०	०	०	०	०	६०००	वडा नं. ३	
३.२.२	दबालीगौडा सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	१०००	१.५	४०	०	०	१०००	१५००	०	०	०	०	०	०	१५००	वडा नं. ३	

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
३.२.३	टयाम्नाखेत सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	१०००	१.५	२५	०	०	०	०	१०००	१५००	०	०	०	०	१५००	वडा नं. ३	
३.२.४	माभीऔल सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	१५००	१.५	४५	०	०	०	०	०	०	१५००	२२५०	०	०	२२५०	वडा नं. ३	
३.२.५	बेलकुना सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	८००	१.५	३०	८००	१२००	०	०	०	०	०	०	०	०	१२००	वडा नं. ३	
३.२.६	ढाराखेत सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	८००	१.५	३०	०	०	८००	१२००	०	०	०	०	०	०	१२००	वडा नं. ३	
३.२.७	स्यालाखेत सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	७००	१.५	१००	०	०	०	०	७००	१०५०	०	०	०	०	१०५०	वडा नं. ३	
३.२.८	सिमलखेत सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	५००	१.५	२५	०	०	०	०	०	०	५००	७५०	०	०	७५०	वडा नं. ३	
३.२.९	वाखर्क टापुखेत सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	५००	१.५	३५	०	०	०	०	०	०	०	०	५००	७५०	७५०	वडा नं. ३	
३.२.१०	औलभ्याम सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	५००	१.५	२२	५००	७५०	०	०	०	०	०	०	०	०	७५०	वडा नं. ३	
३.४	उद्योग सबलीकरण																	
३.४.३	विहाइ ब्रिकेट उद्योग स्थापना	पटक	१	५००	३०	१	५००	०	०	०	०	०	०	०	०	५००	वडा नं. ३	
	जम्मा						९२००		४२००		३३००		३७५०		१५००	२१९५०		
४	स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाइ																	
४.१	खानेपानी योजना निर्माण, मर्मत तथा संरक्षण																	
४.१.१	कालादुङ्गा आग्रीगाउँ खा.पा. योजना	वटा	१	४०००	७०	१	४०००	०	०	०	०	०	०	०	०	४०००	वडा नं. ३	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, खानेपानी कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
४.१.२	चिसापानी औलभ्याम खा.पा. योजना	वटा	१	२०००	३५	१	२०००	०	०	०	०	०	०	०	२०००	वडा नं. ३		
४.१.३	वाङगेडाला मोटर अपलिफ्ट आयोजना	वटा	१	२५००	४०	०	०	१	२५००	०	०	०	०	०	२५००	वडा नं. ३		
४.१.४	धुलपैरा सालभरी खा.पा. योजना	वटा	१	१५००	३०	०	०	१	१५००	०	०	०	०	०	१५००	वडा नं. ३		

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
४.१.५	टिमुरे सैना लुहाखानी खा.पा. योजना	वटा	१	१५००	३१	०	०	०	०	१	१५००	०	०	०	०	१५००	वडा नं. ३	
४.१.६	पुनेउटा कटेलडेरा जिम्वालटोल खा.पा. योजना	वटा	१	१५००	२२	०	०	०	०	१	१५००	०	०	०	०	१५००	वडा नं. ३	
४.१.७	वडासिम खा.पा. योजना मर्मत	वटा	१	८००	६०	०	०	०	०	०	०	१	८००	०	०	८००	वडा नं. ३	
४.१.८	खारौल खा.पा. योजना मर्मत	वटा	१	८००	२६	०	०	०	०	०	०	०	०	१	८००	८००	वडा नं. ३	
४.२	खानेपानी मुहान संरक्षण, तारबार तथा वृक्षरोपण																	
४.२.१	मुहान संरक्षणका लागि तारबार, वृक्षरोपण तथा धारा निर्माण	वटा	१२	२००	२०	२	४००	३	६००	३	६००	२	४००	२	४००	२४००	टिमुरे, बोक्साधारा, सिमा, सालभरी, धुलपैरा, मेलधारा, कुटी, ऐरीपधेरा, हुर्केडाँडा, पुनेउटा, भण्डारी टोल, वुढाटोल	
	जम्मा						६४००		४६००		३६००		१२००		१२००	१७०००		
५	विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन																	
५.१	बाढी नियन्त्रणका लागि तटबन्ध निर्माण	घ.मि.	२१००	५	५०	५००	२५००	५००	२५००	५००	२५००	३००	१५००	३००	१५००	१०५००	जुगे खोला, भेरीनदी, काली खोला, नाउ खोला	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, जलउत्पन्न प्रकोप, भू- संरक्षण

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय	
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५					
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
५.२	पहिरो नियन्त्रणका लागि तारजाली तथा बायो इन्जिनियरिङ्ग	घ.मि.	५६०	५	१५	१००	५००	१००	५००	२००	१०००	१००	५००	६०	३००	२८००	आग्नीगाउँ, मुंग्रा, नाउला खोला, ने.रा.मा.वि. र प्रा.वि. आग्नीगाउँ	कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू	
जम्मा							३०००		३०००		३५००		२०००		१६००	१३३००			
६	पर्यटन एवं सांस्कृतिक सम्पदा																		
६.१	पर्यापर्यटनका हिसाबले प्रवर्द्धन गर्ने क्षेत्र	स्थान	१	१०००	६०३	०	०	०	०	१	१०००	०	०	०	०	१०००	देउली पर्यटकिय स्थल	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय अन्य सरोकारवाला निकायहरू	
जम्मा							०		०		१०००		०		०	१०००			
कूल जम्मा							२०११०		१२६६०		१३०१०		७७१०		५५१०	५९२००			

५.४.५. वडा नं. ४ को कार्यक्रम तथा बजेट

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय	
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५					
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
१	कृषि तथा खाद्य																		

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
	सुरक्षा																	
१.१	भैंसीपालक कृषकहरूलाई आवश्यक औजार तथा उपकरणमा सहयोग	जना	१	२००	५	०	०	१	२००	०	०	०	०	०	०	२००	वडा नं. ४	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, कृषि तथा पशु शाखा, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
१.२	खनिज ढिक्का निर्माणसम्बन्धी तालिम	पटक	५	२५	१२५	१	२५	१	२५	१	२५	१	२५	१	२५	१२५	वडा नं. ४	
१.३	विपन्न महिलाहरूको आयआर्जनका लागि च्याउ खेतीसम्बन्धी तालिम तथा बीउ सहयोग	पटक	१	५०	१५	०	०	१	५०	०	०	०	०	०	५०	५०	वडा नं. ४	
१.४	वैमौसमी तरकारी खेतीका लागि प्लाष्टिक घर सहित थोपा सिँचाई प्रविधि	सेट	१००	२०	१००	२०	४००	२०	४००	२०	४००	२०	४००	२०	४००	२०००	वडा नं. ४	
	जम्मा						४२५		६७५		४२५		४२५		४२५	२३७५		
२	वन, जैविक विविधता तथा जलाधार संरक्षण																	
२.१	वृक्षरोपण (खयर)	हेक्टर	१५	४०	४३२	३	१२०	३	१२०	३	१२०	३	१२०	३	१२०	६००	वडा नं. ४	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, डिभिजन तथा सब डिभिजन वन कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
२.२	डिडेलो नियन्त्रणका लागि सचेतना कार्यक्रम (नाटक, रेडियो, एफएमबाट सूचना प्रसारण) विद्यालयमा निबन्ध, वक्तृत्वकला प्रतियोगिता	पटक	५	५०	३२४	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	वडा नं. ४	

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय	
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५					
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
२.३	रिचार्ज पोखरी निर्माण तथा सुख्खा पोखरीहरूको संरक्षण	स्थान	७	५०	४३२	०	०	३	१५०	४	२००	०	०	०	०	३५०	नाउलागौरा, रातीखाली, चौरेलाखाली, छलपानीखाली, रातामाटा, सिलंगीखाली, बजेडीचौरखाली		
	जम्मा						१७०		३२०		३७०		१७०		१७०	१२००			
३	उद्योग, यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार क्षेत्र																		
३.१	पक्की सिँचाई पोखरी/ड्याम निर्माण																		
३.१.१	वडाकाडा सिँचाई पोखरी निर्माण	वटा	८	५००	२५	१	५००	२	१०००	२	१०००	२	१०००	१	५००	४०००	वडाकाडा, भटमुरा, जुकेना, काली खोला, निदाउ, मछ्राइनेपानी, बालीखेत, नाउला धारा		
३.२	सिँचाई कुलो निर्माण तथा मर्मत (पक्की बनाउने)						०		०		०		०		०	०			
३.२.१	काली खोला भम्प मस्तारा सिँचाई कुलो स्तरोन्नति	RM	२५००	१.५	७०	२५००	३७५०	०	०	०	०	०	०	०	०	३७५०	वडा नं. ४	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, सिँचाई सबडिभिजन कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू	
३.२.२	सा खोला निदाउ सिँचाई कुलो स्तरोन्नति	RM	१०००	१.५	६०	०	०	१०००	१५००	०	०	०	०	०	०	१५००	वडा नं. ४		
३.२.३	वडीगडी बाली पटाउका सिँचाई कुलो स्तरोन्नति	RM	२०००	१.५	११५	०	०	०	०	२०००	३०००	०	०	०	०	३०००	वडा नं. ४		
३.२.४	काली खोला किट दारिया सिँचाई कुलो स्तरोन्नति	RM	८००	१.५	२०	०	०	०	०	०	०	८००	१२००	०	०	१२००	वडा नं. ४		

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
३.२.५	काली खोला ढाडखेत सिँचाई कुलो स्तरोन्नति	RM	८००	१.५	२५	०	०	०	०	०	०	०	०	८००	१२००	१२००	वडा नं. ४	
	जम्मा						४२५०		२५००		४०००		२२००		१७००	१४६५०		
४	ग्रामीण तथा शहरी बसोबास																	
४.१	काली खोला प्रतिकालय निर्माण तथा व्यवस्थापन	पटक	१	१०००	२१६	०	०	०	०	१	१०००	०	०	०	०	१०००	वडा नं. ४	सिस्ता गा.पा., वडा कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
	जम्मा						०		०		१०००		०		०	१०००		
५	स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाइ																	
५.१	खानेपानी योजना निर्माण, मर्मत तथा संरक्षण																	
५.१.१	केवाले-लेख-चौकेढुङ्गा-कोटेश्वर-सेतिपैरी-पिलीकाडा वृहत् खा.पा. योजना	वटा	१	७०००	२००	१	७०००	०	०	०	०	०	०	०	०	७०००	वडा नं. ४	सिस्ता गा.पा., वडा कार्यालय, खानेपानी कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
५.१.२	जडाउके - नाउ खा.पा. योजना	वटा	१	१५००	१००	०	०	१	१५००	०	०	०	०	०	०	१५००	वडा नं. ४	
५.१.३	चिमिरे - पिल्क खा.पा. योजना	वटा	१	२०००	१७०	०	०	१	२०००	०	०	०	०	०	०	२०००	वडा नं. ४	
५.१.४	फेरे -काली खोला खा.पा. योजना	वटा	१	१२००	२६	०	०	०	०	१	१२००	०	०	०	०	१२००	वडा नं. ४	
५.१.५	वागडुरा - बालीखोला खा.पा. योजना	वटा	१	१०००	१५	०	०	०	०	०	०	१	१०००	०	०	१०००	वडा नं. ४	

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
५.१.६	जुकेना - ढारीगाउँ खा.पा. योजना	वटा	१	८००	२५	०	०	०	०	०	०	०	०	१	८००	८००	वडा नं. ४	
५.२	खानेपानी मुहान संरक्षण, तारबार तथा वृक्षरोपण																	
५.२.१	मुहान संरक्षणका लागि तारबार, वृक्षरोपण तथा धारा निर्माण	वटा	६	२००	६०	१	२००	२	४००	१	२००	१	२००	१	२००	१२००	चिमिरे, जडाउके, फेरेमूल, जुकेना, ढारीगाउँ, माथिल्लोजुकेना	
	जम्मा						७२००		३९००		१४००		१२००		१०००	१४७००		
६	विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन																	
६.१	रातेदुङ्गादेखि बालीखेत रिग्ने पटाउकासम्म बाढी नियन्त्रणका लागि तटबन्ध निर्माण	घ.मि.	१७००	५	३५	३००	१५००	४००	२०००	३००	१५००	३००	१५००	४००	२०००	८५००	काली खोला, बाली खोला	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, जलउत्पन्न प्रकोप, भू- संरक्षण कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
६.३	पहिरो नियन्त्रणका लागि तारजाली तथा बायो इन्जिनियरिङ्ग	घ.मि.	६००	५	५५	०	०	३००	१५००	३००	१५००	०	०	०	०	३०००	चिमिरे खा.पा., चिउरे खोला, भानु मा.वि., खोलेखेत, पिल्क खहरेखोला	
	जम्मा						१५००		३५००		३०००		१५००		२०००	११५००		
७	जलस्रोत तथा ऊर्जा																	

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
७.१	सुधारिएको पानीघट्ट निर्माणमा सहयोग	वटा	२	५०	२१६	०	०	२	१००	०	०	०	०	०	०	१००	वडा नं. ४	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
	जम्मा						०		१००		०		०		०	१००		
८	पर्यटन एवं सांस्कृतिक सम्पदा																	
८.१	पर्यापर्यटनका हिसाबले प्रवर्द्धन गर्ने क्षेत्र	स्थान	१	१०००	४३२	०	०	०	०	१	१०००	०	०	०	०	१०००	तितुमाला मस्तारा गुफा	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, पर्यटन कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
	जम्मा						०		०		१०००		०		०	१०००		
	कूल जम्मा						१३५४५		१०९९५		१११९५		५४९५		५२९५	४६५२५		

५.४.६. वडा नं. ५ को कार्यक्रम तथा बजेट

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
१	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																	

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
१.१	बेमौसमी तरकारी खेतीका लागि प्लाष्टिक घर सहित थोपा सिंचाइ प्रविधि	सेट	१००	२५	१००	२०	५००	२०	५००	२०	५००	२०	५००	२०	५००	२५००	वडा नं. ५	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, कृषि तथा पशु कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
१.२	प्राङ्गारिक मल तथा जैविक विषादी तयारी तालिम	पटक	३	३०	१	३०	०	०	१	३०	०	०	१	३०	९०	वडा नं. ५		
१.३	घाँस रोपण (भुईँ घाँस तथा डाले घाँस)	रोपनी	२८६	५	५७२	६८	३४०	६८	३४०	५०	२५०	५०	२५०	५०	२५०	१४३०	वडा नं. ५	
१.४	फलफूलका बेना खरिद (कागती, अनार, आँप, लिची)	वटा	५७२०	०.२	५७२	१३५०	२७०	१३७०	२७४	१०००	२००	१०००	२००	१०००	२००	११४४	वडा नं. ५	
	जम्मा						११४०		१११४		९८०		९५०		९८०	५१६४		
२	वन, जैविक विविधता तथा जलाधार संरक्षण																	
२.१	वृक्षरोपण (खयर)	हेक्टर	१५	४०	५७२	३	१२०	३	१२०	३	१२०	३	१२०	३	१२०	६००	वडा नं. ५	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, डिभिजन तथा सब डिभिजन वन कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
२.२	डढेलो नियन्त्रणका लागि सचेतना कार्यक्रम (नाटक, रेडियो, एफएमबाट सूचना प्रसारण) विद्यालयमा निबन्ध, वक्तृत्वकला प्रतियोगिता	पटक	५	५०	४२९	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	वडा नं. ५	
२.३	रिचार्ज पोखरी निर्माण तथा सुख्खा पोखरीहरूको संरक्षण	स्थान	१०	५०	५७२	०	०	३	१५०	३	१५०	४	२००	०	०	५००	लामीखाली, रातीखाली, नाईकोखाली, वजेडाखाली, तल्कोखाली, ठूलापोखरी, सानोपोखरी, सनखाली, आलीको खाली	

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
२.४	शिलाजित प्रवर्द्धनको लागि गोष्ठी, तालिम तथा अन्तरक्रिया	पटक	१	१००	५७२	०	०	१	१००	०	०	०	०	०	०	१००	वडा नं. ५	
२.५	गोजी खोलादेखि पनाल खोलासम्म बाटो किनारामा वृक्षरोपण	मि.	५०००	०.१	५७२	१०००	१००	१०००	१००	१०००	१००	१०००	१००	१०००	१००	५००	वडा नं. ५	
	जम्मा						२७०		५२०		४२०		४७०		२७०	१९५०		
३	उद्योग, यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार क्षेत्र																	
३.१	सिँचाइ कुलो निर्माण तथा मर्मत (पक्की बनाउने)																	
३.१.१	भानटाकुरा लयटे रामीचौर वृहत् सिँचाइ योजना	RM	५०००	१.५	४००	५०००	७५००	०	०	०	०	०	०	०	०	७५००	वडा नं. ५	
३.१.२	चौर सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	२०००	१.५	२५०	०	०	२०००	३०००	०	०	०	०	०	०	३०००	वडा नं. ५	
३.१.३	तल्नो गैरेली सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	८००	१.५	७०	०	०	०	०	८००	१२००	०	०	०	०	१२००	वडा नं. ५	
३.१.४	नयाँ विकासी सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	१५००	१.५	७५	०	०	०	०	०	०	१५००	२२५०	०	०	२२५०	वडा नं. ५	
३.१.५	आली सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	७००	१.५	२०	०	०	०	०	०	०	०	०	७००	१०५०	१०५०	वडा नं. ५	
३.१.६	चुके खोला लिपेचौर चेकड्याम निर्माण	RM	३५०	५	३५	०	०	३५०	१७५०	०	०	०	०	०	०	१७५०	वडा नं. ५	
३.१.७	ज्यामिरे खोला चेकड्याम निर्माण	वटा	४००	५	४२	०	०	०	०	४००	२०००	०	०	०	०	२०००	वडा नं. ५	
३.१.८	फटके खोला चेकड्याम निर्माण	वटा	२००	५	२०	०	०	०	०	०	०	२००	१०००	०	०	१०००	वडा नं. ५	
३.२	उद्योग सबलीकरण																	

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	रु प्रति इकाई लागत (०००)	लाभान्वित घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
३.२.१	टपरी उद्योग स्थापनामा सहयोग	पटक	२	५००	२८६	१	५००	१	५००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं. ५	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
	जम्मा						८०००		५२५०		३२००		३२५०		१०५०	२०७५०		
४	स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाइ																	
४.१	खानेपानी योजना निर्माण, मर्मत तथा संरक्षण																	
४.१.१	सिमा खोला कटिगाउँ वृहत् खा.पा. योजना	वटा	१	८०००	१००	१	८०००	०	०	०	०	०	०	०	०	८०००	वडा नं. ५	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, खानेपानी कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
४.१.२	ठूला सयना खा.पा. योजना	वटा	१	१०००	१०	०	०	१	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं. ५	
४.१.३	तल्लो पानी खोला खा.पा. पाइप विस्तार	वटा	१	१०००	१६	०	०	०	०	१	१०००	०	०	०	०	१०००	वडा नं. ५	
४.१.४	च्यान्मा खा.पा. योजना	वटा	१	१५००	३०	०	०	०	०	०	०	१	१५००	०	०	१५००	वडा नं. ५	
४.१.५	खन्य खोला वजेडा मा.वि. खा.पा. योजना	वटा	१	८००	१७	०	०	०	०	०	०	०	०	१	८००	८००	वडा नं. ५	
४.२	खानेपानी मुहान संरक्षण, तारबार तथा वृक्षरोपण																	
४.२.१	मुहान संरक्षणका लागि तारबार, वृक्षरोपण तथा धारा निर्माण	वटा	३	२००	५५	१	२००	१	२००	१	२००	०	०	०	०	६००	जुकेना, टिमुरे, ऐरेना,	
	जम्मा						८२००		१२००		१२००		१५००		८००	१२९००		

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
५	विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन																	
५.१	बाढी नियन्त्रणका लागि तटबन्ध निर्माण	घ.मि.	१४००	५	१५०	२००	१०००	३००	१५००	३००	१५००	३००	१५००	३००	१५००	७०००	सिम्ता खोला, पनाल खोला, बास खोला, खार खोला	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, जलउत्पन्न प्रकोप,
५.२	पहिरो नियन्त्रणका लागि तारजाली तथा बायो इन्जिनियरिङ्ग	घ.मि.	५०	५	३०	०	०	५०	२५०	०	०	०	०	०	०	२५०	जाम्लीटोल	भू-संरक्षण कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
	जम्मा						१०००		१७५०		१५००		१५००		१५००	७२५०		
६	जलस्रोत तथा ऊर्जा																	
६.१	सुधारिएको पानीघट्ट निर्माणमा सहयोग	वटा	३	५०	३	०	०	३	१५०	०	०	०	०	०	०	१५०	वडा नं. ५	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
	जम्मा						०		१५०		०		०		०	१५०		
७	पर्यटन एवं सांस्कृतिक सम्पदा																	
७.१	पर्यापर्यटनका हिसाबले प्रवर्द्धन गर्ने क्षेत्र	स्थान	१	१०००	५७२	०	०	१	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	दयाटाकुरा	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, पर्यटन कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
	जम्मा						०		१०००		०		०		०	१०००		
	कूल जम्मा						१८६१०		१०९८४		७३००		७६७०		४६००	४९१६४		

५.४.७. वडा नं. ६ को कार्यक्रम तथा बजेट

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित त घरघुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
१	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																	
१.१	बेमौसमी तरकारी खेतीका लागि प्लाष्टिक घर सहित थोपा सिँचाई प्रविधि	सेट	६०	२५	१००	०	०	३०	७५०	०	०	३०	७५०	०	०	१५००	वडा नं. ६	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, कृषि तथा पशु शाखा, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
१.२	प्राङ्गारिक मल तथा जैविक विषादी तयारी तालिम	पटक	५	३०	१५०	१	३०	१	३०	१	३०	१	३०	१	३०	१५०	वडा नं. ६	
१.३	घाँस रोपण (भुईँ घाँस तथा डाले घाँस)	रोपनी	४९३	५	९८५	१००	५००	१००	५००	१००	५००	१००	५००	९३	४६५	२४६५	वडा नं. ६	
१.४	व्यावसायिक फलफूल खेतीमा सहयोग	जना	२०	२५	२०	२०	५००	०	०	०	०	०	०	०	०	५००	वडा नं. ६	
१.५	नगदेवाली (तोरी, तिल, बदाम, मास) प्रवर्द्धनका लागि तालिम तथा बीउ सहयोग	पटक	१	५००	४९३	०	०	१	५००	०	०	०	०	०	०	५००	वडा नं. ६	
	जम्मा						१०३०		१७८०		५३०		१२८०		४९५	५११५		
२	वन, जैविक विविधता तथा जलाधार संरक्षण																	
२.१	वृक्षरोपण (खयर)	हेक्टर	१५	४०	९८५	३	१२०	३	१२०	३	१२०	३	१२०	३	१२०	६००	वडा नं. ६	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, डिभिजन तथा सब डिभिजन वन कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
२.२	डहेलो नियन्त्रणका लागि सचेतना कार्यक्रम (नाटक, रेडियो, एफएमबाट सूचना प्रसारण) विद्यालयमा निबन्ध, वक्तृत्वकला प्रतियोगिता	पटक	५	५०	४९३	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	वडा नं. ६	
२.३	रिचार्ज पोखरी निर्माण तथा सुख्खा पोखरीहरूको संरक्षण	स्थान	२	५०	९८५	०	०	२	१००	०	०	०	०	०	०	१००	कलमैखाली, तल्लो कोइरालचौर	
	जम्मा						१७०		२७०		१७०		१७०		१७०	९५०		
३	उद्योग यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार क्षेत्र																	
३.१	पक्की सिँचाई पोखरी/ड्याम निर्माण																	

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (000)	लाभान्वित घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						080÷81		081÷82		082÷83		083÷84		084÷85				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
३.१	दमेना लिफ्ट सिँचाइ योजना	वटा	1	3000	43	1	3000	0	0	0	0	0	0	0	0	3000	वडा नं. ६	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, सिँचाइ सर्वाडिभिजन कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
३.२	सेतुल्ले लिफ्ट सिँचाइ योजना	वटा	1	3000	55	1	3000	0	0	0	0	0	0	0	3000	वडा नं. ६		
३.३	लिस्डीडाँडा लिफ्ट सिँचाइ योजना	वटा	1	3500	100	0	0	1	3500	0	0	0	0	0	3500	वडा नं. ६		
३.४	ठिगनी लिफ्ट सिँचाइ योजना	वटा	1	3500	65	0	0	1	3500	0	0	0	0	0	3500	वडा नं. ६		
३.५	दमार लिफ्ट सिँचाइ योजना	वटा	1	3000	60	0	0	0	0	1	3000	0	0	0	3000	वडा नं. ६		
३.६	मंग्रा बजार लिफ्ट सिँचाइ योजना	वटा	1	3000	55	0	0	0	0	1	3000	0	0	0	3000	वडा नं. ६		
३.७	शिवालय लिफ्ट सिँचाइ योजना	वटा	1	3500	90	0	0	0	0	0	0	1	3500	0	3500	वडा नं. ६		
३.८	गजुडा लिफ्ट सिँचाइ योजना	वटा	1	3500	92	0	0	0	0	0	0	1	3500	0	3500	वडा नं. ६		
३.९	रिठावोट सिँचाइ ड्याम निर्माण	वटा	1	1000	65	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1000	1000	वडा नं. ६	
३.१२	सिँचाइ कुलो निर्माण तथा मर्मत (पक्की बनाउने)																	
३.२.१	ज्यामिरेचौर समाधि सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	1000	1.5	35	1000	1500	0	0	0	0	0	0	0	0	1500	वडा नं. ६	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, सिँचाइ सर्वाडिभिजन कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
३.२.२	सिउरा घाटचौर सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	1500	1.5	600	0	0	1500	2250	0	0	0	0	0	0	2250	वडा नं. ६	
३.२.३	राईविर्जा सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	600	1.5	25	0	0	0	0	600	900	0	0	0	0	900	वडा नं. ६	
३.२.४	मूलैरह सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	400	1.5	30	0	0	0	0	0	0	400	600	0	0	600	वडा नं. ६	
३.२.५	गोजी वुन सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	1200	1.5	150	0	0	0	0	0	0	1200	1800	0	0	1800	वडा नं. ६	
३.२.६	गजौडा सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	2000	1.5	150	0	0	0	0	0	0	0	0	2000	3000	3000	वडा नं. ६	
३.२.७	चौर सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	2000	1.5	140	0	0	2000	3000	0	0	0	0	0	0	3000	वडा नं. ६	
३.२.८	गोजी टापु सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	1000	1.5	200	0	0	0	0	1000	1500	0	0	0	0	1500	वडा नं. ६	
३.२.९	वागेश्वरी मा.वि. क्षेत्रभित्र घेरबार, माछापोखरी निर्माण तथा फिल्ड मर्मत		1	1500		0	0	1	1500	0	0	0	0	0	0	1500	वडा नं. ६	
३.३	उद्योग सबलीकरण																	

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
३.३.१	फर्निचर उद्योग सबलीकरण	वटा	१	५००	१०	०	०	१	५००	०	०	०	०	०	०	५००	वडा नं. ६	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
३.३.२	दुना टपरी उद्योग स्थापना	वटा	१	५००	४९	०	०	०	०	१	५००	०	०	०	०	५००	वडा नं. ६	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
	जम्मा						७५००		१४२५०		८९००		९४००		४०००	४४०५०		
४	स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाइ																	
४.१	खानेपानी योजना निर्माण, मर्मत तथा संरक्षण																	
४.१.१	जिया खोला ताउलीटोल खा.पा. योजना	वटा	१	२०००	२२	०	०	१	२०००	०	०	०	०	०	०	२०००	वडा नं. ६	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, खानेपानी कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
	जम्मा						०		२०००		०		०		०	२०००		
५	विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन																	
५.१	बाढी नियन्त्रणका लागि तटबन्ध निर्माण	घ.मि.	१७००	५	४९३	३००	१५००	३००	१५००	३००	१५००	५००	२५००	३००	१५००	८५००	भेरी नदी	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, जलउत्पन्न प्रकोप, भू-संरक्षण कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
	जम्मा						१५००		१५००		१५००		२५००		१५००	८५००		
६	पर्यटन एवं सांस्कृतिक सम्पदा																	

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित वत घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय	
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५					
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
६.१	पर्यापर्यटनका हिसाबले प्रवर्द्धन गर्ने क्षेत्र	स्थान	१	१५००	९८५	०	०	१	१५००	०	०	०	०	०	०	०	१५००	गोठाल्ना पिकनिक स्थल	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, पर्यटन कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
जम्मा									१५००				०			१५००			
कूल जम्मा									१०२००				२१३००				१११००		

५.४.६. वडा नं. ७ को कार्यक्रम तथा बजेट

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्वित वत घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
१	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																	
१.१	खनिज ढिक्का निर्माणसम्बन्धी तालिम	पटक	५	२५	१२५	१	२५	१	२५	१	२५	१	२५	१	२५	१२५	वडा नं. ७	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, कृषि तथा पशु शाखा, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
१.२	वेमौसमी तरकारी खेतीका लागि प्लाष्टिक घर सहित थोपा सिंचाइ प्रविधि	सेट	१२५	२०	१२५	२५	५००	२५	५००	२५	५००	२५	५००	२५	५००	२५००	वडा नं. ७	
१.३	वीउ भण्डारण गर्ने प्लाष्टिक थैली (सुपर ग्रेन ब्याग) खरिद	वटा	६९४	०.५	६९४	१५०	७५	१५०	७५	१५०	७५	१५०	७५	९४	४७	३४७	वडा नं. ७	
१.४	प्राज्ञारिक मल तथा जैविक विषादी तयारी तालिम	पटक	५	३०	१५०	१	३०	१	३०	१	३०	१	३०	१	३०	१५०	वडा नं. ७	
१.५	घाँस रोपण (भुइँ घाँस तथा डाले घाँस)	रोपनी	३४७	५	६९४	७५	३७५	७५	३७५	७५	३७५	७५	३७५	४७	२३५	१७३५	वडा नं. ७	
१.६	बाखाको स्रोत केन्द्र स्थापनामा सहयोग	वटा	१	५०००	२०	०	०	०	०	१	५०००	०	०	०	०	५०००	गागडा	
जम्मा							१००५		१००५		६००५		१००५		८३७	९८५७		

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	रु प्रति इकाई लागत हजारमा (०००)	लाभान् वत घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय	
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५					
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
२	वन, जैविक विविधता तथा जलाधार संरक्षण																		
२.२	रिचार्ज पोखरी निर्माण तथा सुख्खा पोखरीहरूको संरक्षण	स्थान	५	५०	६९४	०	०	३	१५०	२	१००	०	०	०	०	२५०	दगरीखाली, वुगेरीखाली, नाराचौर, मेलैखाली, खालीगौराखाली	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, डिभिजन तथा सब डिभिजन वन कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू	
	जम्मा						०		१५०		१००		०		०	२५०			
३	उद्योग यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार क्षेत्र																		
३.१	पक्की सिँचाइ पोखरी निर्माण																		
३.१.१	वैशपानी लिफ्ट सिँचाइ योजना	वटा	१	२०००	६०	१	२०००	०	०	०	०	०	०	०	०	२०००	वडा नं. ७	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, सिँचाइ सबडिभिजन कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू	
३.१.२	तामाकाडा लिफ्ट सिँचाइ योजना	वटा	१	२५००	२००	०	०	१	२५००	०	०	०	०	०	०	२५००	वडा नं. ७		
३.१.३	बाँधाने ड्याम निर्माण तथा सिँचाइ पोखरी	वटा	१	१५००	२५	०	०	१	१५००	०	०	०	०	०	०	१५००	वडा नं. ७		
३.१.४	गागडा नयाँ गाउँ लिफ्ट सिँचाइ योजना	वटा	१	१५००	३५	०	०	०	०	१	१५००	०	०	०	०	१५००	वडा नं. ७		
३.१.५	चिउरा लिफ्ट सिँचाइ योजना	वटा	१	२०००	७०	०	०	०	०	०	०	१	२०००	०	०	२०००	वडा नं. ७		
३.१.६	तामाचौर लिफ्ट सिँचाइ योजना	वटा	१	२०००	३०	०	०	०	०	०	०	०	०	१	२०००	२०००	वडा नं. ७		
३.२	सिँचाइ कुलो निर्माण तथा मर्मत (पक्की बनाउने)																		
३.२.१	कुनाखोला काटसिमल सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	१०००	१.५	३०	१०००	१५००	०	०	०	०	०	०	०	०	१५००	वडा नं. ७		
३.२.२	वैशपानी जिउला सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	८००	१.५	८२	०	०	८००	१२००	०	०	०	०	०	०	१२००	वडा नं. ७		
३.२.३	फिडना सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	१२००	१.५	११५	०	०	०	०	१२००	१८००	०	०	०	०	१८००	वडा नं. ७		
३.२.४	डौरै रुखदेखि सिमलखेत सिँचाइ कुलो	RM	८००	१.५	१८	०	०	०	०	०	०	८००	१२००	०	०	१२००	वडा नं. ७		

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्नि वत घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
	स्तरोन्नति																	
३.२.५	सिलाजुपहर हुँदै स्यालचौर सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	1200	1.5	80	0	0	0	0	0	0	0	0	1200	1800	1800	वडा नं. ७	
३.२.६	सालघारी सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	600	1.5	8	600	900	0	0	0	0	0	0	0	0	900	वडा नं. ७	
३.२.७	डोवखोला सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	700	1.5	25	0	0	700	1050	0	0	0	0	0	0	1050	वडा नं. ७	
३.२.८	चिउरा सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	1000	1.5	16	0	0	0	0	1000	1500	0	0	0	0	1500	वडा नं. ७	
३.२.९	बाँध सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	500	1.5	16	0	0	0	0	0	0	500	750	0	0	750	वडा नं. ७	
३.२.१०	खाराटापु सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	500	1.5	16	0	0	0	0	0	0	500	750	0	0	750	वडा नं. ७	
३.३	उद्योग सबलीकरण/स्थापना																	
३.३.१	ब्रिकेट उद्यम स्थापना	वटा	1	500	20	0	0	1	500	0	0	0	0	0	0	500	वडा नं. ७	
३.३.२	बाबियोबाट नेपाली कागज उद्योग स्थापना	वटा	1	750	50	0	0	0	0	1	750	0	0	0	0	750	वडा नं. ७	
	जम्मा						4400		6750		5550		4700		3800	25200		
४	स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाइ																	
४.१	खानेपानी योजना निर्माण, मर्मत तथा संरक्षण																	
४.१.१	डोवखोला खा.पा. योजना	वटा	1	3000	100	1	3000	0	0	0	0	0	0	0	0	3000	वडा नं. ७	
४.२.२	पाखापानी आग्राचौर तामाधारी खा.पा. योजना	वटा	1	2500	90	0	0	1	2500	0	0	0	0	0	0	2500	वडा नं. ७	
४.१.२	चिउरा खारा खमारी धारिया खा.पा. योजना	वटा	1	3000	200	0	0	0	0	1	3000	0	0	0	0	3000	वडा नं. ७	
४.२.३	वाहाने खा.पा. योजना	वटा	1	1500	25	0	0	0	0	0	0	1	1500	0	0	1500	वडा नं. ७	
४.१.३	गोगन खोला खा.पा. योजना	वटा	1	2000	60	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2000	2000	वडा नं. ७	
४.२	खानेपानी मुहान संरक्षण, तारबार तथा वृक्षरोपण																	
४.२.१	मुहान संरक्षण, तारबार तथा वृक्षरोपण	वटा	3	200	125	1	200	1	200	1	200	0	0	0	0	600	वैशपानी,साल घारी,काफलखोली	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, खानेपानी कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्नि वत घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय	
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५					
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
	जम्मा						३२००		२७००		३२००		१५००		२०००	१२६००			
५	विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन																		
५.१	बाढी नियन्त्रणका लागि तटबन्ध निर्माण	घ.मि.	११००	५	४०	२००	१०००	२००	१०००	३००	१५००	२००	१०००	२००	१०००	५५००	वडदुङ्गा खोला, जुगेपानी, गोगन खोला, गङ्गटे खोला, सुरमा खोला, डोव खोला, सिस्ता खोला, चिसीखोली, सिस्ने खोला, तल्लिगार	सिस्ता गा.पा., वडा कार्यालय, जलउत्पन्न प्रकोप, भू-संरक्षण कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू	
५.२	पहिरो नियन्त्रणका लागि तारजाली, वृक्षरोपण तथा बायो इन्जिनियरिङ्ग	घ.मि.	७००	५	४३	१००	५००	२००	१०००	१००	५००	२००	१०००	१००	५००	३५००	पाखापानी आग्राचौर, चिउराखारा, बाघहान्ने, सालधारी		
	जम्मा						१५००		२०००		२०००		२०००		१५००	९०००			
६	पर्यटन एवं सांस्कृतिक सम्पदा																		
६.१	पर्यापर्यटनको हिसाबले प्रवर्द्धन गर्ने क्षेत्र	स्थान	१	१०००	६९४	०	०	०	०	१	१०००	०	०	०	०	१०००	अग्रैसाल	सिस्ता गा.पा., वडा कार्यालय, पर्यटन कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू	

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान् वित्त घर्घुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
	जम्मा						०		०		१०००		०		०	१०००		
	कूल जम्मा						१०१०५		१२६०५		१७८५५		९२०५		८१३७	५७९०७		

५.४.९. वडा नं. ८ को कार्यक्रम तथा बजेट

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान् वित्त घर्घुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
१	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																	
१.१	बेमौसमी तरकारी खेतीका लागि प्लाष्टिक घर सहित थोपा सिँचाइ प्रविधि	सेट	९०	२५	१२५	३०	७५०	०	०	३०	७५०	०	०	३०	७५०	२२५०	वडा नं. ८	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, कृषि तथा पशु शाखा, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
१.२	माछापालन तथा पोखरी निर्माणमा सहयोग	घर्घुरी	१०	१००	१०	०	०	५	५००	५	५००	०	०	०	०	१०००	वडा नं. ८	
१.३	क्रिचि खेतीका लागि एङ्गलहरू निर्माण	पटक	२	३००	४०	१	३००	१	३००	०	०	०	०	०	०	६००	वडा नं. ८	
१.४	ओखर तथा अलैची सुकाउनका लागि ड्रायर मेसिन खरिद	वटा	४	१०००	१६०	०	०	२	२०००	२	२०००	०	०	०	०	४०००	वडा नं. ८	
१.५	कोल्डस्टोर निर्माण	वटा	१	५०००	५६४	०	०	१	५०००	०	०	०	०	०	०	५०००	वडा नं. ८	
	जम्मा						१०५०		७८००		३२५०		०		७५०	१२८५०		
२	वन, जैविक विविधता तथा जलाधार संरक्षण																	

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभा न्वित घरेलु री	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय	
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५					
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
२.१	वृक्षरोपण (टिमुर, ओखर)	हेक्टर	२५	४०	५६४	५	२००	५	२००	५	२००	५	२००	५	२००	१०००	वडा नं. ८		
२.२	रिचार्ज पोखरी निर्माण तथा सुख्खा पोखरीहरूको संरक्षण	स्थान	९	५०	५६४	०	०	४	२००	५	२५०	०	०	०	०	४५०	जुम्लेखाली, छेडाखाली, दुनीपोखरी, भातिखाली, रातीखोली, स्यानदह, केउरेनीडाडा, कालैखाली, डाडाखाली	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, डिभिजन तथा सब डिभिजन वन कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू	
२.३	बाटो किनारामा वृक्षरोपण	पटक	५०००	०.१	५६४	१०००	१००	१०००	१००	१०००	१००	१०००	१००	१०००	१००	५००	वडा नं. ८		
	जम्मा						३००		५००		५५०		३००		३००	१९५०			
३	उद्योग, यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार क्षेत्र																		
३.१	सिँचाइ ड्र्याम निर्माण																		
३.१.१	कोल्चौर सिँचाइ ड्र्याम निर्माण	RM	१	१५००	१०	०	०	१	१५००	०	०	०	०	०	०	१५००	वडा नं. ८		
३.२	सिँचाइ कुलो निर्माण तथा मर्मत (पक्की बनाउने)																		
३.२.१	भैलटाकुरा तल्लो रागेसिमल सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	२०००	१.५	१३०	२०००	३०००	०	०	०	०	०	०	०	०	३०००	वडा नं. ८	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, सिँचाइ सबडिभिजन कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू	
३.२.२	घलेना अर्खेती सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	१२००	१.५	६०	०	०	१२००	१८००	०	०	०	०	०	०	१८००	वडा नं. ८		
३.२.३	माल्पेखोला कैनातरा लामातरा सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	२०००	१.५	६०	०	०	०	०	२०००	३०००	०	०	०	०	३०००	वडा नं. ८		
	जम्मा						३०००		३३००		३०००		०		०	९३००			
४	स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाइ																		
४.१	खानेपानी योजना निर्माण, मर्मत तथा संरक्षण																		
४.१.१	केउरेनी खेल्नेचौर लयपोखरा लिफ्ट खा.पा. योजना	वटा	१	३०००	७०	१	३०००	०	०	०	०	०	०	०	०	३०००	वडा नं. ८	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय,	

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभा न्वित घरेलु री	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
४.१.२	माल्या चुनपानी वृहत् खा.पा. योजना	वटा	१	४०००	१९०	०	०	१	४०००	०	०	०	०	०	०	४०००	वडा नं. ८	खानेपानी कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
४.१.३	टाटे अपलिफ्ट खा.पा. योजना	वटा	१	४०००	४०	०	०	०	०	१	४०००	०	०	०	४०००	वडा नं. ८		
४.१.४	मेलपानी ठूला खोला साकिनेगौरा खा.पा. योजना	वटा	१	२०००	६०	०	०	०	०	०	०	१	२०००	०	२०००	वडा नं. ८		
४.१.५	सक्लेना साहु खोला वृहत् खा.पा. योजना मर्मत तथा नयाँ मुहान जडान	वटा	१	२५००	१६०	०	०	०	०	०	०	०	०	१	२५००	२५००	वडा नं. ८	
४.१.६	तपारे खोला खानेपानीको मुहान संरक्षण, तारबार, वृक्षरोपण तथा पहिरो नियन्त्रणका लागि तारजाली	वटा	१	१०००	१८०	०	०	१	१०००	०	०	०	०	०	१०००	१०००	वडा नं. ८	
४.२	खानेपानी मुहान संरक्षण, तारबार तथा वृक्षरोपण																	
४.२.१	मुहान संरक्षण, तारबार तथा वृक्षरोपण	वटा	५	२००	४५	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	वृजारा, बरालचौर, मेलपानी, जैसीधारा, विचारीपानी	
	जम्मा						३२००		५२००		४२००		२२००		२७००	१७५००		
५	विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन																	
५.१	बाढी नियन्त्रणका लागि तटबन्ध निर्माण	घ.मि.	८५०	५	१५०	२००	१०००	२००	१०००	१५०	७५०	२००	१०००	१००	५००	४२५०	सिम्ता खोलाको वने, भयलटाकुरा, भुतभुता, हिलेसोता, पिपलखेत	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, जलउत्पन्न प्रकोप, भू-संरक्षण कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
५.२	माल्पे खोला धारीका खोला भयलटाकुरा बस्ती संरक्षण	पटक	१	०	५०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	यी स्थानको अध्ययन गरी	
५.३	जुम्ले चुके खोला निगाली खोला भेदिकाचारा तिलछरे बस्ती संरक्षण	पटक	१	०	१००	०	०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	पक्रिया अगाडि	
५.४	मुग्राखोला बस्ती संरक्षण	पटक	१	०	५०	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०	०	वढाउनु पर्ने देखिन्छ।	

क्र.सं.	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभा न्वित घरेलु र	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
५.५	पहिरो नियन्त्रणका लागि तारजाली, वृक्षरोपण तथा बायो इन्जिनियरिङ्ग	घ.मि.	४२५	५	२५	५०	२५०	७५	३७५	१००	५००	१००	५००	१००	५००	२१२५	चौटापोखरा, केउरेनी, माल्या केउरेनी, नयागाउँ, देउताथान, टूला खोला, टूलधारा, साकिनेगैरी, दारागैरा टुरा	
	जम्मा						१२५०		१३७५		१२५०		१५००		१०००	६३७५		
६	जलस्रोत तथा ऊर्जा																	
६.१	सुधारिएको पानीघट्टा निर्माणमा सहयोग	वटा	४	५०	२८२	०	०	२	१००	२	१००	०	०	०	०	२००	वडा नं. ८	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
	जम्मा						०		१००		१००		०		०	२००		
७	पर्यटन एवं सांस्कृतिक सम्पदा																	
७.१	पर्यापर्यटनको हिसावले प्रवर्द्धन गर्ने क्षेत्र	पटक	१	१५००	५६४	०	०	१	१५००	०	०	०	०	०	०	१५००	मालिका धुरी	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, पर्यटन कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
	जम्मा						०		१५००		०		०		०	१५००		
	कुल जम्मा						८८००		१९७७५		१२३५०		४०००		४७५०	४९६७५		

५.४.१०. वडा नं. ९ को कार्यक्रम तथा बजेट

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्ति वत घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
१	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																	
१.१	खनिज ढिकका निर्माणसम्बन्धी तालिम	पटक	५	२५	१२५	१	२५	१	२५	१	२५	१	२५	१	२५	१२५	वडा नं. ९	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, कृषि तथा पशु शाखा, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
१.२	आयआर्जनका लागि विपन्न महिलाहरूलाई च्याउ खेतीसम्बन्धी तालिम तथा वीउ सहयोग	पटक	१	५०	१५	०	०	१	५०	०	०	०	०	०	५०	वडा नं. ९		
१.३	वेमौसमी तरकारी खेतीका लागि प्लाष्टिक घर सहित थोपा सिँचाइ प्रविधि	सेट	१००	२०	१००	२०	४००	२०	४००	२०	४००	२०	४००	२०	४००	२०००	वडा नं. ९	
१.४	घाँस रोपण (भुईँ घाँस तथा डाले घाँस)	रोपनी	३२५	५	६४९	७५	३७५	७५	३७५	७५	३७५	७५	३७५	२५	१२५	१६२५	वडा नं. ९	
	जम्मा						८००		८५०		८००		८००		५५०	३८००		
२	वन, जैविक विविधता तथा जलाधार संरक्षण																	
२.१	वृक्षरोपण (टिमुर, ओखर)	हेक्टर	१०	४०	६४९	२	८०	२	८०	२	८०	२	८०	२	८०	४००	वडा नं. ९	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, डिभिजन तथा सब डिभिजन वन कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
२.२	डढेलो नियन्त्रणका लागि सचेतना कार्यक्रम (नाटक, रेडियो, एफएमबाट सूचना प्रसारण) विद्यालयमा निबन्ध, वक्तृत्वकला प्रतियोगिता	पटक	५	५०	४८७	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	वडा नं. ९	
२.३	रिचार्ज पोखरी निर्माण तथा सुख्खा पोखरीहरूको संरक्षण	स्थान	३	५०	६४९	१	५०	१	५०	१	५०	०	०	०	०	१५०	वुरीवजेनी, मुयेसिस्नेरी, बहडाँडा	
२.४	बाटो किनारामा वृक्षरोपण	मि.	२५००	०.१	६४९	५००	५०	५००	५०	५००	५०	५००	५०	५००	५०	२५०	वडा नं. ९	
	जम्मा						२३०		२३०		२३०		१८०		१८०	१०५०		
३	उद्योग, यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार क्षेत्र																	
३.१	पक्की सिँचाइ पोखरी निर्माण																	

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्ति वत घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
३.१.१	पक्की सिँचाइ पोखरी निर्माण	वटा	३	१०००	३५	१	१०००	१	१०००	१	१०००	०	०	०	०	३०००	भरलाडाँडा, ठूलासैनी, पशुनाउला	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, सिँचाइ सर्वाङ्गिजन कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
३.२	सिँचाइ कुलो निर्माण तथा मर्मत (पक्की बनाउने)																	
३.२.१	हिमिनीगारे खान्मा विच्छीगाउँ सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	२५००	१.५	६०	२५००	३७५०	०	०	०	०	०	०	०	०	३७५०	वडा नं. ९	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, सिँचाइ सर्वाङ्गिजन कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
३.२.२	कोटडाडा सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	१५००	१.५	६२	०	०	१५००	२२५०	०	०	०	०	०	२२५०	वडा नं. ९		
३.२.३	काली खोला गित्तरा लामातरा सिँचाइ कुलो स्तरोन्नति	RM	१५००	१.५	१५	०	०	०	०	१५००	२२५०	०	०	०	२२५०	वडा नं. ९		
३.२.४	काली खोला पुछितरा पाइप सिँचाइ योजना	RM	१५००	१.५	६०	०	०	०	०	०	०	१५००	२२५०	०	०	२२५०	वडा नं. ९	
३.२.५	सुनार खोला तल्लो काडासिम्ता पाइप सिँचाइ योजना	RM	२०००	१.५	५२	०	०	०	०	०	०	०	०	२०००	३०००	३०००	वडा नं. ९	
	जम्मा						४७५०		३२५०		३२५०		२२५०		३०००	१६५००		
४	स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाइ																	
४.१	खानेपानी योजना निर्माण, मर्मत तथा संरक्षण																	
४.१.१	पशुनाउला टमटेना खा.पा. योजना	वटा	१	४०००	२००	१	४०००	०	०	०	०	०	०	०	०	४०००	वडा नं. ९	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, खानेपानी कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
४.१.२	काडासिम्ता खा.पा. योजना	वटा	१	२५००	६५	०	०	१	२५००	०	०	०	०	०	२५००	वडा नं. ९		
४.१.३	चौल्या खा.पा. योजना	वटा	१	२०००	१०३	०	०	१	२०००	०	०	०	०	०	२०००	वडा नं. ९		
४.१.४	तल्लो मुग्गे खा.पा. योजना	वटा	१	१५००	३५	०	०	०	०	१	१५००	०	०	०	१५००	वडा नं. ९		
४.१.५	माथिल्लो मुग्गे खा.पा. योजना	वटा	१	१८००	५०	०	०	०	०	१	१८००	०	०	०	१८००	वडा नं. ९		
४.१.६	घिमाने अपलिफ्ट योजना		१	२०००	१०	०	०	०	०	०	०	१	२०००	०	०	२०००	वडा नं. ९	

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्ति वत घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
४.१.७	खान्मा मूल खोला खा.पा. योजना	बटा	१	१५००	१५०	०	०	०	०	०	०	०	०	१	१५००	१५००	वडा नं. ९	
४.२	खानेपानी मुहान संरक्षण, तारबार तथा वृक्षरोपण																	
४.२.१	खानेपानीको मुहान संरक्षण, तारबार तथा मुहान वरिपरि वृक्षरोपण	बटा	१	५००	४०	१	५००	०	०	०	०	०	०	०	०	५००	खान्मा, माभूपानी	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, खानेपानी कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
	जम्मा						४५००		४५००		३३००		२०००		१५००	१५८००		
५	विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन																	
६.१	बाढी नियन्त्रणका लागि तटबन्ध निर्माण	घ.मि.	११५०	५	१०	२००	१०००	३००	१५००	३००	१५००	२००	१०००	१५०	७५०	५७५०	काली खोला, मुग्रे खोला, खानी खोला	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, जलउत्पन्न प्रकोप, भू-संरक्षण कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
६.४	पहिरो नियन्त्रणका लागि तारजाली, वृक्षरोपण तथा बायो इन्जिनियरिङ्ग	घ.मि.	६५०	५	२५	१००	५००	२००	१०००	२००	१०००	१००	५००	५०	२५०	३२५०	मुग्रेबस्ती, चौल्या, रानीखोरे, पशुनाउला, काडासिम्ता	
	जम्मा						१५००		२५००		२५००		१५००		१०००	९०००		
७	जलस्रोत तथा ऊर्जा																	
७.१	सुधारिएको पानीघट्ट निर्माणमा सहयोग	बटा	१२	५०	६४९	५	२५०	५	२५०	२	१००		०		०	६००	वडा नं. ९	सिम्ता गा.पा., वडा कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू
	जम्मा						२५०		२५०		१००		०		०	६००		

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्ति वत घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
कूल जम्मा						१२०३०		११५८०		१०१८०		६७३०		६२३०	४६७५०			

५.४.११. लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरण, अनुगमन तथा मुल्यांकन

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत रु हजारमा (०००)	लाभान्ति वत घरधुरी	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)										कूल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						०८०÷८१		०८१÷८२		०८२÷८३		०८३÷८४		०८४÷८५				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
१	लैंगिक समानता र क्षमता विकास																	
१	जलवायु परिवर्तन ज्ञान केन्द्र स्थापना (वडास्तरीय)	वटा	९	१००		४	४००	५	५००	०	०	०	०	०	०	९००	वडा नं. ९	सिस्ता गा.पा., वडा कार्यालय अन्य सरोकारवाला निकायहरू
२	जलवायु परिवर्तन तथा वन डेहेलोसम्बन्धी सचेतनामूलक होर्डिङ बोर्ड	वटा	१०	५०		४	२००	४	२००	२	१००	०	०	०	०	५००	वडा नं. ९	
३	लापा कार्यान्वयनका लागि अभिमुखीकरण गोष्ठी	पटक	५०	२५		१०	२५०	१०	२५०	१०	२५०	१०	२५०	१०	२५०	१२५०	वडा नं. ९	
४	बाँसका सामग्री निर्माणसम्बन्धी तालिम	पटक	२	२५०		१	२५०	०	०	१	२५०	०	०	०	०	५००	वडा नं. ९	
५	साबुन बनाउने तालिम सञ्चालन	पटक	१	२५०		०	०	१	२५०	०	०	०	०	०	०	२५०	वडा नं. ९	
६	विपन्न वर्ग लक्षित लागि आरन सुधार सहयोग	पटक	५०	१०		१०	१००	१०	१००	१०	१००	१०	१००	१०	१००	५००	वडा नं. ९	
७	अवलोकन भ्रमण (अनुकूलनका प्रयासहरू भएको ठाउँमा)	पटक	१	१०००		०	०	०	०	१	१०००	०	०	०	०	१०००	वडा नं. ९	
८	महिला तथा वञ्चित वर्गलाई लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरणसम्बन्धी तालिम	पटक	४५	३०		९	२७०	९	२७०	९	२७०	९	२७०	९	२७०	१३५०	वडा नं. ९	

9	वडा कार्यालयको संस्थागत विकास	पटक	10	100		10	1000	0	0	0	0	0	0	0	0	1000	वडा नं. ९
	जम्मा						२४७०		१५७०		१९७०		६२०		६२०	७२५०	

परिच्छेद ६: अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन क्रियाकलापहरूको मूलप्रवाहीकरण

जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका सवालहरूलाई नीति, नियम, आवधिक योजना र वार्षिक योजना तर्जुमाको समयमा मूलप्रवाहीकरण गर्न विभिन्न तहमा भएका तहगत संरचना, मन्त्रालय, स्थानीय सरकार र सरोकारवालाहरू बीच समन्वय भएमा वाञ्छित नतिजा हासिल गर्न मद्दत पुग्दछ । यस कार्ययोजनाको मूलप्रवाहीकरण पश्चात् स्थानीयस्तरमा छनौटमा परेका तर स्थानीय सरकारले लगानी गर्न नसक्ने, बहुवर्षे योजनाहरूलाई समेत प्रदेश र सङ्घबाट विनियोजन हुने बजेट मार्फत कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ । साथै बस्ती तथा वडास्तरमा समेत जलवायु र विपद्सम्बन्धी योजनाहरूले प्राथमिकता पाउनेछन् ।

स्थानीय सरकारको नेतृत्वमा सहभागितामूलक पद्धतिबाट तर्जुमा भएको यस अनुकूलन योजनालाई कार्यपालिकाको बैठकबाट अनुमोदन गरी कार्यान्वयनका लागि स्वीकृत गरिनेछ । स्थानीय तहको वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा प्रक्रियाका ७ चरणहरू: १) सङ्घ तथा प्रदेशबाट वित्तीय हस्तान्तरणको खाका र मार्गदर्शन प्राप्त, २) स्रोत अनुमान र कूल बजेट सीमा निर्धारण, ३) बस्ती र टोलस्तरबाट योजना छनौट, ४) वडास्तरीय योजना प्राथमिकीकरण, ५) एकीकृत बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा, ६) गाउँ कार्यपालिकाको बैठकबाट बजेट तथा कार्यक्रम स्वीकृति गरी सभामा पेश गर्ने र ७) गाउँ सभाको बैठकमा बजेट तथा कार्यक्रम स्वीकृति छन् । यी चरणहरूमध्ये चरण नं. ३ बाट शुरु भई पछिका चरणहरूमा यस योजनालाई क्रमशः समायोजन गर्दै अनुमोदन गराई मूलप्रवाहीकरण गरिनेछ ।

यस कार्ययोजनामा जलवायु परिवर्तन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित संवेदनशील विषयगत क्षेत्रहरू समावेश गरिएका छन् । ती क्षेत्रहरूमा: कृषि तथा खाद्य सुरक्षा; वन, जैविक विविधता तथा जलाधार संरक्षण, जलस्रोत तथा ऊर्जा, स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाइ; स्थानीय ग्रामीण तथा शहरी बस्ती; जलवायुजन्य प्रकोप न्यूनीकरण तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन, उद्योग, यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार; पर्यटन एवं प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदा; लैङ्गिक समानता तथा समाजिक समावेशीता, जीविकोपार्जन र सुशासन; र जनचेतना अभिवृद्धि तथा क्षमता विकास अन्तर्गतका कार्यहरू पर्दछन् । उल्लिखित वृहत् पक्षहरूलाई स्थानीय तहको क्षेत्रगत विकास १) आर्थिक विकास, २) सामाजिक विकास, ३) पूर्वाधार विकास, ४) वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन र ५) संस्थागत विकास तथा सेवाप्रवाह क्षेत्रहरूमा एकीकृत एवं समायोजन गर्न सकिनेछ ।

तालिका नं. १९. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको मूलप्रवाहीकरण प्रक्रिया

योजना तर्जुमाको स्तर	आवश्यक तयारी	जिम्मेवारी
टोल बस्तीस्तर	यस योजना बमोजिम आ-आफ्नो टोल बस्तीमा प्राथमिकतामा परेका योजनाहरू निर्धारित ढाँचामा पेश गर्ने	सम्बन्धित टोल बस्तीबाट वडामा प्रतिनिधित्व गर्ने व्यक्ति - कार्यपालिका सदस्य) वा प्रभावित समुदाय वा सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रको व्यक्ति
वडास्तर	वडास्तरमा गनुपर्ने कार्यहरू अन्य वडाहरूसँग सम्बन्धित भए सबैसँग समन्वय गर्नुपर्ने	वडा अध्यक्ष, सचिव वा तोकिएको वडा समितिको सदस्य
पालिकास्तरमा	गाउँ परिषद्बाट अनुमोदन गराउन पहल गर्ने	कार्यपालिका सदस्यहरू, वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समितिका सदस्यहरू, राजनीतिक दलका प्रतिनिधि

परिच्छेद ७: स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मुल्याभन

७.१. अपेक्षित उपलब्धिहरू

- बाढीबाट आउने जोखिमहरू कम भई भौतिक सम्पत्तिहरूको मर्मतसम्भार हुनुका साथै कृषि उत्पादनमा बृद्धि हुनेछ।
- पहिरोका घटनाहरूमा कमी आई जीविकोपार्जनका स्रोतहरूमा सकारात्मक सुधार हुनेछ।
- स्थानीय समुदायमा आगलागीसम्बन्धी चेतना स्तर बृद्धि हुनेछ।
- पानीका स्रोतहरूमा पानीको मात्रा घट्न नदिई खानेपानी तथा सिँचाइको दिगो व्यवस्था हुनेछ।
- वनमा देखिने मिचाहा प्रजातिको नियन्त्रण भई स्थानीय प्रयोगमा आउने बोटबिरुवाहरूमा कम असर पर्नुका साथै जैविक विविधता कायम हुनेछ।
- वन तथा जैविक विविधतामा सुधार भई वनको दिगो व्यवस्थापनबाट वनपैदावर तथा वनपैदावरजन्य उद्योगहरूमा कच्चा पदार्थको आपूर्ति सहज हुनेछ।
- घर र सार्वजनिक क्षेत्रको बरिपरि वृक्षरोपण भई हावाहुरीबाट हुने क्षतिमा कमी हुनेछ।
- जलवायुजन्य प्रकोपबाट हुने मानवीय तथा आर्थिक क्षतिमा कमी हुनेछ।
- जलवायु उत्थानशीलता योजना कार्यान्वयनमा सहयोग भई जलवायु अनुकूलन र न्यूनीकरणका कार्यक्रमबाट सङ्गटासन्नता क्षेत्रमा सुधार हुनेछ।
- जलवायु उत्थानशील कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन पश्चात् सङ्गटासन्न तथा लक्षित समुदाय, वर्ग, घरधुरीहरूको अनुकूलन क्षमतामा बृद्धि भई कार्यक्रमहरू मार्फत लाभ प्राप्त गर्नेछन्।

७.२. वित्तीय संयन्त्र

जलवायु सङ्गटासन्न समुदायको सक्रिय सहभागितामा पहिचान तथा छनौट भई स्थानीय तहको वार्षिक कार्यक्रममा मूलप्रवाहीकरण हुने अनुकूलनसम्बन्धी कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनले जलवायुजन्य जोखिम न्यूनीकरण तथा अनुकूलन क्षमता बढाई स्थानीयहरूलाई जलवायु उत्थानशील बनाउन मद्दत गर्दछ। यसका लागि स्थानीय तहमा भएका संस्थागत संरचनाहरू नै अनुकूलन कार्यका प्रमुख कार्यान्वयनकर्ता हुन्। यस लापा खाकामा उल्लिखित भए बमोजिमका उद्देश्य प्राप्त गर्न स्थानीय तहसँग भएको स्रोत अपर्याप्त भएमा स्थानीय तहले सङ्घीय तथा प्रदेशसँग स्रोत प्राप्तिका लागि समन्वयकारी भूमिका निर्वाह अपेक्षा राखिएको छ। निजी क्षेत्र तथा विकास साभेदारहरूको प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग तथा सहकार्यका लागि पहल गर्नुपर्नेछ।

७.३. प्रतिवेदन

स्थानीय अनुकूलन विपद् जोखिम न्यूनीकरणसम्बन्धी गाउँपालिकाकामा रहेका वडाका बस्तीहरूमा सम्पन्न भएका प्रत्येक क्रियाकलापहरूको योजनामा भएको बजेट, लाभदायीको विवरण, प्राविधिक योजना अनुसारको कार्य, विषयगत क्षेत्रमा लगानीबाट भएको उपलब्धि, सामाजिक लेखापरीक्षण, कार्यक्रमको फलक तथा उपलब्धिहरू चित्रित हुने फोटो, कार्यक्रममा सहयोग गर्ने निकाय र लगानीको निस्सा सहितको होडिङ्ग बोर्ड सहितको प्रगति प्रतिवेदन सम्बन्धित निकायमा अनिवार्य रूपमा पेश गरिनेछ। आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित सहयोगी निकायसँगको समन्वयमा चौमासिक, वार्षिक समीक्षा सहितको प्रगति प्रतिवेदन पेश गरिनेछ। पाँचौं वर्षको अन्त्यमा योजना सम्पन्न प्रतिवेदन पेश गरिनेछ।

७.४. योजना कार्यान्वयन रणनीतिहरू

- जलवायु परिवर्तन अनुकूलित उपयुक्त बीउबिजन, प्रविधि र उन्नत नश्लको प्रवर्द्धनले गर्दा पशु व्यवसाय तथा कृषि उत्पादनमा बृद्धि भई खाद्य सुरक्षा बढेको हुनेछ।

- पानी बहुउपयोगका निम्ति सिँचाइ कुलोहरूको निर्माण, स्तरोन्नति र साना तथा पानी किफायती सिँचाइ प्रविधिहरूको प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
- जलवायुजन्य जोखिमबाट प्रभावित भिरालो, हैसियत कम भएको वन क्षेत्र र खेर गएका खाली जमिनहरूमा कृषि वन प्रवर्द्धन तथा विकास गरिनेछ ।
- जलवायु उत्थानशील भौतिक पूर्वाधारहरूको निर्माण गरी दिगो र भरपर्दो आधारभूत सेवाहरूको पहुँच विस्तार गरिनेछ ।
- स्वच्छ ऊर्जाको पहुँच विस्तारका लागि स्थानीय र समुदायस्तरमा लघुजलविद्युत, सौर्य ऊर्जा, पानीघट्ट, सुधारिएको चुल्हो लगायतका प्रविधि पहिचान गरी प्रवर्द्धन गर्दै यी प्रविधिमा विपन्न वर्गको पहुँचका लागि अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।

७.५. प्रगति समीक्षा, अनुगमन तथा मूल्यांकन

स्थानीय अनुकूलन योजनाको स्थानीय सरकारको वार्षिक योजनामा समायोजन पश्चात् सफल कार्यान्वयनबाट प्राप्त हुने नतिजा तथा उपलब्धिहरूलाई वार्षिक रूपमा सबै सरोकारवालाहरूको सहभागितामा समीक्षा गर्दै एक दस्तावेज तयार गरिनेछ । समीक्षा गोष्ठी एवं स्थलगत अनुगमनबाट यस रणनीतिक योजना कार्यान्वयनमा प्राप्त भएका प्रतिफल मूल्याङ्कन गरी सिकाइहरूको आदानप्रदान गरिनेछ । यसैगरी समय-समयमा गाउँपालिकास्तरमा रहेका सयन्त्रहरूबाट पनि संयुक्त अनुगमन गरी प्राविधिक स्तरको पृष्ठपोषण प्राप्त हुनेछ । यसका अतिरिक्त यस कार्ययोजना कार्यान्वयन र अनुगमनबाट आएका नतिजा, प्रगति र उपलब्धिहरू गाउँपालिकामा हुने विभिन्न कार्यक्रमहरूमा प्रस्तुत गरी पृष्ठपोषण लिइनेछ । फलस्वरूप कार्ययोजना कार्यान्वयनको प्रभावकारितामा सहयोग पुग्नेछ । कार्ययोजना कार्यान्वयनबाट प्राप्त उपलब्धि र नतिजाहरूको प्रगति विवरण र घटनाको विस्तृत अध्ययन गरी प्रकाशन तथा प्रसारण गरिनेछ । समुदाय तहमा सहभागितात्मक स्वःअनुगमन पद्धतिलाई प्राथमिकता दिइनेछ । यसका लागि उपभोक्ता समूह तथा समितिहरूले कार्यक्रमको शुरुवातमा र सपन्न भए पश्चात् सार्वजनिक लेखा परीक्षण गर्नेछन् ।

तालिका नं. ३२ अनुगमन योजना

अनुगमनका तहहरू	किन	कसले	कहिले	कसरी
समुदाय तहको अनुगमन (क्रियाकलापहरूको तहमा)	<ul style="list-style-type: none"> ● पारदर्शिता र अपनत्व कायम गर्न । ● अनुकूलन कार्यहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न । 	<ul style="list-style-type: none"> ● समुदायस्तरीय अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समिति 	<ul style="list-style-type: none"> ● कार्यक्रम सञ्चालन पूर्व, सञ्चालनको क्रममा र सम्पन्न भएको १ महिनाभित्र 	सार्वजनिक लेखा परीक्षण, स्वःअनुगमन तथा मूल्याङ्कन, होर्डिड बोर्ड मार्फत
वडा तहको अनुगमन (प्रक्रिया र प्रगति तहमा)	<ul style="list-style-type: none"> ● कार्यक्रमको गुणस्तर कायम गर्न । ● योजना र प्रगतिको लेखाजोखा गर्न । ● कार्यक्रमको प्रभावकारिता वृद्धि गर्दै समयमा सम्पन्न गर्न । 	<ul style="list-style-type: none"> ● वडास्तरीय अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समिति 	<ul style="list-style-type: none"> ● अर्धवार्षिक रूपमा (पौष र असारमा) 	समीक्षा तथा योजना तर्जुमा बैठक तथा गोष्ठी
			चौमासिक	फिल्ड अनुगमन भ्रमण
			चौमासिक	सङ्गठनसन्तर्गत वर्गहरूसँग अन्तरक्रिया
			नियमित	फोटो सङ्कलन तथा घटनाहरूको अध्ययन
			वार्षिक	वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन ।
गाउँपालिका तहको अनुगमन (नतिजा र उपलब्धि तहमा)	<ul style="list-style-type: none"> ● उपलब्धि र नतिजा सुनिश्चित गर्न । ● राम्रा अभ्यासहरूको अनुसरण, विस्तार र मूलप्रवाहीकरण गर्न । 	<ul style="list-style-type: none"> ● गाउँपालिकाको कार्यालय, सहयोगी संस्थाहरू 	अर्धवार्षिक	संयुक्त अनुगमन ।
			अर्धवार्षिक	समीक्षा गोष्ठी तथा बैठक ।
			वार्षिक	घटना अध्ययनको संगालो प्रकाशन ।
			वार्षिक	प्रगति प्रतिवेदन प्रकाशन ।

अनुसूचीहरू

सन्दर्भ सामाग्रीहरू

अनुसूची: ..... लापा खाका २०१९ को अनुसूची २.

स्थानीय अनुकूलन रणनीतिहरूमा समावेश गर्न सकिने केही विषयगत जलवायु परिवर्तन अनुकूलन र विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका उपायहरू

२.१. कृषि तथा खाद्य सुरक्षा

- सुख्खा, खडेरी, डुवान सहन गर्न सक्ने स्थानीय बाली तथा तिनका प्रजातिहरू पहिचान गरी संरक्षण, विकास तथा प्रवर्द्धन गर्ने ।
- दबाव सहन सक्ने प्रजातिहरूको संरक्षण गर्ने स्थानीय स्तरमा सामुदायिक बीउबिजन बैङ्क स्थापना गरी संचालन गर्ने ।
- प्रतिकूल मौसम र जलवायु परिवर्तनका कारण बालीनाली र बोट विरुवाको उत्पादकत्व घट्ने र गुणस्तरमा आउने समस्यालाई समाधानको लागि उन्नत बीउ, विरुवा पहिचान गरी संरक्षण, विकास तथा प्रवर्द्धन गर्ने ।
- कृषियोग्य जमिनको जलवायुजन्य प्रकोप (बाढी, पहिरो) बाट हुने क्षयीकरण रोक्न आवश्यक प्रविधिहरू पहिचान गरी प्रवर्द्धन गर्ने । जस्तै: बायोइन्जिनियरिङ, नदी कटान नियन्त्रण, वृक्षरोपण ।
- प्रतिकूल मौसम र जलवायु परिवर्तनका कारण बालीनालीमा लाग्ने रोग कीरा नियन्त्रण गर्ने एकीकृत रोग कीरा व्यवस्थापन, जैविक मल जस्ता स्थानीय परिवेश सुहाउँदा प्रविधि विकास गरी प्रवर्द्धन गर्ने ।
- कृषि बालीको उत्पादकत्व घट्ने समस्या समाधानको लागि उपयुक्त बालीको पहिचान, छनौट तथा प्रवर्द्धन, कृषि जैविक विविधताको प्रवर्द्धन, बालीको विविधीकरण, बहुवर्षीय बालीको प्रयोग जस्ता असल अभ्यासलाई बढावा दिने ।
- एक घर एक बगैँचा र करेसाबारीको अवधारणा मार्फत जैविक विविधताको प्रवर्द्धन र खाद्य तथा पौष्टिक सुरक्षा प्रवर्द्धन गर्ने । हैसियत बिग्रीएको र नदी उकास जमिनमा माटो सुहाउँदो बाली लगाउने । जस्तै: नदीको किनारमा - बगर खेती गर्ने, आयमूलक कृषि (वन प्रजाति रोप्ने) गर्ने ।
- कृषि जमिनमा सिँचाइको समस्या समाधानको लागि सरल थोपा सिँचाइ, नियन्त्रित सौर्यऊर्जा, सिँचाइ प्रविधि, विविध पानी प्रयोग गर्ने विधि (MUS) लगायतका प्रविधिलाई प्रवर्द्धन गर्ने । त्यस्तै वर्षाको पानी संकलन गर्ने प्रविधि प्रचार प्रसार गर्ने ।
- माटोमा चिस्यान कायम राख्न मल्चीङ प्रविधिलाई प्रवर्द्धन गर्ने ।
- प्राङ्गारिक मल तथा कम्पोस्ट मलको प्रयोगलाई प्रवर्द्धन गर्ने ।
- कृषि क्षेत्रमा पर्न सक्ने जोखिमलाई न्यूनीकरण र यससँग अनुकूलन हुन सहजीकरण गर्ने र कृषिसँग सम्बन्धित जलवायु पूर्वसूचना प्रणाली (Early Warning system) स्थापना गरी कृषक समुदायहरूलाई सूचना प्रवाह गर्ने ।
- स्थानीय र कृषक समूह स्तरमा कृषि सूचना प्रणाली (जस्तै: मौसमी पात्रो) स्थापना गरी कृषक समुदायबीच सूचना प्रवाह गर्ने ।
- पशुपक्षीमा प्रतिकूल मौसम र जलवायु परिवर्तनका कारण लाग्ने रोग नियन्त्रण गर्न उपयुक्त प्रविधिहरू पहिचान गरी प्रवर्द्धन गर्ने ।
- गरिब, भूमिहीन र संकटासन्न घरधुरीको अनुकूलनका लागि वैकल्पिक आय आर्जन र जीविकोपार्जनका उपायहरू पहिचान गरी प्रवर्द्धन गर्ने ।
- प्रतिकूल मौसम र जलवायु परिवर्तनका कारण उत्पादित वस्तुमा पर्ने असर कम गर्न आवश्यक उपायहरू पहिचान गरी प्रवर्द्धन गर्ने ।
- कृषि र पशुपक्षी विमा लागु गरी कृषकहरूको जोखिम न्यूनीकरण र अनुकूलन क्षमता बढाउने।
- जलवायु परिवर्तनको असर न्यूनीकरण र अनुकूलनको प्रभावकारिताको लागि कृषक पाठशाला संचालन गरी सूचना, ज्ञान र सीपको आदानप्रदान गर्ने ।
- जलवायुमैत्री परम्परागत र स्थानीय प्रविधि तथा अभ्यासलाई प्रवर्द्धन गर्ने, जस्तै: अन्न भण्डारका लागि प्रयोग गरिएको प्रविधि, बीउ उमाने प्रविधि, अग्लो नर्सरी ब्याड, बीउ उमाने र बालीनाली लगाउने समयमा परिवर्तन ।

- बाली विविधीकरणमा जोड दिने ।

२.२. वन, जैविक विविधता तथा जलाधार संरक्षण

- रोगव्याधि, खडेरी आदिको दबाव सहन सक्ने वन प्रजातिहरूको पहिचान गरी तिनीहरूको संरक्षण गर्ने गरी स्थानीय स्तरमा कार्ययोजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने ।
- जलवायु परिवर्तनको जोखिममा रहेका वन, वन्यजन्तु एवं सिमसार क्षेत्रहरूको व्यवस्थापन कार्ययोजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने ।
- जलवायु परिवर्तनका कारण संकटासन्न र जोखिममा रहेका लोपोन्मुख प्रजातिहरूको संरक्षणको लागि स्थानीय र सामुदायिक स्तरमा नर्सरी र जिन बैङ्क स्थापना गर्ने ।
- प्राकृतिक स्रोतमा आश्रित गरिब, विपन्न, महिला तथा संकटासन्न घरधुरी र समुदायका लागि अनुकूलन क्षमता बढाउने वैकल्पिक आय आर्जनका उपायहरू पहिचान गरी प्रवर्द्धन गर्ने ।
- जलवायुजन्य जोखिमबाट प्रभावित भिरालो तथा हैसियत कम भएको वन क्षेत्र र नदी उकास जमिनमा कृषि वन विकास गर्ने र संकटासन्न घरधुरी र समुदाय केन्द्रित कार्यक्रम पहिचान गरी प्रवर्द्धन गर्ने जस्तै: भिरालो जमिनमा गह्रा सुधार तथा उपयुक्त खेती प्रणाली, साल्ट प्रविधि, एकीकृत कृषि वन अवलम्बन गर्ने ।
- भूस्खलन तथा भूक्षय रोक्न गरिने गल्छी निर्माण, वृक्षरोपण र चरीचरण नियन्त्रण गर्ने ।
- एकीकृत जलाधार व्यवस्थापनमा समुदायको सहभागिता सुनिश्चित गर्दै स्थानीय समुदायको अनुकूलन क्षमता वृद्धि गर्ने ।
- वनमा लाग्ने रोग तथा कीरा, खडेरी तथा मिचाहा प्रजातिको प्रकोप न्यूनीकरण र व्यवस्थापन गर्न स्थानीय स्तरमा योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने ।
- वन डढेलो न्यूनीकरण र व्यवस्थापन गर्न स्थानीय स्तरमा योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने । साथै यस सम्बन्धी स्थानीय स्तरमा क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
- स्थानीय स्तरमा पारिस्थितिकीय प्रणालीमा आधारित अनुकूलन कार्यक्रमबाट प्राप्त वातावरणीय सेवाको भुक्तानी प्रणालीको विकास गरी कार्यान्वयन गर्ने ।

२.३. जल तथा ऊर्जा

- जलवायु परिवर्तनले पानीको उपलब्धता र पहुँचमा पार्ने असरलाई दृष्टिगत गर्दै स्थानीय स्तरमा बर्सातको पानी सोस्न र भूमिगत जल पुनर्भरणका लागि गरिने कुलेसा, पोखरी निर्माण, पानी संकलन र भण्डारण गर्ने । जस्तै: पानीको संकलन र समुचित व्यवस्थापनको लागि पानी घट्ट, प्लास्टिक पोखरी, पोखरी, तलाउ र सूक्ष्म जलाशयहरू निर्माण गरी प्रवर्द्धन गर्ने र लोप भएका पोखरीहरूको पुनःस्थापना गर्ने ।
- खानेपानीका मुहानहरू संरक्षण तथा वैकल्पिक पानीको स्रोतको पहिचान गरी पानीको उपलब्धता र पहुँचमा स्थानीय समुदायको अधिकार सुनिश्चित गर्ने ।
- सिँचाइ र पानीको वितरणमा हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्ने स्थानीय स्तरमा उपयुक्त मापदण्ड तथा प्रविधिको विकास गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
- समुदायस्तरमा सञ्चालित सिँचाइ कुलो, पोखरी, साना ताल तलैया र तलाउहरूको संरक्षण गर्ने ।
- हरेक घरमा स्वच्छ ऊर्जाको पहुँच विस्तारका लागि स्थानीय र समुदाय स्तरमा लघु जलविद्युत्, सौर्य ऊर्जा, बायोग्याँस, पानी घट्ट, वायु ऊर्जा, बायो ब्रिकेट, सुधारिएको चुलो लगायतका प्रविधि पहिचान गरी प्रवर्द्धन गर्ने र यस्ता प्रविधिमा विपन्न वर्गको पहुँचका लागि अनुदानको व्यवस्था गर्ने ।
- नदी किनाराका गह्रा - सदा हराभरा भन्ने नाराका साथ पहाडी क्षेत्रका नदी छेउछाउमा अवस्थित कृषियोग्य जमिनमा सौर्य ऊर्जा समेत उपयोग गरी लिफ्ट सिँचाइ आयोजनालाई अभियानकै रूपमा सञ्चालन गर्ने ।

२.४. स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई

- जलवायु परिवर्तनबाट सृजित रोगवाहक कीटाणु तथा संक्रामक रोगको महामारीको बारेमा स्थानीय समुदाय र सरोकारवालालाई सुसूचित गर्ने ।
- तातो हावा (लु), सितलहर, अति गर्मी र अति जाडोबाट हुने जलवायुजन्य स्वास्थ्य सम्बन्धी समस्याबाट बच्न र यसको समाधानको लागि स्थानीय स्तरमा जोखिम न्यूनीकरणका कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
- जलवायु परिवर्तनबाट सृजित रोगवाहक कीटाणु तथा संक्रामक रोगको महामारी फैलिन नदिन स्थानीय र समुदाय स्तरमा पूर्वतयारी आवश्यक संयन्त्रको विकास गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
- संक्रामक रोगको नियन्त्रणको लागि स्थानीय संरचनाहरू जस्तै : हेल्थ पोस्ट, स्थानीय अस्पतालको सेवा सुविधालाई सुधार गर्ने ।
- घरेलु तथा होटल व्यवसाय र अस्पतालहरूबाट निस्कने फोहरमैलाको स्रोतमा वर्गीकरण गरी सफा ऊर्जा उत्पादन गर्न प्रोत्साहन गर्ने ।
- घरभित्र हुने धुँवा र यसबाट हुने असरलाई न्यूनीकरण गर्न उपयुक्त प्रविधिलाई प्रोत्साहन गर्ने जस्तै: सुधारिएको चुलोको प्रवर्द्धन ।
- स्थानीय विद्यालय र शैक्षिक संस्थाहरूमा जलवायु परिवर्तनको कारण स्वास्थ्य तथा सरसफाइमा पर्ने असरको बारेमा जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।

२.५. स्थानीय ग्रामीण तथा सहरी बस्ती

- स्थानीय तह स्तरीय भूउपयोग योजना तर्जुमा गर्दा जलवायु परिवर्तनका जोखिमहरूको आधारमा वन, कृषि, बस्ती तथा औद्योगिक क्षेत्र लगायतका क्षेत्रहरूको निर्धारण गर्ने ।
- एक गाँउ एक वातावरण र जलवायुमैत्री हरित सडक, जलवायु उत्थानशील खानेपानी, ढल निकास, विद्युत् र दूरसंचार, एक गाँउ १० पानी संकलन पोखरी र एक गाँउ एक पूर्वसूचना प्रणाली केन्द्र लगायतका संरचना विकास गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
- अव्यवस्थित सहरी तथा ग्रामीण बस्तीहरू एवं जलवायुजन्य जोखिम क्षेत्रमा बसोवास गरेका घरपरिवार र समुदायमा पर्ने जलवायु परिवर्तनका प्रतिकूल असरहरू न्यूनीकरण गर्न अनुकूलन कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।
- ग्रामीण र सहरी बस्ती पूर्वाधार एवं घरका संरचनाहरूको डिजाईन र निर्माण गर्दा जलवायु परिवर्तनका जोखिमहरूलाई दृष्टिगत गरी अनुकूलनका प्रविधिहरू अनुसरण गर्ने । जस्तै: हरेक घरमा पानी संकलन र सडकको दाँया बाँया पानी निकास गर्ने प्रविधि ।
- हरित बस्तीको अवधारणा अनुसरण गर्दै सडक किनारा र खाली रहेका जमिनमा वृक्षरोपणका साथै उद्यानहरू निर्माण गर्ने ।

२.६. जलवायुजन्य प्रकोप न्यूनीकरण तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन

- प्रकोपजन्य मौसमी घटनाहरूको पूर्वानुमान र पूर्वतयारी
  - मौसम पूर्वानुमानमा पहुँच र विषम मौसमी अवस्था (खडेरी, अति गर्मी, शीत लहर आदि) तथा घटनाहरू (लु - तातो हावा, आँधीबेहेरी, चट्याङ, असिना, अतिवृष्टि आदि) का बारेमा सचेतना जगाउने ।
  - पूर्वसूचना तथा चेतावनी प्रणालीको स्थानीय संयन्त्र स्थापना र सञ्चालन गर्ने ।
  - सुरक्षित आश्रयस्थल, आकस्मिक उद्धार तथा उपचार सेवा जस्ता विपद् प्रतिकार्यको पूर्वतयारी र कार्यान्वयन गर्ने ।
  - घर, खेतबारी वरिपरि आँधीहुरी छेक्न सक्ने रूख प्रजातीका वृक्ष हुर्काउने र उचित व्यवस्थापन गर्ने ।
- प्रकोप जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धित कामहरू वा रणनीतिहरू
  - घर तथा सार्वजनिक सेवाका भवनहरूमा (विद्यालय, अस्पताल, किनमेल केन्द्र, कार्यालय आदि) चट्याङ पार गराउने प्रविधि र रड प्रयोग गर्ने ।
  - बाढी, पहिरोका जोखिमयुक्त ठाउँहरूको पहिचान गरी जोखिममा रहेकालाई अन्यत्र सार्ने ।

- जोखिमबाट बच्न सुरक्षित स्थानको व्यवस्था गर्ने तथा आवश्यकता अनुसार सुरक्षित सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने ।
  - बाढी तथा पहिराको रोकथाम गर्न सबै संरचनात्मक तथा गैरसंरचनात्मक उपायहरू अवलम्बन गर्ने ।
  - सडक, पुल, नाली, खानेपानी, सिँचाइ तथा अन्य भौतिक संरचना डिजाइन र निर्माणमा भविष्यमा हुन सक्ने उच्च तापक्रम र त्यसको असर, अति वर्षा र त्यसको असर साथै अन्य मौसमी दबावहरूको मात्रा आकलन गरी उपयुक्त प्रतिरोध क्षमता राखी डिजाइन र निर्माण गर्ने, ती संरचनाहरूको स्तर र मापदण्ड निर्धारण गर्ने ।
  - हावापानी परिवर्तनले बदलिन सक्ने मौसमी रोगव्याधिहरूका बारेमा जानकारी र रोकथामका उपायहरू अपनाउने ।
  - जलवायुजन्य प्रकोपहरूबाट हुने क्षतिबाट पुनरुत्थानका लागि अति संकटासन्न र जोखिममा रहेका व्यक्ति र परिवारहरूको सामाजिक सुरक्षाको प्रत्याभूति गर्ने ।
  - जलवायुजन्य जोखिम क्षेत्रमा काम गर्नेहरूको जीवन विमाका साथै जलवायुजन्य जोखिमका कारण क्षति हुन सक्ने सम्पत्तिको पनि विमा गर्ने ।
- अन्य
- प्रकोप कम गर्न तथा विपद्को सामना गर्न आवश्यक ऐन, नीति नियम र योजनाहरू बनाउने ।
  - आपतकालीन अवस्थामा गर्नुपर्ने वा नपर्ने कामहरू, विधि र प्रक्रियाहरू तर्जुमा गरी लागु गर्ने ।
  - आवश्यक कर्मचारी, साधन स्रोत व्यवस्था गर्ने, तालिम तथा फिल्ड अभ्यास गराउने ।
  - हरेक विकास योजना जलवायुमैत्री भए वा नभएको जाँच गर्न व्यवस्था गरी, विधि र प्रक्रिया निर्धारण गर्ने ।

२.७. उद्योग, यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार

- स्थानीय तहमा स्थापना भई संचालनमा आएका उद्योग, यातायात र भौतिक पूर्वाधारमा किफायती ऊर्जा प्रविधि र विद्युतीय ऊर्जाको प्रयोगलाई प्रवर्द्धन गर्ने ।
- भौतिक पूर्वाधारको डिजाइन, विकास र रेखदेख गर्दा अनुकूलनका उपायहरू अनुसरण गर्ने ।
- सार्वजनिक यातायातलाई बढावा दिँदै, साइकलको प्रयोग एवं विद्युतीय र जैविक ऊर्जामा आधारित यातायातको प्रयोगलाई विस्तार गर्ने ।
- भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा बस्ती विकास गर्दा विपद्बाट सुरक्षित हुने स्थान छनौट गर्ने ।
- ग्रामीण सडक सञ्जाल विस्तारमा संकटासन्न समुदायका बासिन्दाहरूको (आधारभूत सेवा केन्द्रहरू, स्वास्थ्य चौकी, विद्यालय, कृषि सेवाकेन्द्र जस्ता ठाँउ लगायत स्थानीय बजारसम्मको) सहज आवागमनलाई ध्यानमा राखी शाखा सडकहरू, गोरेटो सुधार, पुल पुलेसा निर्माण तथा बर्सातको पानी निकासको उचित व्यवस्थालाई सुनिश्चित गर्ने ।

२.८. पर्यटन एवम् प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदा

- स्थानीय तहमा पर्यटन क्षेत्रलाई वातावरण र जलवायुमैत्री बनाउन आवश्यक कार्ययोजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
- संवेदनशील एवं जलवायु संकटासन्न र जोखिममा रहेका पर्यटनस्थल र सांस्कृतिक सम्पदाको पहिचान गरी त्यस्ता क्षेत्रहरूको स्थानीय समुदाय र संघसंस्थाको सक्रिय सहभागितामा संरक्षण र व्यवस्थापन गर्ने ।
- पर्यापर्यटन व्यवसायमा संलग्न महिला तथा संकटासन्न समुदायका लागि विशेष सहूलियतका कार्यक्रमहरू निर्धारण गर्ने ।
- जलवायु संकटासन्न र जोखिममा रहेका घरधुरी र समुदाय केन्द्रित पर्यटनमा आधारित रोजगारीका कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।
- पर्यटन क्षेत्रबाट सृजित फोहोर मैला एवं प्रदूषणलाई नियन्त्रण र व्यवस्थित गर्न आवश्यक मापदण्ड बनाई नियमनकारी व्यवस्था गर्ने ।

- पर्यटन व्यवसायलाई भरपर्दो, सुरक्षित बनाउनको लागि पूर्वसूचना तथा चेतावनी प्रणालीको स्थानीय संयन्त्र स्थापना र सञ्चालन गर्ने ।
- जलवायु अनुकूलन र जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी स्थानीय सांस्कृतिक ज्ञान र महत्त्वका बारेमा जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।

२.९. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिता, जीविकोपार्जन र सुशासन

- स्थानीय स्तरमा जलवायु परिवर्तनको असर र जोखिम सम्बन्धमा जनचेतना अभिवृद्धि तथा क्षमता विकास सम्बन्धी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दा महिला सहभागिता सुनिश्चित गर्ने ।
- संकटासन्नता र जोखिम विश्लेषण गर्दा लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशितालाई मुख्य आधार बनाउने ।
- जलवायु परिवर्तनको प्रतिकूल प्रभावहरूबाट जोखिममा परेका महिला र संकटासन्न व्यक्तिहरू लक्षित गरी जलवायु उत्थानशील जीविकोपार्जन र रोजगारीका कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।
- जलवायुमैत्री प्रविधि, ज्ञान र सूचनामा महिला र संकटासन्न समूहहरूको पहुँच अभिवृद्धि गर्ने ।
- स्थानीय स्तरमा र समुदाय केन्द्रित पूर्वसूचना प्रणाली विकास गरी महिलाहरूको सहभागिता वृद्धि गर्ने ।
- जोखिम न्यूनीकरणका लागि स्थानीय र समुदाय स्तरमा दक्ष महिला जनशक्ति तयार गर्नका लागि सीपमूलक तालिम संचालन गर्ने ।
- सुरक्षित आश्रयस्थल, आकस्मिक उद्धार तथा उपचार सेवा जस्ता विपद् प्रतिरोधात्मक कार्यको पूर्वतयारी र कार्यान्वयन गर्दा महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक र संकटासन्न व्यक्तिहरूको सहभागिता सुनिश्चित गर्ने ।
- स्थानीय स्तरमा अनुकूलन र जोखिम न्यूनीकरण कार्यक्रम संचालन गर्दा पारदर्शिता र सुशासनका अभ्यासहरूलाई अनुसरण गर्ने ।

२.१० जनचेतना अभिवृद्धि तथा क्षमता विकास

- स्थानीय तहमा जलवायु परिवर्तनको असर र जोखिम न्यूनीकरण एवं अनुकूलनका उपायहरूबारे समुदाय स्तरमा स्थानीय भाषामा प्रचार प्रसार गर्ने ।
- जलवायु परिवर्तनलाई स्थानीय तहमा औपचारिक तथा अनौपचारिक शैक्षिक पाठ्यक्रमहरूमा समावेश गर्ने ।
- विभिन्न लक्षित समूहको लागि उपयुक्त हुने तथ्यांक, सूचना, सिकाइ तथा असल अभ्यास सहितका ज्ञानमूलक सामग्रीहरू तयार गरी वितरण गर्ने ।
- स्थानीय स्तरमा जनचेतना अभिवृद्धि तथा क्षमता विकास सम्बन्धी कार्यक्रमहरू स्थानीय सरकार, गैरसरकारी संस्था एवं नागरिक समाजको सहभागितामा सञ्चालन गर्ने

अनुसूची:* स्थानीय अनुकूलन योजना तर्जुमाका लागि तदर्थ सिद्धान्तहरू (Ad-hoc Principles of Local Adaptation Planning)**

तत्कालका जोखिमहरूको सम्बोधन (Address immediate vulnerability):

जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्यक्रम तथा योजनाहरू छनौट गर्दा तत्कालका जोखिमलाई सम्बोधन गर्ने र स्थानीय वा भूपरिधि (Landscape) स्तरमा जलवायु परिवर्तनको नकारात्मक प्रभावहरूलाई तत्काल सम्बोधन गर्ने रणनीतिहरू र कार्यहरू समावेश गर्नु पर्दछ। जलवायु परिवर्तनका प्रभावहरू भौगोलिक स्थान, सम्मुखता (Exposure), समुदायको सामाजिक आर्थिक विशेषताहरू, र विशिष्टीकृत संकटासन्नताको आधारमा फरक प्रकृतिका र भिन्न-भिन्न हुन सक्दछन। तसर्थ तत्कालका सम्भावित जोखिमलाई सम्बोधन गर्ने कामलाई सधै प्राथमिकतामा राख्नु पर्दछ। यस्ता तत्कालका कार्य तथा रणनीतिहरू दीर्घकालीन अनुकूलन रणनीतिको अंश पनि हुनु पर्दछ, जसले वर्तमान र भविष्यमा जलवायु परिवर्तनबाट उत्पन्न हुन सक्ने सम्भावित चुनौतीहरूलाई सामना गर्न सहयोग पुऱ्याउँदछ।

जीवन र जीविकोपार्जनको संरक्षण (Protect life and livelihoods):

जलवायु परिवर्तनको प्रभावले व्यक्तिको जीवन र जीविकोपार्जनलाई धेरै असर गर्ने भएकोले यसलाई जोगाउन स्थानीय अनुकूलन योजनाहरूको छनौट तथा कार्यान्वयन गर्दा यस्ता कार्यक्रमहरूलाई मुख्य प्राथमिकता दिनु पर्दछ। यस्ता योजनाहरूमा संकटासन्न समुदाय र क्षेत्रको विशेष जोखिमहरूलाई सम्बोधन गर्ने रणनीतिहरू र कार्यक्रमहरू समावेश गर्नु पर्दछ। यसका लागि जोखिम मूल्याङ्कन, प्रारम्भिक जोखिम सूचना प्रणाली (Early warning system), उत्थानशील पूर्वाधार, आर्थिक विविधीकरण, कृषिमा अनुकूलन, सामाजिक सुरक्षा, उत्थानशील सार्वजनिक सेवाहरू, प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन, सामुदायिक शिक्षा र जागरूकता, स्थानीय शासन र निर्णय लिने क्षमता निर्माण, अनुगमन र मूल्याङ्कन जस्ता विषयवस्तुहरू समावेश गर्नुपर्दछ।

पारिस्थितिकीय प्रणालीहरूबाट प्राप्त हुने सेवाहरूको संरक्षण र उपयोग (Promote both conservation and utilization of ecosystem services):

स्थानीय अनुकूलन योजनाहरूले पारिस्थितिकीय प्रणालीहरूबाट प्राप्त हुने सेवाहरूको संरक्षण, प्रवर्द्धन र दिगो उपयोग गर्ने रणनीति र कार्यक्रम बनाई कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ। यी सेवाहरू मानिसहरूले पारिस्थितिकीय प्रणालीहरूबाट प्राप्त गर्दछन जस्तै स्वच्छ पानी, उर्वर माटो, खाद्यान्न र जलवायु नियमन आदि। यी सेवाहरूको जिम्मेवारपूर्ण उपयोगको साथ सन्तुलित संरक्षणले समुदायको उत्थानशीलता बढाउँदछ। पारिस्थितिकीय प्रणालीहरूबाट प्राप्त हुने सेवाहरूको संरक्षण र दिगो उपयोगलाई बढावा दिएर, स्थानीय समुदायहरूले आफ्नो अनुकूलन क्षमता बढाउन, आफ्नो जीविकोपार्जन कायम राख्न र जलवायु परिवर्तनबाट उत्पन्न चुनौतीहरूको सामना गर्न सक्दछन।

अनुकूलन माफत छोटो अवधिमा प्राप्त गर्न सकिने लाभहरूको प्राथमिकता (Focus on supply of direct adaptation benefits in short run):

अनुकूलनका कार्यक्रमहरू समुदायलाई छोटो अवधिमा छिटो, छरितो र प्रत्यक्ष लाभहरू प्रदान गर्न केन्द्रित हुनु पर्दछ र समुदायको उत्थानशीलताको लागि तत्काल र ठोस सकारात्मक परिणामहरू प्रदान गर्ने कार्यहरू र रणनीतिहरूलाई प्राथमिकता दिनु पर्दछ। अत्यकालीन र प्रत्यक्ष अनुकूलन लाभहरूमा ध्यान केन्द्रित गरेर, स्थानीय समुदायहरूले सकारात्मक परिणामहरू अनुभव गर्न सक्दछन, जसले जलवायु परिवर्तनका प्रभावहरूप्रति उनीहरूको उत्थानशीलता बढाउँछ र दिगापनको तयारीका लागि आधार निर्माण गर्दछ।

अनुकूलनका गलत अभ्यास नगर्ने (Avoid maladaptation):

जलवायु परिवर्तनको प्रभावले समाज र पारिस्थितिकीय प्रणालीहरूमा नकारात्मक असर नपर्ने अनुकूलन विधि र उपायहरू छनौट गर्नुपर्दछ । जलवायु परिवर्तनका प्रभावहरूलाई सम्बोधन गर्नका लागि गरिएका कार्यहरूले नकारात्मक वा उल्टा परिणामहरू निम्त्याएमा, त्यसले व्यक्ति र समाजमा थप समस्या सिर्जना गर्दछ, उदाहरणका लागि माथिल्लो भूभागमा बनेका सिँचाइ तथा तटबन्धहरूको अनुपयुक्त डिजाइन र कमजोर गुणस्तरका कारण उक्त संरचनाहरू भत्केमा तल्लो भूभागमा बाढी र पहिरो गई जनधनको ठूलो क्षति हुने जोखिम रहन्छ ।

त्यस कारणले योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्दा अनुकूलनका सहि अभ्यास र कार्यहरू छनौट गर्नुपर्दछ । यसरी सचेत रहँदा खराब अनुकूलन अभ्यासका जोखिमलाई कम गर्न सकिन्छ र स्थानीय स्तरमा निर्माण गरेका अनुकूलन कार्यक्रम र रणनीतिहरूले सही रूपमा जलवायु परिवर्तनका प्रभावहरूलाई सम्बोधन गर्न सक्दछ ।

जलवायु परिवर्तनका प्रभाव सम्बोधनका कार्यक्रमहरू र नियमित विकासका प्रकृयाहरू (No amalgamation with regular development actions):

जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका कार्यक्रम र रणनीतिहरूलाई नियमित विकास प्रकृयाहरूमा मूलप्रवाहीकरण गर्नुपर्दछ, तर जलवायु परिवर्तनबाट तत्कालमा उत्पन्न हुने जोखिमहरूको सम्बोधनका लागि छुट्टै र भिन्न कार्यक्रमहरू तर्जुमा गर्नुपर्दछ । जलवायु परिवर्तनका प्रभावको सम्बोधनका लागि स्थानीय सन्दर्भहरू, उपलब्ध स्रोतहरू, शासकीय संरचनाहरू र जलवायु परिवर्तनका कारण उत्पन्न भएका विशिष्टीकृत चुनौतीहरूलाई ध्यान दिई भिन्न कार्यक्रमहरू तर्जुमा गर्नुपर्दछ ।

संकटासन्न समुदाय तथा घरधुरीलाई प्रत्यक्ष लाभ हुने योजना (Direct benefits to vulnerable household and community):

जलवायु परिवर्तनका प्रभावहरूबाट संकटासन्न समुदाय तथा घरधुरीहरू प्रत्यक्ष रूपमा लाभान्वित हुने अनुकूलन योजना तथा कार्यक्रमहरू निर्माण र कार्यान्वयन गर्नु पर्दछ । यो स्थानीय अनुकूलनको एउटा महत्वपूर्ण पक्ष हो । जलवायु परिवर्तनका नकारात्मक प्रभावहरूबाट गरीब तथा संकटासन्न समुदाय र घरपरिवारहरूले प्रायः असमान जोखिमहरूको सामना गरिरहेका हुन्छन् । यी प्रभावहरूको सामना गर्न र पुनः पहिलेको अवस्थामा फर्किन उनीहरूका लागि नगण्य वा सीमित स्रोतहरू मात्र प्राप्त हुन सक्छन्, जसले गर्दा यस्ता समुदाय बढी प्रभावित र पीडित हुन्छन् । उनीहरूको उत्थानशीलता र अनुकूलन क्षमता बृद्धिका लागि विशेष योजनाहरू जस्तै जीविकोपार्जनमा विविधीकरण, जलवायु उत्थानशील कृषि, प्रारम्भिक जोखिम सूचना प्रणाली, सामाजिक सुरक्षाको प्रत्याभुति र सामुदायिक क्षमता निर्माण सम्बन्धी योजनाहरू पहिचान गरी कार्यान्वयनमा प्राथमिकता दिनु पर्दछ । जोखिममा परेका घरपरिवारलाई प्रत्यक्ष फाइदा पुग्ने अनुकूलन योजनाहरूको डिजाइन र कार्यान्वयन गर्न स्थानीय सन्दर्भ र चुनौतीहरूको विस्तृत बुझाइ आवश्यक हुन्छ । यस प्रक्रियामा स्थानीय समुदाय र सरोकारवालाहरूसँगको सहभागितामुलक छलफलबाट प्रभावकारी र दिगो समाधानहरूको खोजी गर्न आवश्यक हुन्छ जसले जोखिममा रहेका व्यक्ति र समुदायको उत्थानशीलता बढाउँदछ ।

महत्वपूर्ण र संवेदनशील पूर्वाधारको संरक्षण (Protection of critical infrastructures):

महत्वपूर्ण र संवेदनशील पूर्वाधारको निर्माण तथा संरक्षण स्थानीय जलवायु परिवर्तन अनुकूलनको एक महत्वपूर्ण पक्ष हो । संकटासन्न समुदायहरूको दैनिक जीवन र जीविकोपार्जनमा यस्ता पूर्वाधारहरूको महत्वपूर्ण भूमिका हुन्छ । उत्थानशील पूर्वाधारहरू जस्तै पानी आपूर्ति, सिँचाई, यातायात, ऊर्जा, सञ्चार, र स्वास्थ्य सेवाहरूले समुदायको जीवन र जीविकोपार्जनमा प्रत्यक्ष योगदान पुऱ्याउँदछन् । यस्ता महत्वपूर्ण पूर्वाधारको संरक्षणका लागि सरकारी निकायहरू, निजी क्षेत्र, सामुदायिक संस्थाहरू, स्थानीय समुदाय लगायत विभिन्न सरोकारवालाहरूको आपसी सहयोग र समन्वय आवश्यक हुन्छ ।

प्रकृति र प्राकृतिक स्रोतहरूको संरक्षण (Conservation of nature and natural resources):

जलवायु परिवर्तनको स्थानीय अनुकूलनमा प्रकृति र प्राकृतिक स्रोतहरूको संरक्षणले महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्दछ । पारिस्थितिकीय प्रणालीहरूको संरक्षण, उपलब्ध सेवाहरूको उपयोग र प्राकृतिक स्रोतहरूको दिगो व्यवस्थापन गरेर, समुदायहरूले जलवायु परिवर्तनका नकारात्मक प्रभावहरू प्रति उत्थानशीलता बढाउन र जीविकोपार्जन सुरक्षित गर्न सक्दछन् । जस्तै पानीको मुहान संरक्षण गरी निरन्तर खानेपानीको उपलब्धता सुनिश्चित गर्न सकिन्छ । प्रकृति, प्राकृतिक स्रोतहरू र जलवायु परिवर्तन अनुकूलनको अन्तरसम्बन्धलाई आत्मसात गरेर, समुदायहरूले जलवायु परिवर्तनका नकारात्मक प्रभावहरू विरुद्ध उत्थानशीलता निर्माण गर्दै वातावरण संरक्षण गर्ने रणनीतिहरू विकास गर्न सक्दछन् । प्रकृति र प्राकृतिक स्रोतहरूको संरक्षण गर्ने स्थानीय कार्यहरू, जलवायु अनुकूलन रणनीतिको एक महत्त्वपूर्ण कार्य हो ।

रोजगारी सृजना र आयस्रोतको संरक्षण (Employment generation and protection of income sources):

हरित रोजगारी सिर्जना र आमदानीका स्रोतहरूको संरक्षण स्थानीय जलवायु परिवर्तन अनुकूलन प्रयासका महत्त्वपूर्ण पक्षहरू हुन् । आयआर्जन, रोजगारी सिर्जना गर्ने र जीविकोपार्जनको सुरक्षा गर्ने रणनीतिहरूलाई एकीकृत गरेर, समुदायहरूले आर्थिक स्थायित्वलाई प्रवर्द्धन गर्दै जलवायु परिवर्तनका नकारात्मक प्रभावहरू प्रति आफ्नो उत्थानशीलता बढाउन सक्दछन् । यसबाट समुदायहरूको जलवायु परिवर्तनको प्रभावसँग जुध्ने क्षमता अभिवृद्धि गर्न सक्दछन् । स्थानीय अनुकूलन योजनाहरूले समुदायको आयआर्जन, रोजगारी तथा जीविकोपार्जनका अवसरहरूको सृजना र सुरक्षा गर्ने रणनीति तथा कार्यक्रमहरूको पहिचान र कार्यन्वयन सुनिश्चित गर्नु पर्दछ ।